

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

STUDY PAPER

November 2024

ไทยกับเกาหลีเหนือ:

พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975

•

Thailand and North Korea:

Dynamics of a Relationship since 1975

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

Sitthiphon Kruarattikan

ไทยกับเกาหลีเหนือ: พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975

Thailand and North Korea:
Dynamics of a Relationship since 1975

สิทธิพล เครือรัฐติกาล
Siththiphon Kruarattikan

ไทยกับเกาหลีเหนือ: พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975

Thailand and North Korea: Dynamics of a Relationship since 1975

ISBN

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร. 02 203 5000 ต่อ 45120

พิมพ์ครั้งที่ 1

พฤศจิกายน 2567

จำนวน 500 เล่ม

พิมพ์ที่

บริษัท พี. เพรส จำกัด เลขที่ 129 ถนนสุขุมวิท 81 แขวงอ่อนนุช
เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 02 742 4754

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ไทยกับเกาหลีเหนือ: พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975.

กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) กระทรวงการต่างประเทศ, 2567.
176 หน้า

1. ไทย -- ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ -- เกาหลี (เหนือ). 2. เกาหลี (เหนือ) --
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ -- ไทย. I. ชื่อเรื่อง.

327.59305193

ISBN 978-616-341-165-5

คำนำ

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างราชอาณาจักรไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) เมื่อ พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) เกิดขึ้นด้วยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การที่เกาหลีเหนือมุ่งขยายความสัมพันธ์กับประเทศโลกที่ 3 เพื่อแข่งขันกับสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) และการที่ไทยมุ่งปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยม เพื่อรับมือกับการถอนตัวของสหรัฐอเมริกาจากสงครามเวียดนามและความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคอินโดจีน แต่เมื่อสถาปนาความสัมพันธ์แล้วไทยไม่กระตือรือร้นที่จะกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือมากนัก

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นบทสรุปจากเอกสารศึกษา (Study Paper) โดย ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งศูนย์ศึกษากการต่างประเทศ (ISC) ได้จัดพิมพ์ขึ้น เอกสารศึกษาเรื่อง “ไทยกับเกาหลีเหนือ: พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975” เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ โดยฉายให้เห็น “พลวัต” หรือ “ความไม่มีพลวัต” ในความสัมพันธ์ทวิภาคี รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผลจากการที่ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจที่ไทยได้รับจากความสัมพันธ์นั้นมันน้อย ประกอบกับเกาหลีเหนือมีพฤติกรรมทางลบปรากฏเป็นระยะ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาระดับทวิภาคีระหว่างกันที่ยังค้างคาไม่ได้รับการแก้ไข

ศูนย์ศึกษากการต่างประเทศขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล เป็นอย่างยิ่งที่ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่มีส่วนในการอธิบาย “พลวัต” หรือ “ความไม่มีพลวัต” ในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ศูนย์ศึกษากการต่างประเทศหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารศึกษาชิ้นนี้จะประโยชน์ต่อวงการวิชาการและบุคคลทั่วไปที่สนใจความเป็นไปในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือต่อไป

ศูนย์ศึกษากการต่างประเทศ

กันยายน 2567

คำนำของผู้เขียน

เอกสารศึกษาเรื่อง “ไทยกับเกาหลีเหนือ: พลวัตของความสัมพันธ์ตั้งแต่ ค.ศ. 1975” สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ขอขอบพระคุณกระทรวงการต่างประเทศที่ให้ผู้เขียนเข้าถึงแฟ้มเอกสารบางส่วน ขอขอบพระคุณอดีตเอกอัครราชทูตไทยประจำจีนและเกาหลีเหนือ 2 ท่าน คือ ดร.เดช บุนนาค และนายพิริยะ เข็มพล ที่ให้ความกรุณาตอบคำถามและบอกเล่าประสบการณ์ตรงในการติดต่อสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ขอขอบพระคุณหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศเป็นอย่างดีเสมอมา และท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ ที่ให้ความอนุเคราะห์ตีพิมพ์เผยแพร่

ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ใช้ในงานศึกษานี้มาจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีข้อมูลภาษาจีนมาเสริมเป็นบางส่วน และผู้เขียนก็ไม่มีความรู้ภาษาเกาหลี จึงอ้างอิงข้อมูลภาษาดังกล่าวเพียง 2 รายการเท่านั้น โดยใช้การแปลของเว็บเบราว์เซอร์เข้าช่วยด้วยเห็นว่าเป็นข้อมูลที่ไม่พบในภาษาอื่น ผู้เขียนหวังว่างานศึกษานี้จะบุกเบิกองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ โดยฉายให้เห็นพลวัตของความสัมพันธ์ทวิภาคี รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดีพอสมควร หากมีข้อบกพร่องปรากฏขึ้นย่อมเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

สิทธิพล เครือรัฐติกา

กรกฎาคม 2567

บทคัดย่อ

เอกสารศึกษานี้มุ่งฉายภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ผู้เขียนเสนอว่า การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตเกิดจากยุทธศาสตร์ของ เกาหลีเหนือที่จะขยายพื้นที่ทางการทูตในกลุ่มประเทศโลกที่ 3 เพื่อแข่งขันกับเกาหลีใต้ ขณะที่ไทยก็มุ่งปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศค่ายสังคมนิยมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคอินโดจีน อย่างไรก็ตาม ตลอด 50 ปีที่ผ่านมา พฤติกรรมทางลบของเกาหลีเหนือในเวทีโลก ประกอบกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มี น้อยทำให้ไทยรักษาระยะห่างในความสัมพันธ์มาโดยตลอด ยกเว้นในช่วง ค.ศ. 2000-2005 ที่ไทยมีนโยบายเชิงรุกด้วยการพาเกาหลีเหนือเข้าสู่การประชุมอาเซียนว่าด้วยความ ร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รวมทั้งขยายความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจ และพยายามเป็นตัวกลางในการเจรจา 6 ฝ่ายเพื่อคลี่คลายวิกฤตการณ์ นิวเคลียร์ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: ไทย, เกาหลีเหนือ, ความสัมพันธ์ทางการทูต

Abstract

This study paper portrays the overview of Thailand – North Korea relations since 1975. The author argues that the opening of diplomatic relations was a result of Pyongyang’s strategy to expand its diplomatic space into the Third World in competition with Seoul. This occurred concurrently with Thailand’s aim to normalize its relations with socialist countries amid political changes in Indochina. During the past 50 years, however, given Pyongyang’s negative behavior on the world stage and minimal transactions in bilateral economic relations, Thailand has kept North Korea at a distance. The exceptional period was from 2000 to 2005 when Thailand pursued proactive policies by bringing North Korea into the ASEAN Regional Forum, expanding economic relations, and acting, though unsuccessfully, as a mediator in the Six-Party Talks to resolve the nuclear crisis.

Keywords: Thailand, North Korea, Diplomatic Relations

สารบัญ

คำนำ.....	5
คำนำของผู้เขียน	7
บทคัดย่อ.....	8
บทนำ.....	12
นโยบายของไทยต่อคาบสมุทรเกาหลี ที่แบ่งแยกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2.....	18
การรุกเร้าของเกาหลีเหนือหลัง ค.ศ. 1972 และการปรับท่าทีอย่างค่อยเป็นค่อยไปของไทย.....	24
การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1975 และจุดยืนของไทยในเวทีสหประชาชาติเกี่ยวกับปัญหาเกาหลี.....	36
อุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ ในครึ่งหลังของทศวรรษ 1970.....	42
การรุกทางการทูตของเกาหลีใต้ และความสัมพันธ์ ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือที่ชะงักงันในต้นทศวรรษ 1980	50
แนวโน้มที่ดีขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 1984	58
ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือที่ยกระดับขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1991.....	66
วิกฤตการณ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1999.....	76
ไทยกับการนำเกาหลีเหนือเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเมื่อ ค.ศ. 2000.....	82
บทบาทเชิงรุกของไทยต่อเกาหลีเหนือในช่วง ค.ศ. 2001-2005 และประเด็นด้านมนุษยธรรม	90
ไทยกับการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 2006 จนถึงครั้งแรกของทศวรรษ 2010 และบทบาทของสหรัฐอเมริกา.....	98

ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ

ตั้งแต่การรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 2014 จนถึงปัจจุบัน.....	104
สรุป.....	112
ภาคผนวก	115
บรรณานุกรม	150
ประวัติผู้เขียน.....	177

บทนำ

เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม ค.ศ. 2016 หรือ 2 วันหลังจากการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คิมจองอึน (Kim Jong-un) ประธานพรรคแรงงานเกาหลี ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพประชาชนเกาหลี และประธานคณะกรรมการกิจการของรัฐแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี¹ (Democratic People’s Republic of Korea - DPRK) ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “เกาหลีเหนือ” ได้ส่งสาส์นแสดงความเสียใจมายังพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยระบุว่า รัชกาลที่ 9 ทรงมีคุณูปการต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับไทยมาโดยตลอด และความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ก็จะอยู่ในใจของประชาชนทั้งสองประเทศและของมนุษยชาติอันก้าวหน้าตลอดไป² ต่อมาในโอกาสครบ 45 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูต หนังสือพิมพ์ *ข่าวแรงงาน* (Rodong Sinmun) ของเกาหลีเหนือตีพิมพ์บทความลงวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 2020 ว่า ประธานาธิบดี

1 ชื่อภาษาไทยในปัจจุบันเริ่มใช้ตามประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อทวีป ประเทศ เมืองหลวง มหาสมุทร ทะเล และเกาะ เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 โดยก่อนหน้านั้นใช้ไม่ตรงกัน กล่าวคือ ประกาศราชบัณฑิตยสถานเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1965 กำหนดชื่อว่า “สาธารณรัฐประชาชนเกาหลี” ซึ่งไม่ตรงกับภาษาเกาหลีและภาษาอังกฤษ ขณะที่มติคณะรัฐมนตรีและประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีช่วง ค.ศ. 1974-1976 เรียกชื่อว่า “สาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี”

2 พระราชสาส์น ลายพระราชหัตถ์ ลายพระหัตถ์ สาส์น ซึ่งพระประมุข พระราชวงศ์ และประมุขประเทศต่างๆ แสดงความเคารพสดุดพระราชหฤทัย เคารพพระทัย และเสียใจในการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต (กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง กรมราชเลขาณูการในพระองค์, 2560), 27.

คิมอิลซุง (Kim Il-sung) ผู้ล่วงลับให้ความสำคัญต่อพระราชวงศ์ของไทยและมีมิตรภาพระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศเสมอมา ดังที่เขาเคยพบคณะบุคคลจากไทยที่เยือนเกาหลีเหนือหลายครั้งรวมกันอย่างน้อย 200 คน³

ข้อที่น่าสังเกตคือ แม้ระยะเวลา 70 ปีแห่งรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ (ค.ศ. 1946-2016) จะครอบคลุมยุคสมัยของคิมอิลซุงซึ่งปกครองเกาหลีเหนือตั้งแต่ก่อตั้งประเทศเมื่อ ค.ศ. 1948 จนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ ค.ศ. 1994 และคิมจองอิล (Kim Jong-il) บุตรซึ่งสืบทอดอำนาจต่อมาจนถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ ค.ศ. 2011 อีกทั้งคาบเกี่ยวมาถึงต้นยุคของคิมจองอึนผู้เป็นหลาน แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศแล้วกลับพบว่าพัฒนาไปข้างหน้ามาก กล่าวคือ แม้จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกันเมื่อ ค.ศ. 1975 แต่ต้องรอนจนถึง ค.ศ. 1991 ไทยจึงอนุญาตให้เกาหลีเหนือเปิดสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเทพฯ และแม้จะมีสมาชิกพระราชวงศ์ของไทยเยือนเกาหลีเหนือ 3 พระองค์ รวม 4 ครั้งเมื่อ ค.ศ. 1987, 1991, 1992 และ 1993 แต่นายกรัฐมนตรีของไทยกลับไม่เคยเยือนเกาหลีเหนือเลย และไทยยังไม่เปิดสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเปียงยางจนถึงปัจจุบัน ตรงข้ามกับนายกรัฐมนตรีเกาหลีเหนือที่เยือนไทยเมื่อ ค.ศ. 1982 และ 1991 รองประธานาธิบดีเมื่อ ค.ศ. 1998 และประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสหประชาชาติสูงสุดขณะทำหน้าที่เสมือนประมุขแห่งรัฐเมื่อ ค.ศ. 2002 ข้อเท็จจริงเหล่านี้สะท้อนอุปสรรคและความไม่กระตือรือร้นของไทยที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ หากไม่นับงานศึกษาของหน่วยงานราชการไทยเพื่อใช้ประโยชน์ภายในองค์กรและมีขึ้นความลับแล้ว งานศึกษาอื่นๆ ในเรื่องเดียวกันที่เผยแพร่อยู่ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษก็มีอยู่ไม่มาก งานกลุ่มแรกจะเน้นไปที่พัฒนาการของความสัมพันธ์ในภาพรวม ได้แก่ (1) ลิขิต ธีรเวคิน ซึ่งนำเสนอเหตุการณ์และประเด็นสำคัญในความสัมพันธ์โดยอาศัยข้อมูลจากกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศของไทย⁴ (2) วิเชียร อินทะสี ซึ่งระบุว่า การผ่อนคลายความตึงเครียด

³ “Rodong Sinmun on Friendly and Cooperative Ties between DPRK and Thailand,” KCNA Watch, May 9, 2020, <https://kcnawatch.org/newstream/1589031121-241620878/rodong-sinmun-on-friendly-and-cooperative-ties-between-dprk-and-thailand> (accessed November 10, 2023).

⁴ ลิขิต ธีรเวคิน, “ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยและประเทศเกาหลี,” ใน *รายงานผลการวิจัย พัฒนาการของเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984*, หัวหน้าโครงการโดย อรทัย ศรีสันติสุข

ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา และชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนช่วงกลางทศวรรษ 1970 เป็นเหตุให้ไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ อีกทั้งกล่าวถึง สถานการณ์ความสัมพันธ์ช่วงท้ายของคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่มีทั้งแง่ลบและบวก นั่นคือ การที่เกาหลีเหนือลักพาตัวนักการทูตของตนเองในไทยเมื่อ ค.ศ. 1999 และการที่ไทย สนับสนุนเกาหลีเหนือให้เป็นสมาชิกการประชุมอาเซียนด้วยความร่วมมือด้านการเมือง และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum) หรือเออาร์เอฟ (ARF) เมื่อ ค.ศ. 2000⁵ (3) ดำรงค์ ฐานดี ซึ่งอธิบายภูมิหลังของความสัมพันธ์ระหว่างสอง ประเทศ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ช่วงครึ่ง แรกของทศวรรษ 2000⁶ (4) ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์ ซึ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่มากกว่า ระดับทวิภาคี โดยกล่าวถึงความพยายามของสหรัฐฯ ตั้งแต่ทศวรรษ 2000 ในการกดดัน ให้ไทยคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือหลังทดลองอาวุธนิวเคลียร์⁷ และ (5) นิธิ เนื่องจำนงค์ ซึ่งตั้งข้อสังเกตว่า เกาหลีเหนือให้ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์กับไทยด้วย เหตุผล 4 ประการ ได้แก่ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ บทบาทของไทยในอาเซียน การเป็นแหล่งอาหารและวัตถุดิบที่สนอง ความต้องการของเกาหลีเหนือ และการที่ไทยมีท่าทียืดหยุ่นและไม่แข็งกร้าวต่อเกาหลีเหนือ มากนักทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ดูได้จากการผ่อนผันเรื่องวิธีการชำระหนี้ข้าว นิธิ ยังชี้แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ อีกด้วย⁸ ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ ต่อการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือมากที่สุดเมื่อเทียบกับงาน ชิ้นอื่นๆ ที่ผ่านมา

(ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), 1-22.

⁵ วิเชียร อินทะสี, “สถานะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสองเกาหลี และแนวโน้มในยุคที่เกาหลีทั้งสองสร้างความปรองดองระหว่างกัน,” *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ* 11, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2543): 76-88.

⁶ ดำรงค์ ฐานดี, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้,” *กระแสดอกเนย์* 1, ฉ. 9 (กันยายน 2547): 19-32.

⁷ Pavin Chachavalpongpun, “A Reactive Diplomacy: Pyongyang-Bangkok-Seoul Triangular Relations,” in *Contemporary Korea-Southeast Asian Relations: Bilateral and Multilateral*, ed. Lam Peng Er (Oxon: Routledge, 2023), 197-213.

⁸ นิธิ เนื่องจำนงค์, “พฤติกรรมของเกาหลีเหนือด้านการต่างประเทศ: ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับไทย,” *วารสารสังคมศาสตร์* 41, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2553): 105-157.

งานกลุ่มที่ 2 มุ่งศึกษาประเด็นเฉพาะในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ ได้แก่ (1) การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือตามข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งภาสุรี พัฒนวิสุทธิ วิเคราะห์ว่า ไทยปฏิบัติตามข้อมติดังกล่าวเป็นอย่างดีเนื่องจากมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือมีน้อย⁹ และ (2) ผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือในไทย ซึ่ง Kim Sung Eun ระบุว่า ไทยไม่ส่งตัวพวกเขากลับประเทศ แต่จะลงโทษด้วยข้อหาผู้ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย จากนั้นจะกักตัวไว้และให้โอกาสเดินทางต่อไปประเทศอื่น¹⁰ ขณะที่อักษรภักดิ์ ชัยปะละ มองว่า ไทยไม่ต้องการร่วมมือกับเกาหลีใต้เพื่อช่วยเหลือคนเหล่านี้อย่างเป็นทางการจะลักษณะ ด้วยเกรงว่าจำนวนผู้ลี้ภัยจะยิ่งเพิ่มขึ้น¹¹

ปัจจุบันมีแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือซึ่งยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์อย่างน้อย 4 แหล่ง ได้แก่ (1) เอกสารทางราชการของไทย ไม่ว่าจะเป็นมติคณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ราชกิจจานุเบกษา แฟ้มเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ และสถิติการค้าของกระทรวงพาณิชย์ (2) บันทึกการเดินทางของคนไทยที่ไปเยือนเกาหลีเหนือ (3) เอกสารการทูตของสหรัฐอเมริกาที่เผยแพร่ในวิกิลีกส์ (WikiLeaks) ซึ่งมีหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ และ (4) สรรนิพนธ์ของผู้นำเกาหลีเหนือ ซึ่งสะท้อนมุมมองที่มีต่อไทย งานศึกษาชิ้นนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศตั้งแต่ทศวรรษ 1970 จนถึงปัจจุบันโดยอ้างอิงแหล่งข้อมูลเหล่านี้ และชี้ให้เห็นปัจจัยที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ รวมทั้งบทบาทของตัวแสดงอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

⁹ ภาสุรี พัฒนวิสุทธิ, “การดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของไทยต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2007-2019),” (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563).

¹⁰ Kim Sung Eun, “The Thai Immigration’s Decriminalization Practices Towards North Korean Refugees,” (Master’s thesis, Chulalongkorn University, 2010).

¹¹ อักษรภักดิ์ ชัยปะละ, “เส้นทางตอนใต้ของผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ: พลวัตและปัญหา,” *วารสารสังคมศาสตร์* 47, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 63-80.

นโยบายของไทยต่อคาบสมุทรเกาหลี ที่แบ่งแยกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

เกาหลีเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นตั้งแต่ ค.ศ. 1910 จนสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1945 หลังจากนั้นสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาปลดอาวุธทหารญี่ปุ่นใต้เส้นขนานที่ 38 ส่วนบริเวณเหนือเส้นดังกล่าวเป็นหน้าที่ของสหภาพโซเวียต แผนการเดิมของฝ่ายสัมพันธมิตรหลังเสร็จสิ้นการปลดอาวุธก็คือ การจัดการเลือกตั้งเพื่อให้เกาหลีมีรัฐบาลของตนเอง แต่แล้วการเผชิญหน้าทางอุดมการณ์ระหว่างสหรัฐฯ กับโซเวียตจนกลายเป็นสงครามเย็นก็ส่งผลต่อชะตากรรมของคาบสมุทรแห่งนี้ โดยใน ค.ศ. 1947 เมื่อสหรัฐฯ ในนามของสหประชาชาติต้องการจัดการเลือกตั้ง โซเวียตก็ปฏิเสธที่จะเข้าร่วม การเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1948 จึงเกิดขึ้นเฉพาะดินแดนใต้เส้นขนานที่ 38 และมีกฤษฎาปนาสาธารณรัฐเกาหลี (Republic of Korea – ROK) โดยมีกรุงโซลเป็นเมืองหลวง เมื่อวันที่ 15 สิงหาคมของปีนั้น ส่วนดินแดนเหนือเส้นขนานดังกล่าว โซเวียตได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี โดยมีกรุงเปียงยางเป็นเมืองหลวงเมื่อวันที่ 9 กันยายนของปีเดียวกัน เกาหลีจึงแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน ทั้งนี้สมาชิกสหประชาชาติจำนวน 48 ประเทศจาก 58 ประเทศลงมติเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม ค.ศ. 1948 รับรองรัฐบาลกรุงโซลว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งไทยก็ร่วมรับรองด้วย¹²

เมื่อสงครามเกาหลีปะทุขึ้นในวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกา

¹² General Assembly resolution, *The problem of the independence of Korea*, A/RES/195(III) (December 12, 1948), <https://digitallibrary.un.org/record/670974> (accessed December 4, 2023).

เรียกร้องให้นานาชาติส่งทหารในนามสหประชาชาติไปช่วยเกาหลีใต้ ไทยภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นชาติแรกที่ตอบสนอง โดยมีพระบรมราชโองการให้ใช้กำลังทหารเพื่อการรบในปลายเดือนกันยายนของปีนั้น รวมทั้งแต่งตั้งพลตรี หม่อมเจ้าพิสิฐดิศพงษ์ ดิศกุล เป็นผู้บัญชาการทหารไทยในเดือนถัดมา ทั้งนี้กรมผสมที่ 21 หรือปัจจุบันเรียกว่า กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ ในสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงได้ต่อสู้กับเกาหลีเหนือและจีนอย่างกล้าหาญจนได้ฉายาว่า “พยัคฆ์น้อย” (Little Tiger) ทหารไทยที่ปฏิบัติภารกิจจนถึง ค.ศ. 1953 ซึ่งเป็นปีที่ทำข้อตกลงสงบศึกมีทั้งสิ้น 10,315 คน ในจำนวนนี้เสียชีวิต 127 คน¹³ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีพระดำรัสในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1954 ว่า การเข้าร่วมสงครามของไทยเป็นการยืนยันหลักการความมั่นคงร่วมกัน (collective security) และเกาหลีจะต้องรวมกันเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การเลือกตั้งที่เป็นอิสระและดำเนินการในนามของสหประชาชาติ¹⁴ โดยไทยยังคงส่งนายทหารไปประจำ ณ กองบัญชาการสหประชาชาติ (United Nations Command - UNC) ที่กรุงโซลจนถึงปัจจุบัน

แม้จะรับรองรัฐบาลกรุงโซลและส่งทหารเข้าร่วมกับสหประชาชาติ แต่จนถึงกลางทศวรรษ 1950 ไทยก็ยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้ ทั้งนี้เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ไปเยี่ยมทหารไทยในเกาหลีใต้เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1955 ประธานาธิบดีซิงมันรี (Syngman Rhee) ก็ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปต้อนรับที่สนามบิน และซิงมันรีก็เป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารค่ำ¹⁵ ซึ่งเป็นไปได้ว่าเขาใช้โอกาสนี้ขอเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต เพราะวันที่ 18 ของเดือนถัดมา คณะรัฐมนตรีของไทยก็มีมติรับหลักการ แต่ก็ไม่คืบหน้าเพราะไทยอ้างว่าติดขัดเรื่องงบประมาณ¹⁶ จนเมื่อมีการ

¹³ หนังสือที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพผู้ที่เสียชีวิตในกรณีสงครามเกาหลีและเพื่อประเทศชาติ 23-24-25 มีนาคม 2498 ณ วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน (พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2498), 11.

¹⁴ กรมอำนวยการระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, *รวมสุนทรพจน์ของหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 2 ถึง ครั้งที่ 40 (พ.ศ. 2490-2528)* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2529), 7.

¹⁵ “ความเคลื่อนไหวของนายกรัฐมนตรีในเกาหลีใต้,” *รัฐสภาสาร* 2, ฉ. 20 (28 เมษายน 2498): 47.

¹⁶ สุรางค์ศรี ดันเสียงสม, *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1949-1999* (กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชียของมูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษาขั้นสูง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), 116-117.

แต่งตั้งพลเรือโท สุนทร สุนทรนาเวิน เป็นเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1958 หลังว่างเว้นไป 9 ปี¹⁷ ไทยจึงสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคมของปีนั้นโดยให้เอกอัครราชทูตประจำไทเปเป็น อัครราชทูตประจำกรุงโซลอีกตำแหน่งหนึ่ง ก่อนยกระดับเป็นเอกอัครราชทูตเมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. 1960 โดยพลตำรวจตรี ชาญ อังสุโชติ ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นคนแรก

ในทศวรรษ 1960 จนถึงต้นทศวรรษ 1970 ไทยกับเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์แนบแน่นทั้งในระดับประมุข รัฐบาล และกองทัพ โดยมีผลประโยชน์ร่วมกันคือการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อนายทหารของกรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ฯ เข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมลาไปปฏิบัติราชการที่เกาหลีใต้เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1965 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ก็มีพระราชดำรัสว่า “ในปัจจุบันนี้ คนไทยย่อมทราบดีทั่วกันว่า แนวหน้าป้องกันประเทศไม่ได้โดยเฉพาะชายแดนของเราเท่านั้น เพื่อไม่ให้ภัยมาคุกคามบ้านเมืองของเรา เราจำเป็นต้องส่งทหารออกไปร่วมรบกับกองทหารสหประชาชาติในประเทศเกาหลี”¹⁸ ซึ่งหมายความว่า การปกป้องเกาหลีใต้ก็คือการปกป้องความมั่นคงของไทย และในงานพระราชทานเลี้ยงต้อนรับประธานาธิบดีปังกุงฮี (Park Chung-hee) ซึ่งเยือนไทยอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1966 พระองค์มีพระราชดำรัสว่า คนเกาหลีและคนไทยต่างมีอุดมคติร่วมกันคือ การยึดมั่นในเสรีภาพ เอกราช และความยุติธรรม อีกทั้งคนไทยภูมิใจที่ได้ร่วมกับสหประชาชาติช่วยเหลือชาวเกาหลีให้ต่อสู้เพื่อรักษาอุดมคตินั้น ขณะที่ปังกุงฮีก็มีสุนทรพจน์ตอบว่า ชาวเกาหลีไม่มีวันลืมบุญคุณที่ไทยเคยช่วยเหลือพวกเขาในยามที่มีตมณที่สุด¹⁹ ส่วนจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพล ประภาส จารุเสถียร ก็เยือนเกาหลีใต้อย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1967 และ 1968 ตามลำดับ ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า เมื่อจอมพลทั้งสองหมดอำนาจลงในวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973

¹⁷ คู่ปัญหาระหว่างไทยกับไต้หวันได้ที่ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, “ไทยกับรัฐบาลกั๋วหมินต๋งที่ไต้หวัน: ลัทธิชาตินิยมจีนและการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตในช่วง ค.ศ. 1949 – 1957”, *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* 13, 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2565): 35-56.

¹⁸ *ประมวลพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2499 จนถึงเดือน พฤศจิกายน 2515*, ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมราชวงศ์ วงศ์เทพ เทวกุล ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 29 กันยายน 2517 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2517), 70.

¹⁹ *พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบ ในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะและราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497-2531* (กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, 2556), 126-127.

พันเอก ณรงค์ กิตติขจร ซึ่งเป็นบุตรและบุตรเขยของพวกเขาได้ไปพำนักที่กรุงโซลอยู่ระยะหนึ่งโดยมีเจ้าหน้าที่ของเกาหลีใต้คอยดูแล ก่อนเดินทางไปยังเยอรมนีตะวันตกในต้นปีถัดมา²⁰ นอกจากนี้ไทยยังร่วมมือกับเกาหลีใต้ในด้านการเมืองและเศรษฐกิจผ่านกรอบพหุภาคีอย่างสันนิบาตต่อต้านคอมมิวนิสต์แห่งเอเชีย (Asian Peoples' Anti-Communist League – APACL) สหภาพสมาชิกรัฐสภาเอเชีย (Asian Parliamentarians' Union – APU) และคณะมนตรีเอเชียและแปซิฟิก (Asian and Pacific Council - ASPAC)

ในทางตรงกันข้าม ไทยกับเกาหลีเหนือถือว่าเป็นศัตรูกัน นอกจากจะปะทะกันโดยตรงในสงครามเกาหลีแล้ว ทั้งสองฝ่ายยังอยู่ตรงข้ามกันในสงครามเวียดนามช่วงกลางทศวรรษ 1960 ต่อต้นทศวรรษ 1970 อีกด้วย ไทยส่งทหารประมาณ 40,000 คนไปช่วยเวียดนามใต้ทำสงครามกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ขณะที่เกาหลีเหนือส่งอาวุธ เสื้อผ้า ยานพาหนะ รวมทั้งนักบินราว 100 คนไปช่วยเวียดนามเหนือ²¹ ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1970 พันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเรียกจีน เวียดนามเหนือ และเกาหลีเหนือรวมกันว่า “ระบอบมากซิสต์แห่งปักกิ่ง ฮานอย และเปียงยาง” โดยกล่าวว่าประเทศเหล่านี้ก็กำลังใช้กำลังทหารเพื่อขยายความขัดแย้ง²² และเมื่อวันที่ 16 เมษายนของปีเดียวกัน คิมอิลซุง ผู้นำเกาหลีเหนือเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์ *ปราวดา (Pravda)* ในโอกาสครบ 100 ปีชาตกาลของวลาดีมีร์ เลนิน (Vladimir Lenin) ผู้ก่อตั้งสหภาพโซเวียตโดยระบุว่า เขาชื่นชมคนไทยที่จับอาวุธขึ้นสู้กับจักรวรรดินิยมอเมริกันและรัฐบาลเผด็จการ²³ ซึ่งเท่ากับให้กำลังใจพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ปฏิบัติการทางทหารในเขตชนบทมาตั้งแต่ ค.ศ. 1965 และในการให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ *อาซาฮี ชิมบุน (Asahi Shimbun)*

²⁰ ดูรายละเอียดได้ที่ ณรงค์ กิตติขจร, “รำลึกถึงคุณแม่ ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร,” ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ 13 กันยายน 2551* (ม.ป.ท.: ม.ป.ท., 2551), 31-38.

²¹ ดูความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับเวียดนามเหนือได้ที่ Sitthiphon Kruarattikan, “North Korean Views on Vietnam: From Fraternal Friendship to Economic Development Model,” *Journal of Thai Interdisciplinary Research* 13, no. 1 (January-February 2018): 67-70.

²² กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, เรื่องเดียวกัน, 200.

²³ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 25, January-December 1970* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986), 82.

และสำนักข่าวเกียวโด (Kyodo Press) เมื่อเดือนกันยายนและตุลาคม ค.ศ. 1971 คิมอิลซุงก็ระบุว่า รัฐบาลไทยคือหุ่นเชิดของสหรัฐอเมริกา²⁴ ขณะที่การค้าระหว่างกัน ก็แทบไม่ปรากฏ โดยในช่วง ค.ศ. 1970-1971 ไทยนำเข้าสินค้าจากเกาหลีเหนือเพียง เล็กน้อย คิดเป็นมูลค่าปีละ 20,000 บาทเท่านั้น (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก)

²⁴ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 26, January-December 1971* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986), 262.

การรุกรานของเกาหลีเหนือหลัง ค.ศ. 1972
และการปรับท่าทีอย่างค่อยเป็นค่อยไป
ของไทย

ทัศนะของทางการเกาหลีเหนือต่อไทยเริ่มดีขึ้นหลัง ค.ศ. 1972 อันเป็นผลจากการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ โดยในการประชุมวาระแรกของสมัชชาประชาชนสูงสุดสมัยที่ 5 เมื่อเดือนธันวาคมของปีนั้น คิมอิลซุงกล่าวว่า ประเทศของเขาจะขยายความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ (Five Principles of Peaceful Coexistence)²⁵ ทั้งนี้การปรับเปลี่ยดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็น เพราะขณะนั้นเกาหลีเหนือมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสังคมนิยมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเมื่อถึงกลางทศวรรษ 1960 ความช่วยเหลือจากประเทศเหล่านี้ทำให้เกาหลีเหนือฟื้นฟูความเสียหายจากสงครามได้ก็จริงแต่ก็ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องทุนและเทคโนโลยี ขณะที่เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ในทศวรรษ 1970 กำลังทะยานขึ้นเป็นหนึ่งใน “สี่เสือแห่งเอเชีย” (Four Asian Tigers) พร้อมกับไต้หวัน ฮองกง และสิงคโปร์ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศต่างๆ อย่างกว้างขวาง เกาหลีเหนือจึงเร่งขยายความสัมพันธ์ทางการทูตเพื่อแสวงหาทุนและเทคโนโลยีจากประเทศโลกที่ 1 รวมทั้งเผยแพร่แนวคิดเรื่อง

²⁵ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 27, January-December 1972* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986), 526. จีนเป็นประเทศแรกที่เสนอหลักการนี้เมื่อ ค.ศ. 1954 เพื่อใช้สานสัมพันธ์กับประเทศนอกค่ายสังคมนิยมอย่างอินเดีย หลักการนี้ประกอบไปด้วย การเคารพอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนซึ่งกันและกัน การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน การไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศซึ่งกันและกัน ความเท่าเทียมและผลประโยชน์ร่วมกัน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมและการพึ่งพาตนเองเพื่อระดมเสียงสนับสนุนจากประเทศโลกที่ 3²⁶ ดังจะเห็นได้ว่า เกาหลีเหนือเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตเพิ่มกับ 40 ประเทศ ในช่วง ค.ศ. 1972-1974 (ดูเอกสารหมายเลข 2 ในภาคผนวก) รวมทั้งเข้าเป็นสมาชิกขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement – NAM) เมื่อ ค.ศ. 1975

การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของเกาหลีเหนือเกิดขึ้นพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงของไทย กล่าวคือ ในด้านการต่างประเทศ ไทยปรับท่าทีต่อโลกสังคมนิยม หลังการเยือนจีนของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) แห่งสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1972 โดยในกลางปีนั้น ไทยเริ่มติดต่อย่างไม่เป็นทางการกับจีนด้วยการส่งคณะนักกีฬาไปแข่งขันที่กรุงปักกิ่ง และในปลายปีเดียวกันเมื่อนาย เตช บุนนาค รับตำแหน่งหัวหน้ากองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง เขาทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชาว่า นอกจากจีนแล้ว ไทยควรพิจารณาเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสังคมนิยมอีก 2 ประเทศ คือ มองโกเลีย และเกาหลีเหนือ อันจะช่วยขั่นทอนขวัญและกำลังใจของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย²⁷ ส่วนด้านการเมืองและสังคม การเติบโตของขบวนการนักศึกษาและการล่มสลายของระบอบเผด็จการทหารเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 นำไปสู่การเปิดพื้นที่ให้สังคมตั้งคำถามถึงการมีอยู่ของฐานทัพอเมริกันในไทยและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับโลกสังคมนิยม ดังปรากฏว่ามีกรณานำสุนทรพจน์และชีวประวัติของคิมอิลซุงมาแปลและตีพิมพ์เป็นภาษาไทย แม้อธิบดีกรมตำรวจจะสั่งห้ามนำเข้าสิ่งพิมพ์ของเกาหลีเหนือก็ตาม²⁸ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สอดคล้องกับเกาหลีเหนือที่ต้องการสานสัมพันธ์กับประเทศโลกที่ 3 ดังที่คิมอิลซุงบอกกับแขกต่างประเทศเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1974 ว่า ประชาชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลัง

²⁶ Charles K. Armstrong, *Tyranny of the Weak: North Korea and the World, 1950-1992* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013), 169, 178-179.

²⁷ เตช บุนนาค, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 มกราคม 2567. ต่อมาไทยก็เปิดความสัมพันธ์กับมองโกเลียเมื่อวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1974

²⁸ กิม อิล ซอง, *จงร่วมกันสร้างสรรค์สังคมนิยม* (กรุงเทพฯ: ชมรมรัฐศึกษา สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516); Baik Bong, *กิมอิลซอง ชีวประวัติและการต่อสู้ตั้งแต่เกิดจนกลับคืนสู่ปิตุภูมิอย่างผู้ชนะ*, แปลโดย คม ทิวากร (นามแฝง) (กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสืออุดมธรรม, 2518); คำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ ที่ 821/2515 เรื่อง ห้ามการส่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร, *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 89, 112 (25 กรกฎาคม 2515): 10; คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 1467/2515 เรื่อง ห้ามการส่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร, *ราชกิจจานุเบกษา* 89, 175 (21 พฤศจิกายน 2515): 2814; คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 1235/2516 เรื่อง ห้ามการส่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร, *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 91, 5 (9 มกราคม 2517): 21.

ลุกขึ้นสู้เพื่อขับไล่ฐานทัพอเมริกัน²⁹ คำกล่าวนี้เมื่อพิจารณาพร้อมกับยุทธศาสตร์การปฏิวัติที่เขาสอนตั้งแต่ ค.ศ. 1964 ว่าต้องอาศัยพลัง 3 ส่วน ได้แก่ พลังการปฏิวัติในเกาหลีเหนือ พลังการปฏิวัติในเกาหลีใต้ และพลังการปฏิวัตินานาชาติ ก็จะได้เห็นว่า กระแสต่อต้านสหรัฐฯ นอกคาบสมุทรเกาหลีจัดเป็นพลังส่วนที่ 3 ซึ่งจะช่วยให้การรวมชาติเกาหลีประสบความสำเร็จนั่นเอง³⁰

ข้อมูลจากกระทรวงการต่างประเทศของไทยระบุว่า ไทยกับเกาหลีเหนือเริ่มติดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1972 แต่ไม่มีรายละเอียด³¹ ทั้งนี้การติดต่ออย่างไม่เป็นทางการเท่าที่พบหลักฐานแน่ชัดเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1973 จากการเปิดเผยของพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต่อหนังสือพิมพ์ *เดอะเนชัน* (*The Nation*) เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 ระบุว่า เกาหลีเหนือพยายามติดต่อไทยมาระยะหนึ่งแล้ว เริ่มจากเมื่อเข้าร่วมการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติครั้งแรกในฐานะผู้สังเกตการณ์เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1973 เจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือก็เสนอขอแลกเปลี่ยนด้านกีฬา วัฒนธรรม และการค้ากับไทย ตามด้วยการเสนอแบบเดียวกันโดยนักการทูตเกาหลีเหนือในหลายประเทศที่มีสถานทูตไทยตั้งอยู่ และระหว่างที่เขาเยือนกรุงปักกิ่งเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1973 เอกอัครราชทูตเกาหลีเหนือประจำจีนก็มาขอพบ ทั้งนี้พลตรี ชาติชาย บอกหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าวว่า ไทยยินดีสนองตอบไมตรีของเกาหลีเหนือ³² แต่เมื่อนักข่าวไปถามนายจรรยาพร อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ กลับได้คำตอบว่าไม่ทราบเรื่องนี้ และย้ำว่าไทยต้องระมัดระวังในการติดต่อกับประเทศสังคมนิยม โดยยกตัวอย่างการติดต่อกับจีนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาซึ่งส่วนใหญ่ยังจำกัดอยู่แต่เรื่องกีฬา³³ เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า

²⁹ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 29, January-December 1974* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1987), 104-105.

³⁰ Kook-Chin Kim, "An Overview of North Korean-Southeast Asian Relations," in *The Foreign Relations of North Korea: New Perspectives*, ed. Jae Kyu Park, Byung Chul Koh, and Tae-Hwan Kwak (Boulder, CO: Westview Press, 1987), 360-361.

³¹ "สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี," กระทรวงการต่างประเทศ, 30 พฤศจิกายน 2565, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc615e39c306000cd70?cate=5d5bcc615e39c3060006870> (สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567).

³² "Daily Report, Asia & Pacific," Foreign Broadcast Information Service, No. 24, Vol. IV, February 4, 1974, J8.

³³ Embassy Bangkok, "Chartchai on U.S. Withdrawals and Thai Relations with Communist

นายจรรยาพันธุ์ระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมมากกว่าพลตรีชาติชาย อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 นายจรรยาพันธุ์ก็มีท่าทีชัดเจนขึ้นโดยบอกนักข่าวว่า “นโยบายหลักของไทยคือการเป็นมิตรกับทุกประเทศที่เป็นมิตรกับเราโดยไม่สนใจเรื่องอุดมคติทางการเมือง ซึ่งหมายรวมถึงเกาหลีเหนือด้วย”³⁴

แม้จะยังหวาดระแวงลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่การตอบสนองต่อการรุกเร้าของเกาหลีเหนือก็เป็นเรื่องจำเป็นเมื่อดูจากสถานการณ์ในครั้งแรกของทศวรรษ 1970 ที่ไทยต้องรับมือกับการถอนตัวของสหรัฐอเมริกาจากสงครามเวียดนามด้วยการปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมอย่างจีนและเวียดนามเหนือ ทั้งนี้เมื่อถึงต้น ค.ศ. 1974 เจ้าหน้าที่ของไทยกับจีนได้ติดต่อกันระยะหนึ่งแล้ว แม้จะยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตจนถึงเดือนกรกฎาคมของปีถัดมา ตรงข้ามกับเวียดนามเหนือที่ยังมีท่าทีเป็นศัตรูกับไทย รวมทั้งมีแนวโน้มว่าประเทศโลกเสรีอย่างเวียดนามใต้กำลังจะปรายชัย การที่ไทยตอบรับไม่ตรีจากเกาหลีเหนือซึ่งเป็นคู่สงครามกันจึงเป็นการส่งสัญญาณไปยังเวียดนามเหนือว่าไทยมีเพื่อนเพิ่มขึ้นในโลกสังคมนิยม เวียดนามเหนือจึงควรเปลี่ยนท่าทีมาเป็นมิตรกับไทย³⁵ สอดคล้องกับนายจรรยาพันธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ซึ่งตอบนักข่าวเมื่อวันที่ 6 มีนาคมของปีนั้น โดยกล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เกาหลีเหนือแสดงออกมาซึ่งตรงข้ามกับเวียดนามเหนือความว่า

เราจะไม่วิ่งไปหาใครเพื่อสร้างความเข้าใจ แต่เรายินดีพิจารณาสนองตอบมิตรจากประเทศที่มีทัศนคติเป็นมิตรกับเรา เราไม่เคยได้ยื่นเวียดนามเหนือพูดถึงเราในทางดีเลย ตรงกันข้าม เกาหลีเหนือแสดงออกว่าอยากคบหาและติดต่อกับเรา นักการทูตของเขาในหลายประเทศแสดงท่าทีชัดเจน³⁶

การเยือนไทยครั้งแรกของคณะผู้แทนการค้าเกาหลีเหนือ นำโดยกยุงแท (Kye Ung-tae) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศและผู้ติดตามอีก 4 คนเกิดขึ้นใน

Countries,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO02457_b, February 13, 1974.

³⁴ Embassy Bangkok, “Thai Foreign Minister on SEATO, Thai/US Relations, the USSR, and North Vietnam,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO03725_b, March 6, 1974.

³⁵ เตช บุนนาค, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 มกราคม 2567.

³⁶ Embassy Bangkok, “Charoonphan on Thai Ambassadorial Appointments and Diplomatic Relations,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO03962_b, March 11, 1974.

ช่วงวันที่ 26 เมษายนถึง 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1974 โดยการประสานงานผ่านสถานเอกอัครราชทูตไทยที่กรุงอิสลาแมบัต (ดูภาพที่ 1) นายประชา คุณะเกษม โฆษกกระทรวงการต่างประเทศแถลงเมื่อวันที่ 25 เมษายน ว่าการเยือนครั้งนี้สอดคล้องกับนโยบายของไทยที่พร้อมเป็นมิตรกับทุกประเทศที่เป็นมิตร³⁷ ขณะที่นายจรรยาพนธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา บอกกับวิลเลียม เอส. คินทเนอร์ (William S. Kintner) เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ประจำไทยในวันที่ถือฤกษ์งามยามดีว่า ไทยต้อนรับคณะดังกล่าวด้วยเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่สองเกาหลีผ่อนคลายความตึงเครียดด้วยการเปิดเจรจากันเมื่อ ค.ศ. 1972 ทำให้การติดต่อกับเกาหลีเหนือไม่น่าจะเป็นปัญหา อีกทั้งยังเป็นการส่งสัญญาณให้เวียดนามเหนือปรับท่าทีต่อไทยด้วย³⁸ คณะของก๊องแท่เข้าพบนายจรรยาพนธ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน และในวันถัดมาก็ไปเยี่ยมชมโรงงานกระสอบ กระทรวงการคลัง โดยมีนายวิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ ผู้อำนวยการคอยต้อนรับ ก๊องแท่ถามนายวิจิตวงศ์ถึงความแตกต่างระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้ นายวิจิตวงศ์บอกว่าไม่ทราบ เพราะเคยเห็นเกาหลีเหนือจากฝั่งเกาหลีใต้นั้น ก๊องแท่จึงบอกว่า “ผมหวังว่าคุณคงมีโอกาสไปเยี่ยมประเทศของเราในวันข้างหน้า แล้วคุณจะรู้จักเราดีขึ้น”³⁹

แม้จะเปิดรับไมตรีจากเกาหลีเหนือ แต่รัฐบาลไทยในขณะนั้นก็ไม่รีบพัฒนาความสัมพันธ์ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1974 ว่า การเยือนของก๊องแท่เป็นเรื่องการค้าเท่านั้น และ “ไทยจะดำเนินงานโดยไม่ให้เสียผลประโยชน์ของชาติหรือมีการเมืองเข้ามาพัวพัน”⁴⁰ ทั้งนี้เมื่อคณะของเกาหลีเหนือขอเข้าพบนายสัญญา ฝ่ายไทยก็แจ้งว่านายกรัฐมนตรีติดภารกิจ⁴¹ ส่วนนายจรรยาพนธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ก็บอกเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ประจำไทยในอีก 2 วันต่อมาว่า ไทยจะติดต่อกับเกาหลีเหนืออย่างระมัดระวังและค่อยเป็นค่อยไป เพราะไม่ได้ประโยชน์มากเท่ากับ

³⁷ Embassy Bangkok, “Thai-North Korean Relations,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO06768_b, April 25, 1974.

³⁸ Embassy Bangkok, “Ambassador’s Meeting with Foreign Minister,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO06858_b, April 26, 1974.

³⁹ วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, *เพื่อนเก่า-เพื่อนใหม่: ประสบการณ์จากการเยือนเกาหลีเหนือและจีนแดง* (กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์), 2518), 5.

⁴⁰ “คร.ม. ให้พยานิชย์รับรองเกาหลีเหนือ,” *ประชาธิปไตย* 41, ฉ. 114 (26 เมษายน 2517): 3.

⁴¹ Embassy Bangkok, “North Korean Trade Delegation Visit to Thailand,” WikiLeaks Cable: 1974BANGKO07081_b, May 1, 1974.

เกาหลีใต้⁴² นายจรรยาพันธุ์แถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ 29 เมษายนถึงผลการหารือว่าเน้นไปที่การค้า โดยเกาหลีเหนือเชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ไปเยือนกรุงเปียงยาง และยังเร็วเกินไปที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต เพราะสองฝ่ายต้องใช้เวลาสร้างความเชื่อมั่นต่อกัน⁴³ ตรงกับนายแผน วรณเมธี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศซึ่งบอกนักการทูตอเมริกันในวันถัดมาว่า การหารือจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องการค้า โดยไทยสนใจนำเข้าปุ๋ยจากเกาหลีเหนือ ส่วนเกาหลีเหนือต้องการซื้อกระสอบจากไทย⁴⁴

ความไม่เร่งรีบของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือทำให้เมื่อครั้งแรกของ ค.ศ. 1974 ผ่านไป การเยือนตอบแทนของไทยก็ยังไม่เกิดขึ้น ความล่าช้านี้ทำให้เกาหลีเหนือร้อนใจและแจ้งว่าจะส่งคณะผู้แทนการค้ามาเยือนไทยอีกครั้งในเดือนกันยายน คณะรัฐมนตรีของไทยจึงมีมติเมื่อวันที่ 20 สิงหาคมของปีนั้นอนุมัติในหลักการที่จะส่งคณะผู้แทนการค้าไปเยือนเกาหลีเหนือ และแจ้งให้เกาหลีเหนือเลื่อนการส่งคณะผู้แทนการค้ามาเยือนไทยออกไป⁴⁵ อีก 6 วันถัดมา นักข่าวสอบถามนายจรรยาพันธุ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ว่ารัฐบาลจะส่งคณะไปเยือนกรุงเปียงยางเมื่อใด ก็ได้คำตอบว่ายังไม่ได้กำหนด แต่ในเมื่อเกาหลีเหนือเคยส่งคณะผู้แทนมาเยือนไทยแล้วไทยก็ไปเยือนตอบแทนได้⁴⁶

เมื่อถึงเดือนกันยายน ค.ศ. 1974 รัฐบาลไทยตัดสินใจส่งนายประสงค์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนการค้าไปเยือนเกาหลีเหนือ และให้นายอนันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกาเป็นรองหัวหน้าคณะ พร้อมผู้ร่วมเดินทางอีก 8 คน ประกอบด้วยข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ (นายจร จุฑารัตนกุล และนายวีระพงษ์ บุญกิตติเจริญ) ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ (นายเดช บุณนาค และนายสมพงษ์ ฝ้ายจำปา) ผู้บริหารรัฐวิสาหกิจ (นายจำลอง โต้ะทอง และนายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร) ประธานสภาหอการค้าไทย (นายอบ วสุรัตน์) และเลขานุการรัฐมนตรีช่วย

⁴² Embassy Bangkok, "Ambassador's Meeting with Foreign Minister," ibid.

⁴³ Embassy Bangkok, "Charunphan on the North Korean Trade Delegation," WikiLeaks Cable: 1974BANGKO07167_b, May 2, 1974.

⁴⁴ Embassy Bangkok, "North Korean Trade Delegation Visit to Thailand," ibid.

⁴⁵ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การส่งคณะผู้แทนการค้าไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี (20 สิงหาคม 2517).

⁴⁶ Embassy Bangkok, "Charunphan on Thai/Korean Relations," WikiLeaks Cable: 1974BANG-KO13906_b, August 28, 1974.

ว่าการกระทรวงพาณิชย์ (นายยงยุทธ ตະโกพร) นายประสงค์เปิดเผยในกลางเดือนนั้นว่า จะเยือนเกาหลีเหนือช่วงปลายเดือนตุลาคมหรือต้นเดือนพฤศจิกายน⁴⁷ แต่แล้วก็เลื่อนไป เป็นเดือนธันวาคมเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐ ผ่านความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ⁴⁸ แล้วจึงจะเจรจาการค้ากับเกาหลีเหนือได้ ความระมัดระวังของรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ยังเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายนของปีนั้นที่กำชับให้คณะผู้แทนการค้าพำนักในเกาหลีเหนือมากที่สุดไม่เกิน 5 วัน⁴⁹ และหัวหน้าคณะผู้แทนการค้าก็เป็นเพียงรัฐมนตรีช่วย ทั่วๆ ที่ เกาหลีเหนือเชิญรัฐมนตรีว่าการ ซึ่งต่อมานายอานันท์บอกเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ประจำไทยว่า เกาหลีเหนือผิดหวังในประเด็นนี้⁵⁰

คณะผู้แทนการค้าไทยเดินทางถึงกรุงเปียงยางเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 1974 โดยकिองแท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศเป็นเจ้าภาพเลี้ยงอาหารค่ำในวันแรก ต่อด้วยการหารือกับคิมซอกชิน (Kim Sok-chin) รัฐมนตรีช่วยในเช้าวันที่ 18 ซึ่งคิมเสนอขายเคมีภัณฑ์ เครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า และวัสดุก่อสร้าง และสนใจซื้อ กระสอบป่าน ยางพารา น้ำมันพืช และมูลแพรมของไทย⁵¹ คืนวันนั้นจึงมีการประชุมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจนได้ข้อสรุปว่า ไทยกับเกาหลีเหนือจะค้าขายกันโดยมีจุดประสานงาน ที่กรุงจาการ์ตาซึ่งทั้งคู่ต่างมีทูตพาณิชย์ประจำอยู่ โดยเกาหลีเหนือจะรับผิดชอบการขนส่งสินค้า ส่วนการชำระเงินให้ใช้เงินทุกสกุลซึ่งเป็นที่ยอมรับในการค้าระหว่างประเทศยกเว้น ดอลลาร์สหรัฐ⁵²

⁴⁷ Embassy Bangkok, "Thai Cabinet Members to Visit Middle East, Eastern Europe and North Korea," WikiLeaks Cable: 1974BANGKO15150_b, September 20, 1974.

⁴⁸ Embassy Bangkok, "Thai Cabinet Members Postpone Their Visits to the Middle East, Eastern Europe and North Korea," WikiLeaks Cable: 1974BANGKO16477_b, October 15, 1974. ต่อมาคณะกรรมาธิการวิสามัญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นชอบต่อร่างกฎหมายนี้ในวาระที่ 3 เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ. 1974 และมีพระบรมราชโองการประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 4 มกราคม ของปีถัดมา

⁴⁹ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การส่งคณะผู้แทนการค้าไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี (เกาหลีเหนือ) (5 พฤศจิกายน 2517).

⁵⁰ Embassy Bangkok, "Thai Trade Delegation to Pyongyang," WikiLeaks Cable: 1975BANG-KO00234_b, January 7, 1975.

⁵¹ วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, เรื่องเดียวกัน, 90.

⁵² วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, เรื่องเดียวกัน, 121-125.

เป้าหมายที่สำคัญกว่าของเกาหลีเหนือในการต้อนรับคณะผู้แทนการค้าจากไทยก็คือ การจัดให้คณะพบโฮตาม (Ho Dam) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อเวลา 11.00 น. ของวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1974 (ดูภาพที่ 2 และ 3) นายวิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ระบุว่า เดิมตนเข้าใจว่าเป็นการเยี่ยมคารวะตามมารยาทไม่เกิน 30 นาที แต่ในที่สุดก็นานถึง 75 นาที โฮตามกล่าวว่า “การเริ่มต้นหมายถึงความสำเร็จครึ่งหนึ่งแล้ว” และแม้ไทยกับเกาหลีเหนือจะติดต่อกันล่าช้าก็ไม่ใช่ปัญหาเพราะ “เราสามารถจะเร่งดำเนินการทดแทนเวลาที่เสียไปได้”⁵³ จากนั้นก็กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ และความสัมพันธ์อันมิตรระหว่างไทยกับเกาหลีใต้โดยระบุว่าเรื่องนี้ไม่ใช่อุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ จึงขอให้คณะผู้แทนการค้ากลับไปแจ้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศว่า เกาหลีเหนือต้องการจะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ⁵⁴ นายประสงค์ สุขุม ขอบคุณโฮตามที่แสดงความต้องการอย่างตรงไปตรงมา ตามด้วยนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งกล่าวว่า รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับเกาหลีเหนือไม่น้อย ดูจากการเยือนครั้งนี้ที่มากถึง 10 คน มากกว่าคณะผู้แทนการค้าเกาหลีเหนือที่เยือนไทยกว่าเท่าตัว ทั้งนี้นโยบายต่างประเทศของไทยในปัจจุบันมุ่งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเกาหลีเหนือและจีน อีกทั้งคนไทยทั่วไปก็มองคนเกาหลีเหนือว่าเป็นมนุษย์เช่นกัน⁵⁵

หลังเสร็จสิ้นการเยือนเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม ค.ศ. 1974 คณะผู้แทนการค้าไทยเดินทางไปเยือนจีนก่อนจะกลับถึงกรุงเทพฯ ในวันสิ้นปี ต่อมาเมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1975 นายประสงค์ สุขุม ก็สรุปผลการเดินทางต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งที่ประชุมดังกล่าวเห็นชอบให้มีการค้าโดยตรงระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ⁵⁶ อีก 2 วันถัดมา นายอบ วสุรัตน์ ก็เรียกประชุมกรรมการสภาหอการค้าและนักธุรกิจประมาณ 100 กว่าคนเพื่อแจ้งให้ทราบถึงรายการสินค้าที่เกาหลีเหนือต้องการนำเข้า ได้แก่ น้ำตาล 50,000-100,000 ตัน วุลแฟรม 2,000 ตัน กระจกขนาดบรรจุข้าวสาร 50 กิโลกรัมจำนวน 2-3 ล้านใบ และยางพารา 65,000 ตัน และซึ่งต้องการส่งออก ได้แก่ ปุ๋ยยูเรีย 20,000 ตัน เหล็ก โลหะอื่นๆ และ

⁵³ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, เรื่องเดียวกัน, 129-130.

⁵⁴ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, เรื่องเดียวกัน, 131-132.

⁵⁵ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร, เรื่องเดียวกัน, 135-136.

⁵⁶ “กรม. อนุมัติให้ติดต่อกับกับเงินแดง-เกาหลีเหนืออย่างเป็นทางการแล้ว,” *สยามรัฐ* 25, ฉ.8640 (9 มกราคม 2518): 12.

เครื่องมือการเกษตร⁵⁷

เมื่อนายประสงค์ สุขุม นายอบ วสุรัตน์ และนายอานันท์ ปันยารชุน สนทนากับเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำไทยในโอกาสขึ้นปีใหม่ ค.ศ. 1975 พวกเขาต่างแสดงความประทับใจกับการเยือนกรุงเปียงยาง นายประสงค์บอกว่า เกาหลีเหนือต้อนรับได้อย่างอบอุ่นยิ่งกว่าจีน ขณะที่นายอบประทับใจผังเมืองของกรุงเปียงยางและการแสดงทางวัฒนธรรมชุดพิเศษเพื่อต้อนรับคณะจากไทย⁵⁸ ส่วนนายอานันท์ก็ชื่นชมความเจริญและความสะอาดของกรุงเปียงยางซึ่งเขามองว่าดีกว่ากรุงปักกิ่ง รวมทั้งรถไฟใต้ดิน (ดูภาพที่ 4) ที่พักอาศัยของประชาชน การบ่มเพาะเยาวชน ความขยันขันแข็งของคนเกาหลีซึ่งเหมือนคนเยอรมัน และผู้นำที่อายุยังน้อย โดยเฉพาะโฮดาม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งอยู่ในวัย 46 ปีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้เกาหลีเหนือจะบอกคณะผู้แทนการค้าไทยถึงความต้องการที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตโดยเร็วที่สุด ถึงขั้นที่นายอานันท์บอกว่า หากไทยตัดสินใจวันนี้ โฮดามก็จะเดินทางมาถึงในวันพรุ่งนี้ทันที แต่นายอานันท์ก็ระบุว่า ตนเองไม่มีอำนาจตัดสินใจ⁵⁹ การเปิดเผยของนายอานันท์สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่า ไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1974 และจะมีการเลือกตั้งทั่วไปในต้นปีหน้า หรือเท่ากับว่ารัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จะสิ้นสุดลงในอีกไม่กี่เดือน ซึ่งน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้ไทยยังไม่พิจารณาข้อเสนอของเกาหลีเหนือ ต่อมาเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1975 นายอานันท์ให้สัมภาษณ์กับสื่อต่างประเทศโดยระบุว่า รัฐบาลใหม่จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือหรือไม่⁶⁰

นอกจากการค้า เกาหลีเหนือยังใช้การทูตกีฬาเพื่อสานสัมพันธ์กับไทยอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อต้นเดือนกันยายน ค.ศ. 1974 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือ (ไม่ทราบชื่อ และมีผู้ดำรงตำแหน่งนี้มากกว่า 1 คน) และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ต่างไปร่วมพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 7 ที่กรุงเตหะราน และ

⁵⁷ “ประชุมพ่อค้าเตรียมซื้อ, ขยายเงินแดง-เกาหลีเหนือ,” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8641 (10 มกราคม 2518): 12; “เกาหลีเหนือซื้อน้ำตาล 1 แสนตัน,” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8642 (11 มกราคม 2518): 12.

⁵⁸ Embassy Bangkok, “Thai Delegation to DPRK and PRC,” WikiLeaks Cable: 1975BANGKO00789_b, January 16, 1975.

⁵⁹ Embassy Bangkok, “Thai Trade Delegation to Pyongyang,” *ibid.*

⁶⁰ Department of State, “Ambassador Anan’s Interview with Dana Schmidt,” WikiLeaks Cable: 1975STATE032185_b, January 7, 1975.

เป็นครั้งแรกที่เกาหลีเหนือเข้าร่วมการแข่งขันดังกล่าว รัฐมนตรีของเกาหลีเหนือจึงใช้โอกาสนี้เสนอให้แลกเปลี่ยนนักกีฬาระหว่างสองประเทศเฉกเช่นที่ไทยกับจีนทำมาแล้ว⁶¹ ไทยจึงส่งคณะนักกีฬาแบดมินตันไปแข่งขันที่กรุงเปียงยางเมื่อช่วงวันที่ 22 มีนาคมถึง 1 เมษายน ค.ศ. 1975 โดยให้นายประภาศน์ อวยชัย ปลัดกระทรวงยุติธรรมและอดีตนายกรัฐมนตรีบัญญัติแห่งชาติเป็นหัวหน้าคณะ⁶² (ดูภาพที่ 5)

⁶¹ “เกาหลีเหนือเชิญนักกีฬาไทย,” *ประชาธิปไตย* 41, ฉ. 255 (12 กันยายน 2517): 2.

⁶² “ไปเกาหลีแดงแล้ว,” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8708 (20 มีนาคม 2518): 13.

การเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต
ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1975
และจุดยืนของไทยในเวทีสหประชาชาติ
เกี่ยวกับปัญหาเกาหลี

หลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1975 หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ได้จัดตั้งรัฐบาลและเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 ของเดือนถัดมา โดยมีนายพิชัย รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แนวโน้มที่ไทยจะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือก็ชัดเจนขึ้น ดังคำแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 6 มีนาคมของปีนั้นว่า “จะดำเนินนโยบายทุกวิถีทางเพื่อปรับสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ยังขาดการติดต่อกันให้เข้าสู่สภาพปกติ”⁶³ ซึ่งขณะนั้นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยก็เหลือเพียงจีน เกาหลีเหนือ และเวียดนามเหนือ แต่แล้วการแถลงนโยบายกลับไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ทำให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมซึ่งได้เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 มีนาคม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศคือ พลตรี ชชาติชาย ชุณหะวัณ ผู้บอกนักข่าวเมื่อวันที่ 20 ของเดือนนั้นว่า เกาหลีเหนือพร้อมแล้วที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย และไทยก็พร้อมเช่นกัน⁶⁴ ราว 3 สัปดาห์ถัดมา เจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงการต่างประเทศซึ่งไม่ระบุนามก็เปิดเผยกับหนังสือพิมพ์ *สยามรัฐ* ว่า ไทยจะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนืออย่างช้าไม่เกิน 3 เดือน ขณะที่ความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอาจต้องรอถึงช่วงปลายปี⁶⁵

การเลือกตั้งและการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ของไทยในไตรมาสแรกของ ค.ศ. 1975 เกิดขึ้นพร้อมกับการรุกคืบของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคอินโดจีน และแล้วเมื่อถึงวันที่

⁶³ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 3/2518 (สามัญสมัยแรก) วันพฤหัสบดีที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2518 ณ ตึกรัฐสภา, 43.

⁶⁴ “เปิดสัมพันธกับจีนแดงระดับทูตได้ภายในปีนี้,” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8709 (21 มีนาคม 2518): 1, 12.

⁶⁵ “เผยไทยเตรียมเปิดสัมพันธเกาหลีเหนือก่อนจีนแดง,” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8733 (16 เมษายน 2518): 1, 16.

17 เมษายน กองกำลังเขมรแดงก็ยึดกรุงพนมเปญสำเร็จ ขณะที่เวียดนามใต้ก็ปราศัยอย่างต่อเนื่องจนคาดว่าเวียดนามเหนือและเวียดกงจะบุกยึดกรุงไซ่ง่อนได้ภายในสิ้นเดือนนั้น เรื่องนี้กระทบต่อความมั่นคงของไทยเป็นอย่างยิ่งและทำให้รัฐบาลไทยต้องเร่งเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือและจีนให้เร็วขึ้น โดยเมื่อวันที่ 26 เมษายน นายปรีดา พัฒนถาบุตร รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเปิดเผยว่า ไทยจะประกาศรับรองเกาหลีเหนือและจีนในเร็วๆ นี้ โดยไม่ต้องรอการยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ซึ่งใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1952⁶⁶ และเมื่อมีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 1 พฤษภาคม สมาชิกส่วนหนึ่งสอบถามแนวทางของรัฐบาลในการรับมือกับชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ก็แถลงว่า “เราจะรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีนในเร็วๆ นี้เช่นเดียวกัน สำหรับอาทิพย์หน้านี้เราจะประกาศรับรองเกาหลีเหนือ”⁶⁷ จากนั้นหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ลุกขึ้นชี้แจงว่า

รัฐบาลลือนโยบายต่างประเทศว่า ผู้ที่ยังมีเจตนาไม่ตีต่อประเทศไทยและยังต้องการที่จะแทรกแซงนั้น รัฐบาลจะก้าวออกไปผูกมิตร จะออกไปจับมือกับเขา จะไปกระทำการเป็นมิตรเพื่อทำให้มิตรนั้นกลายเป็นศัตรู ขอประทานโทษ ทำให้ศัตรูนั้นกลายเป็นมิตร คือนึกถึงเรื่องมิตรมากไปมันเลยพูดก่อน ทำให้ศัตรูนั้นกลายเป็นมิตร นี่เป็นนโยบายของรัฐบาล ท่านรัฐมนตรีต่างประเทศท่านก็ได้ชี้แจงมาแล้วว่าเรามีนโยบายที่จะผูกมิตรกับทุกประเทศไม่คำนึงถึงลัทธิ แล้วก็ได้เรียนให้ทราบแล้วว่าเงินแดงหรือเงินแผ่นดินใหญ่เราก็จะได้เริ่มมีความสัมพันธ์ทางการทูต ส่วนเกาหลีเหนือ นั้นจะมีในเร็ววันนี้ นี่เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลต้องการที่จะขจัดศัตรูด้วยการผูกมิตร⁶⁸

สำหรับปฏิกิริยาของเกาหลีใต้ เมื่อทราบว่าไทยจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ ประธานาธิบดีปักจุงฮีกก็ให้ชอยเกียงน็อก (Choi Kyung-nok) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมถึงจดหมายของเขามาที่กรุงเทพฯ โดยด่วนเพื่อยับยั้งเมื่อวันที่

⁶⁶ “รัฐบาลเตรียมรับรองญวน-เกาหลี-จีนแดง,” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 49 (27 เมษายน 2518): 12.

⁶⁷ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 14/2518 (สามัญสมัยแรก) วันพฤหัสบดีที่ 1 พฤษภาคม พุทธศักราช 2518 ณ ตึกรัฐสภา, 515-516.

⁶⁸ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 14/2518, เรื่องเดียวกัน, 528.

29 เมษายน ค.ศ. 1975⁶⁹ ขอยพบพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ ในอีก 2 วันถัดมาและได้รับคำชี้แจงว่า ความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือเป็นเรื่องจำเป็นด้วยเหตุผลหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการที่ไทยเป็นประเทศเล็กซึ่งต้องเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน การที่สหรัฐอเมริกาไม่ปกป้องภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกต่อไป รวมทั้งข้อเรียกร้องของนักศึกษาและผู้ใช้แรงงานที่ต้องการให้รัฐบาลปรับเปลี่ยนท่าทีต่อประเทศสังคมนิยม⁷⁰

เกาหลีเหนือส่งชาเปียงอ็อก (Cha Pyong-ok) เอกอัครราชทูตประจำกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนมาลงนามเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย เขาและผู้ติดตามอีก 4 คนมาถึงสนามบินดอนเมืองเมื่อเวลา 12.00 น. ของวันที่ 7 พฤษภาคม ค.ศ. 1975 โดยมีนายวิกรม นินนาท เอกอัครราชทูตประจำกระทรวง นายโกศล สินธวานนท์ อธิบดีกรมการเมือง และนายเดช บุณนาค หัวหน้ากองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออนรับ หลังรับพวงมาลัยจากนายวิกรม ชาเปียงอ็อกก็กล่าวถึงการเยือนไทยครั้งนี้โดยเน้นเรื่องเอกราชและการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นวาทกรรมที่เกาหลีเหนือนิยมใช้เพื่อหาแนวร่วมจากประเทศโลกที่ 3 ความตอนหนึ่งว่า

เราเชื่อว่าคงจะไม่มีอุปสรรคอันใดที่จะมาทำลายสัมพันธ์ธนาพอันดี ตลอดจนการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างไทยและเกาหลีซึ่งต่างก็เป็นประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน ชาวเกาหลีทุกคนรู้สึกยกย่องชาวไทยที่สามารถประคับประคองความเป็นเอกราชของประเทศไทยไว้ได้ตลอดมา ภายใต้การนำของประธานาธิบดีคิมอิลซุง ผู้เป็นที่รักใคร่และเคารพนับถือ ชาวเกาหลีได้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านการปฏิวัติ และการฟื้นฟูบูรณะบ้านเมือง ทั้งนี้โดยการนำเอาความคิดของท่านไปปฏิบัติในทุกทางเพื่อต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเอกราชและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศเกาหลี⁷¹

พิธีลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1975 เวลา 11.00 น. ณ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ โดยมีนายวิกรม นินนาท

⁶⁹ Department of State, "North Korea-Thai Relations," WikiLeaks Cable: 1975STATE100200_b, April 30, 1975.

⁷⁰ Embassy Bangkok, "Upcoming RTG Recognition of North Korea," WikiLeaks Cable: 1975BANG-KO07971_b, May 2, 1975.

⁷¹ "ไทย-เกาหลีเหนือเปิดสัมพันธ์การทูต," *ประชาชาติไทย* 43, ฉ. 60 (8 พฤษภาคม 2518): 2.

และซาเปียงอ็อก เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยและเกาหลีเหนือตามลำดับ (ดูภาพที่ 6 และเอกสารหมายเลข 3 ในภาคผนวก) ถือเป็นการปิดฉนวนนโยบายเดิมของไทยซึ่งรับรองแต่เกาหลีใต้ และนับจากนี้ไทยยอมรับว่ามีสองรัฐบาลที่ชอบธรรมบนคาบสมุทรเกาหลี ผู้ที่ศึกษาการต่างประเทศของเกาหลีเหนือตั้งข้อสังเกตว่า สิ่งที่มีอิทธิพลสูงคาดหวังจากความสัมพันธ์กับประเทศโลกที่ 3 ในทศวรรษ 1970 นั้นมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการยอมให้เกาหลีเหนือเปิดสถานทูต การอำนวยความสะดวกทางการค้า และการสนับสนุนทางการเมืองในเวทีระหว่างประเทศ⁷² สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของซาเปียงอ็อกหลังเสร็จสิ้นพิธีลงนามที่ว่า เกาหลีเหนือจะเปิดสถานทูตที่กรุงเทพฯ และแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตให้ได้ภายในสิ้นปีนั้น รวมทั้งหวังว่าทั้งสองประเทศจะเดินทางเยือนกันและแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจกันให้มากยิ่งขึ้น⁷³

หลังจากนั้นไม่นาน บททดสอบของไทยต่อประเด็นเกาหลีก็เกิดขึ้นในเวทีสหประชาชาติ แม้เกาหลีทั้งสองจะยังไม่ได้เป็นสมาชิกจนถึง ค.ศ. 1991 แต่เกาหลีเหนือตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1970 ก็เริ่มใช้ประโยชน์จากองค์การนี้ ดูได้จากการเข้าเป็นสมาชิกทบวงการชำนัญพิเศษอย่างองค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) และผู้สังเกตการณ์ในสมัชชาใหญ่เมื่อ ค.ศ. 1973 ทั้งนี้เมื่อการประชุมสหประชาชาติกำลังจะมาถึงในปลาย ค.ศ. 1975 ประเทศที่สนับสนุนเกาหลีเหนือได้เสนอญัตติต่อสมัชชาใหญ่เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาถอนทหารจากเกาหลีใต้ รวมทั้งยกเลิกกองบัญชาการสหประชาชาติซึ่งตั้งขึ้นตั้งแต่เกิดสงครามเกาหลี ส่วนประเทศที่สนับสนุนเกาหลีใต้ก็เสนอญัตติว่า การยกเลิกกองบัญชาการสหประชาชาติจะทำให้ได้ต่อเมื่อมีข้อตกลงอื่นมาทดแทนเพื่อเป็นหลักประกันสันติภาพ

การเสนอญัตติแข่งกันระหว่างสองเกาหลีทำให้ไทยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะในด้านหนึ่ง สหรัฐอเมริกาต้องการให้ไทย “เห็นชอบ” ในญัตติสนับสนุนเกาหลีใต้ และ “ไม่เห็นชอบ” ในญัตติสนับสนุนเกาหลีเหนือ⁷⁴ แต่ในอีกด้านหนึ่ง ไทยก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือตั้งแต่วันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1975 และหลังจากนั้น

⁷² Benjamin R. Young, *Guns, Guerrillas, and the Great Leader: North Korea and the Third World* (Stanford: CA: Stanford University Press, 2021), 73.

⁷³ Embassy Bangkok, “North Korean Delegation’s Interview with UPI,” WikiLeaks Cable: 1975BANG-KO08359_b, May 8, 1975.

⁷⁴ Embassy Bangkok, “Korean Question in UN,” WikiLeaks Cable: 1975BANGKO20957_b, October 3, 1975.

4 วัน เขมรแดงได้ยึดเรือบรรทุกสินค้าสัญชาติอเมริกันชื่อ เอสเอส *มายาเกวซ* (SS *Mayaguez*) เอาไว้ ทำให้สหรัฐฯ ส่งทหารมาที่สนามบินอู่ตะเภาเพื่อใช้เป็นฐานปฏิบัติการยึดเรือดังกล่าวคืน จนนำไปสู่การประท้วงของประชาชนไทยว่าสหรัฐฯ ละเมิดอธิปไตยของไทย รัฐบาลไทยจึงยื่นคำขาดให้ทหารอเมริกันออกจากประเทศให้หมดภายในพื้หน้าท่าที่แจ้งกร้าวของรัฐบาลในกรณีเรือมายาเกวซจะเข้ากันได้กับสถิติที่สนับสนุนเกาหลีเหนือซึ่งเรียกร้องให้สหรัฐฯ ถอนทหารจากเกาหลีใต้ และในวันที่ 31 พฤษภาคม คิมอิลซุงบอกผู้สื่อข่าวของเอเอฟพี (Agence France-Presse) ว่า ไทยกำลังปลดแอกตนเองจากการครอบงำของสหรัฐฯ⁷⁵ จึงเป็นไปได้ที่เกาหลีเหนือหวังให้ไทยลงมติสนับสนุนตน ทั้งนี้จุดยืนของไทยก่อนถึงเดือนตุลาคมยังไม่ชัดเจนนัก พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวเมื่อวันที่ 15 กันยายน ว่าไทยไม่สนับสนุนการมีทหารต่างชาติบนคาบสมุทรเกาหลีเนื่องจากไทยต้องการให้สหรัฐฯ ถอนทหารจากไทยเช่นกัน และไทยพร้อมถอนทหารที่เหลือออกจากเกาหลีใต้ทันทีที่มีการยกกองบัญชาการสหประชาชาติ⁷⁶ ตรงข้ามกับนายนิสสัย เวชชาชีวะ โฆษกกระทรวงการต่างประเทศซึ่งแถลงก่อนหน้านี้ว่าไม่กั้วว่าไทยจะสนับสนุนสถิติที่ให้คงกองบัญชาการสหประชาชาติเอาไว้⁷⁷

จุดยืนของไทยชัดเจนและลงตัวเมื่อเข้าสู่เดือนตุลาคม ค.ศ. 1975 กล่าวคือ พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ และนายโกศล สินธวานนท์ แจ้งอุปทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 2 ของเดือนนั้นว่า ไทยจะ “เห็นชอบ” กับสถิติสนับสนุนเกาหลีใต้ และจะ “งดออกเสียง” ในญัตติสนับสนุนเกาหลีเหนือ⁷⁸ และไทยก็ลงมติเช่นนั้นในการประชุมสมัชชาใหญ่เมื่อวันที่ 18 ของเดือนถัดมา ซึ่งแม้จะช่วยให้ญัตติสนับสนุนเกาหลีใต้ผ่านแต่การงดออกเสียงของไทยร่วมกับอีก 41 ประเทศในญัตติสนับสนุนเกาหลีเหนือก็ทำให้เสียงไม่เห็นชอบลดลงจนญัตติดังกล่าวผ่านเช่นกัน⁷⁹ และกลายเป็นชัยชนะครั้งแรกของเกาหลีเหนือในเวทีสหประชาชาติ

⁷⁵ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 30, January-December 1975* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1987), 311.

⁷⁶ Embassy Bangkok, “Thai Foreign Minister States Thailand Will Withdraw Forces from South Korea,” WikiLeaks Cable: 1975BANGKO19514_b, September 16, 1975.

⁷⁷ “ไทยไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังทหารแทรกแซง,” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 191 (16 กันยายน 2518): 1, 12.

⁷⁸ Embassy Bangkok, “Korean Question in UN,” *ibid.*

⁷⁹ General Assembly resolution, *Question of Korea, A/RES/3390(XXX)[B]* (November 18, 1975), <https://digitalibrary.un.org/record/639972> (accessed December 7, 2023).

อุปสรรคในการพัฒนาความสัมพันธ์
ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
ในครึ่งหลังของทศวรรษ 1970

แม้ไทยจะลงมติที่เป็นคุณแก่เกาหลีเหนือในเวทีสหประชาชาติเมื่อ ค.ศ. 1975 แต่ความสัมพันธ์หลังจากนั้นก็ไม่น่าดีนัก โดยเมื่อถึงสิ้นปีเกาหลีเหนือก็ไม่สามารถตั้งสถานทูตที่กรุงเทพฯ ได้ตามที่ตนเองคาดหวังเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร⁸⁰ และเมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 1976 ทั้งสองฝ่ายก็ตกลงให้เอกอัครราชทูตของตนมีถิ่นพำนักในประเทศอื่น เกาหลีเหนือแต่งตั้งมาจางชอล (Ma Jang-chol) เอกอัครราชทูตประจำกรุงย่างกุ้งเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงเทพฯ อีกตำแหน่งหนึ่ง โดยเข้าเฝ้าฯ ถวายอักษรสาสน์ตราตั้งเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคมของปีนั้น⁸¹ หรือเกือบ 14 เดือนหลังการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต และในวันเดียวกันก็มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เอกอัครราชทูตประจำกรุงปักกิ่งเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงเปียงยาง อีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนี้ เมื่อไทยเป็นเจ้าภาพการแข่งขันฟุตบอลเยาวชนเอเชียครั้งที่ 18 ในต้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1976 ก็มีข่าวก้าวหาจากร้อยตรี สุพจน์ ตั้งตระกูล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเพชรบูรณ์ และเรือเอก สมคิด ชิดประสงค์ เลขาธิการสมาคมฟุตบอลแห่งประเทศไทยว่า เกาหลีเหนือ “ลั้มบอล” ให้ทีมฟุตบอลไทยเพื่อเอาใจเจ้าภาพซึ่งนายประชุม รัตนเพียร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมในฐานะนายกสมาคม

⁸⁰ เตช บุนนาค, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 มกราคม 2567.

⁸¹ สำนักราชเลขานุการ, พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2518 - กันยายน 2519 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520), 232.

ก็ออกมาปฏิเสธ⁸²

ขณะเดียวกัน ความเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษา ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านทำให้ในกลางทศวรรษ 1970 ฝ่ายอนุรักษ์นิยมของไทยซึ่งประกอบด้วยชนชั้นนำจารีต ฝ่ายทหารและความมั่นคง รวมทั้งนักการเมืองและปัญญาชนส่วนหนึ่งมองว่าระบอบประชาธิปไตยกำลังเปิดทางให้แก่ลัทธิคอมมิวนิสต์ บรรยากาศเช่นนี้ไม่เป็นที่คุ้นเคยต่อความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ บทความทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 ชื่นชมเกาหลีใต้ที่ไม่ปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคอินโดจีน รวมทั้งวิเคราะห์ยังคงเป็นไปได้ที่เกาหลีเหนือจะใช้กำลังกับเกาหลีใต้⁸³ ความหวาดกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์นำไปสู่การเติบโตของขบวนการ “ขวาพิฆาตซ้าย” ซึ่งจบลงด้วยการสังหารหมู่ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 ตามด้วยการรัฐประหารในเย็นวันเดียวกันโดยคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ และการแต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งมีแนวคิดขวาจัดเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลใหม่ของไทยกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ ดังจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และพรรคการเมืองซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 3 ครั้งเมื่อ ค.ศ. 1976 เป็น 10 ครั้งในปีถัดมา⁸⁴ และนายธานินทร์เองก็เยือนกรุงโซลในช่วงวันที่ 11-14 กันยายน ค.ศ. 1977 ขณะที่การติดต่อกับประเทศสังคมนิยมถูกปิดกั้น นายสมัคร สุนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศให้หนังสือ 204 เล่มซึ่งส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกสังคมนิยมเป็นหนังสือต้องห้าม หนึ่งในนั้นคือสุนทรพจน์ของคิมอิลซุงเมื่อ ค.ศ. 1972 ที่ชื่อว่า *จงร่วมกันสร้างสรรค์สังคมนิยม* ซึ่งชมรมรัฐศึกษา สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแปลและจัดพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1973⁸⁵

รัฐบาลไทยหันมาเป็นมิตรกับประเทศสังคมนิยมอีกครั้งเมื่อพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ก่อรัฐประหารซ้ำในวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 เพื่อโค่นล้มนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

⁸² “ยืนยันเกาหลีเหนือไม่ได้ “ล้มบอล” รัฐบาลพร้อมตอบข้อข้องใจในสภา,” *ประชาธิปไตย* 44, ฉ. 58 (7 พฤษภาคม 2519): 11.

⁸³ “เกาหลีชนวนสงครามแห่งใหม่ในเอเชีย,” *รัฐสภาสาร* 23, ฉ. 8 (กรกฎาคม 2518): 14-18.

⁸⁴ Kook-Chin Kim, *ibid.*, 376.

⁸⁵ ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมิไว้ในครอบครอง, *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 94, 97 (19 ตุลาคม 2520): 3-16.

และประกาศจะปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศที่มีอุดมการณ์ต่างกัน หลังจากนั้นไม่นาน ปักซองชอล (Pak Song-chol) นายกรัฐมนตรีของเกาหลีเหนือก็ส่งสารแสดงความยินดีต่อพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่⁸⁶ และขณะนั้นไทยเองก็ต้องการแก้ปัญหาดุลการค้าระหว่างประเทศโดยแสวงหาตลาดใหม่ในโลกสังคมนิยม⁸⁷ ความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือจึงเริ่มเดินหน้าอีกครั้ง โดยเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1978 คณะของบริษัทการค้าแทซอง (Taesong Trading Corporation) เยือนไทย⁸⁸ ขณะที่นักธุรกิจอย่างนายประสิทธิ์ โปธสุธน ก็ไปเยือนกรุงเทพฯ ในกลางปีเดียวกัน ซึ่งเมื่อกลับมาแล้วนายประสิทธิ์บอกสื่อมวลชนว่า ไทยสามารถขายแร่ ยางพารา และน้ำตาลแก่เกาหลีเหนือ และซื้อเหล็กแผ่นและปูนซีเมนต์จากเกาหลีเหนือ⁸⁹ บรรยากาศเช่นนี้ทำให้มาจางซอลเปิดเผยกับนักข่าวหลังพบพลเอก เกรียงศักดิ์ ในโอกาสพ้นจากตำแหน่งเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ 22 สิงหาคมของปีนั้นว่า เขารู้สึกพอใจที่ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับไทยดีขึ้น⁹⁰ (ดูภาพที่ 7)

ในปลายเดือนกันยายน ค.ศ. 1978 มีคณะจากไทยเยือนกรุงเทพฯ 2 คณะ คณะแรกนำโดยพันเอก อนุ รมยานนท์ เลขาธิการคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย ในช่วงวันที่ 25 กันยายนถึง 7 ตุลาคม เพื่อนำนักกีฬาเยาวชนของไทยไปแข่งขันกับเกาหลีเหนือ รวมทั้งขอความช่วยเหลือเรื่องโค้ชกีฬาและเชิญทีมฟุตบอลเกาหลีเหนือมาแข่งที่ไทย⁹¹ และอีกคณะหนึ่งนำโดยนายปรก อัมระนันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ในช่วงวันที่ 26-30 กันยายน เพื่อนำร่างข้อตกลงทางการค้าไปให้เกาหลีเหนือ

⁸⁶ “ปักซองชอลแสดงความยินดีกับนายกฯ ไทย,” *สยามรัฐ* 28, ฉ. 9473 (2 ธันวาคม 2520): 1.

⁸⁷ Embassy Bangkok, “RGT Socialist Bloc Trade Developments,” WikiLeaks Cable: 1978BANG-KO26812_d, September 15, 1978.

⁸⁸ “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part I),” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 84183-I, August 24, 1983, 188.

⁸⁹ “เกาหลีเหนือเรื่องไทยส่งผู้แทนการค้าไปทันวันชาติ “นาม” ว่า ยังไม่รู้จะค้าอะไร,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9699 (24 สิงหาคม 2521): 2.

⁹⁰ Embassy Bangkok, “Departure of DPRK Ambassador,” WikiLeaks Cable: 1978BANGKO24335_d, August 23, 1978.

⁹¹ “อนุ” บินไปเกาหลีเหนือ ขอนักเตะมาแข่งที่ไทย,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9725 (23 กันยายน 2521): 10; “Translations on North Korea No. 624,” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 72091, October 23, 1978, 26-27.

พิจารณา⁹² พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ บอกลนายปรกก่อนเดินทางว่า “การค้ากับรัฐสังคมนิยมมันดีมีประโยชน์มาก จะทำให้เกิดดุลด้านนี้ เพราะเขาทำการค้าไม่เอาเปรียบใคร ไม่ว่าจะประเทศเล็กหรือประเทศใหญ่” และยังมีบอกระวังน้ำจืด (Siamese crocodile) เป็นของขวัญแก่คิมอิลซุงอีกด้วย⁹³ ต่อมาชอยจงกุน (Choi Jong-kun) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศก็เยือนไทยเพื่อลงนามข้อตกลงดังกล่าวกับนายอุปติศร์ ปาจริยางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1978⁹⁴ โดยสินค้าที่ไทยจะส่งออกไปเกาหลีเหนือในปีถัดไปประกอบด้วย ทั้งสแตนเลส 150 ตัน แมงกานีส 30,000 ตัน และปอกระเจา 130 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่เกาหลีเหนือตกลงจะส่งเคมีภัณฑ์มูลค่า 9 ล้านดอลลาร์สหรัฐแก่ไทย⁹⁵ ซึ่งข้อตกลงนี้ทำให้มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศใน ค.ศ. 1979 เพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก) ในโอกาสนี้ชอยยังได้มอบของที่ระลึกผ่านนายนาม พุนวัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายแด่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ อีกด้วย⁹⁶

แม้ไทยจะส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเกาหลีเหนือ แต่รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็มีโต้ตอบสนองต่อการรุกร้าของเกาหลีเหนือในทุกเรื่อง เพราะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับเกาหลีใต้ควบคู่กันไปด้วย นายปรก อัมระนันท์ บอกคุณ ปาร์ค (Kun Park) เอกอัครราชทูตเกาหลีใต้ประจำกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 21 กันยายน ค.ศ. 1978 ก่อนเยือนเกาหลีเหนือว่า ไทยมุ่งทำการค้ากับทุกประเทศ แต่จะไม่ลืมความสัมพันธ์อันดีกับเกาหลีใต้⁹⁷ และแม้เกาหลีเหนือจะมีท่าทีสนับสนุนไทยหลังเวียดนามรุกรานกัมพูชาในเดือนธันวาคมของปีนั้น ดังที่เฮอร์ตาม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

⁹² Embassy Bangkok, “Thai-North Korean Draft Trade Agreement,” WikiLeaks Cable: 1978BANG-KO27545_d, September 22, 1978.

⁹³ “นายฯ ดิง ผู้แทนการค้าที่จะไปเกาหลีเหนือคิดถึงประโยชน์ชาวไร่ให้มาก,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9723 (21 กันยายน 2521): 2; คณะทำงานวิชาการ และส่วนวิชาการ องค์การสวนสัตว์, *ปาฐกถาและบรรยายพิเศษ หลากหลายความคิดกิจการสวนสัตว์* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), 60.

⁹⁴ ประกาศใช้ความตกลงทางการค้าระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 96, 11 (31 มกราคม 2522): 6-14.

⁹⁵ Embassy Bangkok, “Thai-North Korean Trade Pact Signed,” WikiLeaks Cable: 1978 BANGKO36384_d, December 12, 1978.

⁹⁶ “นายฉอย จงกัน,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9789 (8 ธันวาคม 2521): 2.

⁹⁷ “ทูตเกาหลีใต้ถาม ‘ปรก’ ไปทำไม? เกาหลีเหนือ,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9725 (23 กันยายน 2521): 3.

การต่างประเทศบอกหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี ที่กรุงเปียงยางเมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ของปีถัดมาว่า เวียดนามคือต้นเหตุของปัญหาเกาหลี⁹⁸ แต่ปัญหานี้ก็ทำให้ไทย
ต้องพึ่งเกาหลีได้เช่นกัน โดยตั้งแต่กลาง ค.ศ. 1979 กองทัพไทยขอซื้ออาวุธจำนวนมาก
โดยเฉพาะปืนเอ็ม 16 ที่ผลิตในเกาหลีได้ซึ่งนิยมใช้ในสงครามเวียดนาม⁹⁹

ด้วยเหตุนี้ เมื่อโฮตามเยือนไทยในช่วงวันที่ 30 พฤษภาคมถึง 1 มิถุนายน ค.ศ.
1979 เพื่อขอให้ไทยช่วยแจ้งฟิลิปปินส์ว่า เกาหลีเหนือต้องการมีความสัมพันธ์ทางการทูต
กับฟิลิปปินส์ รวมทั้งขอให้ไทยเป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่างเกาหลีเหนือกับเกาหลีใต้
นายอรุณ ภาณุพงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็รับปากเฉพาะเรื่องแรก
และปฏิเสธเรื่องหลังโดยอ้างว่า ปัญหาเกาหลีนั้นซับซ้อนและไทยมีเรื่องต้องจัดการมาก
อยู่แล้ว¹⁰⁰ ต่อมาในเดือนสิงหาคมของปีเดียวกัน พงชอลมาน (Pong Chol-man)
เอกอัครราชทูตคนใหม่ก็นำจดหมายจากคิมอิลซุงมามอบให้แก่พลเอก เกรียงศักดิ์
ชมนันทน์¹⁰¹ ซึ่งไม่แน่ชัดว่ามีเนื้อหาอย่างไร แต่เป็นไปได้ว่าเป็นการขอเปิดสถานทูต
เพราะมีหลักฐานเรื่องที่ว่าราชการกระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นในเดือนนั้นว่า
เมื่อมีความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้วก็ไม่เห็นเหตุผลที่จะห้ามตั้งสถานทูต ซึ่งนายอุปติศร์
ปาริยางกูร ผู้เป็นรัฐมนตรีก็เห็นด้วย¹⁰² แต่สุดท้ายรัฐบาลไทยก็ปฏิเสธคำขอโดยอ้างว่า
ไม่พร้อมตั้งสถานทูตที่กรุงเปียงยางเป็นการตอบแทน¹⁰³ เกาหลีเหนือจึงได้แต่เพียงตั้ง
สำนักงานผู้แทนการค้าที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคมของปีนั้น

การตอบสนองอย่างระมัดระวังของรัฐบาลไทยทำให้เกาหลีเหนือในปลายทศวรรษ
1970 ต้องใช้ช่องทางอื่นเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ ช่องทางแรกคือ การทูตวัฒนธรรม โดย

⁹⁸ “หัวข้อการปรึกษาหารือ,” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 1105-186-302-401-22/01 เรื่อง
การเจรจาระดับทวิภาคีในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ, 2522, 6.

⁹⁹ Khue Dieu Do, “Comrades at enmity: Pyongyang-Hanoi split after the fall of Saigon,” *Cold
War History* 22, no. 2 (May 2022): 193.

¹⁰⁰ Embassy Bangkok, “North Korean Approaches to Thai on Philippines and South Korea,”
WikiLeaks Cable: 1978BANGKO19680_e, June 8, 1979.

¹⁰¹ “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part II),” Foreign Broadcast
Information Service, JPRS 84183-II, August 24, 1983, 602.

¹⁰² Embassy Bangkok, “North Korean Efforts to Establish Resident Embassy in Bangkok Ref Bangkok
30646,” WikiLeaks Cable: 1979BANGKO33259_e, August 29, 1979.

¹⁰³ Embassy Bangkok, “Thai Parliamentary Visit to Pyongyang and Thai-Korean Relations,” WikiLeaks
Cable: 1979BANGKO41212_e, October 10, 1979.

เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1979 โชยุนซอน (Choe Yun-son) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและศิลปะนำคณะกายกรรมเปียงยาง (State Pyongyang Circus) มาแสดงในไทย¹⁰⁴ อีกช่องทางหนึ่งก็คือ การทูตกับฝ่ายนิติบัญญัติ ทั้งนี้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของไทยเมื่อ ค.ศ. 1978 นำไปสู่การรื้อฟื้นสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เกาหลีเหนือจึงมีทางเลือกในการสานสัมพันธ์กับนักการเมืองที่เป็นอิสระจากนายกรัฐมนตรี โดยให้ออกอัครราชทูตประจำพม่าและไทยเชิญนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเยือนเกาหลีเหนือในช่วงวันที่ 6-16 กันยายน ค.ศ. 1979 หรือตรงกับกรฉลองวันก่อตั้งประเทศ ซึ่งเมื่อพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ทราบเรื่องก็สั่งห้ามข้าราชการไปร่วม และขอความร่วมมือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้ไปร่วมเช่นกัน แต่ก็มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมคณะไปด้วย 44 คน นักธุรกิจ 77 คน และบุคคลอื่นอีกจำนวนหนึ่ง รวมทั้งสิ้น 137 คน โดยเกาหลีเหนือออกค่าใช้จ่ายให้ทั้งหมด¹⁰⁵ (ดูภาพที่ 8)

การจัดงานระดมมวลชนเพื่อต้อนรับคณะของนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ที่กรุงเปียงยางเมื่อวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1979 มีรองประธานาธิบดี (ไม่ทราบชื่อ และมีผู้ดำรงตำแหน่งนี้มากกว่า 1 คน) เป็นประธานซึ่งกล่าวในงานว่า การรักษาเอกราชและต่อต้านอำนาจครอบงำจากภายนอกเป็นจุดยืนร่วมกันของชาวไทยและชาวเกาหลี¹⁰⁶ วันถัดมา คิมอิลซุงเสี้ยงอาหารแก่คณะของไทยที่ทำเนียบประธานาธิบดี โดยมีเจ้านโรดม สีหนุ (Norodom Sihanouk) อดีตกษัตริย์กัมพูชามาร่วมด้วย คิมบอกนายบุญเท่งว่า ประเทศโลกที่ 3 ควรเลิกบูชาประเทศมหาอำนาจและหลงใหลไปกับเทคโนโลยีของประเทศเหล่านี้ และควรหันมาพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง¹⁰⁷ รวมทั้งบอกว่าลัทธิการเมืองและศาสนาไม่ใช่อุปสรรคของความสัมพันธ์ โดยเขาฝากความระลึกถึงไปยังพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ และฝากขอบคุณพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ต้อนรับโฮตามเมื่อไม่กี่เดือนก่อนเป็นอย่างดี¹⁰⁸ รวมทั้งมอบรางวัล 1 ตัวและนกพันธุ์ต่างๆ แก่สวนสัตว์ดุสิต

¹⁰⁴ “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part I),” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 84183-I, August 24, 1983, 193.

¹⁰⁵ Embassy Bangkok, “Thai Parliamentary Visit to Pyongyang and Thai-Korean Relations,” *ibid.*

¹⁰⁶ อังคิรส์ เจริญราษฎร์ (นามแฝง), *พิมพ์ไทย พาเยือนแผ่นดิน “โสมแดง”* (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2523), 134-135.

¹⁰⁷ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 34, January-December 1979* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1988), 347-348.

¹⁰⁸ อังคิรส์ เจริญราษฎร์ (นามแฝง), *เรื่องเดียวกัน*, 138.

และมอบโสม ไก่ฟ้า 2 ตัว เสือ 1 ผืน ชุดน้ำชา และหนังสือเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ของ เกาหลีเหนือเป็นของขวัญส่วนตัวแก่นายบุญแห่ง¹⁰⁹

ผู้นำของเกาหลีเหนือจะพอใจกับการเยือนของนายบุญแห่ง ทองสวีสดี โดยเมื่อ วันที่ 20 กันยายน ค.ศ. 1979 หรือ 4 วันหลังจากคณะของไทยเดินทางกลับแล้ว คิมอิลซุง บอกกับแขกจากปานามาว่า การเยือนครั้งนี้ช่วยให้คนไทยหลายคนซึ่งเคยเยือนเกาหลีได้ รู้จักเกาหลีเหนือที่เป็นจริงมากกว่าการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายโลกเสรี และจะนำสิ่งที่เห็น บอกต่อไปยังรัฐบาลและประชาชน¹¹⁰ แต่แล้วก็เกิดเรื่องอื้อฉาวเมื่อคณะกลับถึงไทย เพราะผู้ร่วมคณะบางคนลักลอบนำโสมจำนวน 60 กล่องใหญ่เข้าประเทศโดยไม่จ่ายภาษี จนนายสมัคร สุนทรเวช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกมาวิจารณ์ผ่านคอลัมน์ “มูมน้ำเงิน” ในหนังสือพิมพ์ *เดลิมิเรอร์* ว่า นักหนังสือพิมพ์ที่ร่วมคณะไปด้วยหลบขบอยู่ใต้เท้าของนักธุรกิจจนไม่กล้าเขียนถึงเรื่องนี้¹¹¹ ขณะที่นักการทูตอเมริกันในกรุงเทพฯ ก็ตั้งข้อสังเกตว่า การเยือนเกาหลีเหนือครั้งนี้ เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นหลัก โดยมีแกนนำคือ นายประสิทธิ์ โพธิ์สุธน¹¹²

¹⁰⁹ “เกาหลีเหนือแนะไทยพัฒนาร่วม,” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10028 (18 กันยายน 2522): 1, 12.

¹¹⁰ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 34, January-December 1979*, *ibid.*, 345-346.

¹¹¹ อังคิรส์ เจริญราษฎร์ (นามแฝง), เรื่องเดียวกัน, 48-49.

¹¹² Embassy Bangkok, “Thai Parliamentary Visit to Pyongyang and Thai-Korean Relations,” *ibid.*

การรุกรานทางการทูตของเกาหลีใต้
และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
ที่ชะงักงันในต้นทศวรรษ 1980

เมื่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ลาออกเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1980 ไทยก็ยังไม่กระตือรือร้นที่จะพัฒนาความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ แม้จะต้อนรับคณะที่มาเยือนตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นคิมชอกจิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และลีชางซอน (Li Chang-son) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและศิลปะเมื่อเดือนเมษายนของปีนั้น รวมทั้งจางชอล (Chang Chol) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเดียวกันซึ่งนำคณะศิลปินนักเรียนเปียงยาง (Pyongyang Students Art Troupe) มาแสดงเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1980¹¹³ ทั้งนี้เมื่อลีชางซอนพยายามขอพบพลเอก เปรม เพื่อยื่นจดหมายจากลีจองอ็อก (Li Jong-ok) นายกรัฐมนตรีเกาหลีเหนือ ฝ่ายไทยซึ่งคาดว่าจดหมายดังกล่าวมุ่งไปที่การหารื้อเพื่อเปิดสถานทูตที่กรุงเทพฯ จึงบ่ายเบี่ยงโดยอ้างว่า พลเอก เปรม ติดภารกิจอื่น¹¹⁴

ในทางตรงกันข้าม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีได้กลับใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น โดยเมื่อนายบุญชู โรจนเสถียร รองนายกรัฐมนตรีเยือนกรุงโซลในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1980

¹¹³ “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part I),” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 84183-I, August 24, 1983, 22, 379.

¹¹⁴ “บันทึกข้อความ กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง วันที่ 29 เมษายน 2523 เรื่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเกาหลีเหนือขอเข้าพบ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี,” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 1105-186-403-408-23/01 เรื่อง นาย Li Chang Son รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและศิลปะของเกาหลีเหนือจะเดินทางมาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคม 2523, 2523, 2-3.

ประธานาธิบดีชุนดอฮวาน (Chun Doo-hwan) ได้ให้สัญญาว่าจะส่งทหารมาช่วยไทย หากเวียดนามรุกราน¹¹⁵ ต่อมาในช่วงวันที่ 25 มิถุนายนถึง 9 กรกฎาคม ค.ศ. 1981 ผู้นำเกาหลีใต้ก็เยือนประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมดในเวลานั้น ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ไทย และฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นการเยือนระดับประมุขมายังภูมิภาคนี้ในรอบ 15 ปี เขากล่าวสุนทรพจน์ ณ สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย (Foreign Correspondent's Club of Thailand) โดยประณามคิมอิลซุงว่าทำตัวเป็นพระเจ้าและเป็นภัยต่อสันติภาพของคาบสมุทรเกาหลี รวมทั้งออกแถลงการณ์ร่วมกับพลเอก เปรม ซึ่งระบุว่า พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ และสมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงตอบรับคำเชิญเสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีใต้¹¹⁶ (แม้ว่าต่อมาจะไม่ได้เสด็จฯ) และนายกรัฐมนตรีของไทยก็เยือนกรุงโซลเมื่อเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกัน

การรุดทางการทูตของชุนดอฮวานทำให้เกาหลีเหนือกังวลใจ ลีจองอ็อก นายกรัฐมนตรีจึงมาเยือนไทยช่วงวันที่ 8-11 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 เพื่อพบพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ (ดูภาพที่ 9 และเอกสารหมายเลข 4 ในภาคผนวก) ลีกล่าวสนับสนุนปฏิญญาว่าด้วยเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางของอาเซียน (Declaration on the Zone of Peace, Freedom and Neutrality - ZOPFAN) รวมทั้งประณามเวียดนามที่รุกรานกัมพูชา¹¹⁷ แต่เมื่อเขาอธิบายต่อพลเอก เปรม เกี่ยวกับข้อเสนอการรวมชาติของเกาหลีเหนือในรูปแบบที่เรียกว่า “สาธารณรัฐสมาพันธ์ประชาธิปไตยโคเรีย” (Democratic Federal Republic of Koryo) ซึ่งอนุญาตให้เกาหลีทั้งสองรักษาระบบการเมืองของแต่ละฝ่ายเอาไว้ได้ โดยมีรัฐบาลและรัฐสภาที่มาจากตัวแทนของทั้งสองฝ่ายควบคุมอีกชั้นหนึ่ง และมีนโยบายต่างประเทศที่เป็นกลาง พลเอก เปรม กลับตอบว่า ตนเองชอบข้อเสนอของเกาหลีได้มากกว่า¹¹⁸ ทั้งนี้ข้อเสนอของชุนดอฮวานเรื่องการรวมชาติระบุว่า เกาหลีต้องมีรัฐบาลและรัฐสภาเดียว โดยมาจากการเลือกตั้งของประชาชนทั่วทั้งคาบสมุทรอย่างเสรีและเป็นประชาธิปไตย

¹¹⁵ ลิซิต ฮีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 14.

¹¹⁶ *Partner In Peace And Prosperity: Republic of Korea President Chun Doo Hwan's Tour of ASEAN* (Seoul: Korean Overseas Information Service, 1981), 152-159.

¹¹⁷ ลิซิต ฮีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 20.

¹¹⁸ “Korean Affairs Report No. 204,” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 80614, April 20, 1982, 32.

การรักษากระยะห่างของรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในความสัมพันธ์กับ เกาหลีเหนือเห็นได้จากการปฏิเสธคำขอของเกาหลีเหนืออย่างน้อย 3 กรณีในต้นทศวรรษ 1980 กรณีแรกคือเมื่อเกาหลีเหนือแจ้งมายังเอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าเพื่อขอทำความตกลงทางวัฒนธรรมในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1981 ไทยก็ปฏิเสธโดยระบุว่าจะพิจารณา แลกเปลี่ยนเป็นครั้งๆ ไป¹¹⁹ กรณีถัดมาซึ่งเกิดขึ้นในปีเดียวกันก็คือ การปฏิเสธเป็นตัวกลาง ในการเจรจาระหว่างสองเกาหลีตามคำขอของเอกอัครราชทูตเกาหลีเหนือประจำพม่า (ไทยเคยปฏิเสธไปแล้วครั้งหนึ่งเมื่อ ค.ศ. 1979) หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี ปลัดกระทรวงการต่างประเทศบอกให้เอกอัครราชทูตไทยประจำพม่าปฏิเสธอย่างนุ่มนวล ด้วยเกรงว่าหากไทยเป็นตัวกลางไปติดต่อเกาหลีใต้แล้วถูกปฏิเสธกลับมา เกาหลีใต้จะมี ภาพลักษณ์เป็น “ผู้ร้าย” ที่ไม่รับไมตรี และอาจมองว่าไทยเข้าข้างเกาหลีเหนือ ซึ่งจะ กระทบต่อผลประโยชน์ของไทยที่มีกับเกาหลีใต้ในหลายด้าน¹²⁰ และอีกกรณีหนึ่งก็คือ การไม่อนุญาตให้เกาหลีเหนือเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผู้แทนการค้าที่กรุงเทพฯ แม้คณะรัฐมนตรีจะมีมติเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1982 อนุมัติให้ผู้แทนการค้าของ เกาหลีเหนือได้รับความสะดวกในการตรวจลงตราเพื่อเข้าเมือง การอนุญาตให้อยู่ตลอด เวลาที่ปฏิบัติหน้าที่กำหนดคราวละ 3 ปี ซึ่งรวมถึงคู่สมรสและบุตร และการยกเว้นภาษี รถยนต์ 1 คัน¹²¹ แต่เมื่อลีซงน็อก (Li Song-nok) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการค้า ต่างประเทศเยือนไทยเมื่อช่วงวันที่ 3-11 มิถุนายนของปีถัดมาและขอเพิ่มเจ้าหน้าที่ประจำ สำนักงานดังกล่าวอีก 2-3 คน ไทยก็ปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า เจ้าหน้าที่ 6 คนที่มีอยู่น่าจะ เพียงพอแล้วกับการค้าที่มีไม่มาก ทั้งนี้กระทรวงการต่างประเทศของไทยมองว่า คำขอของ เกาหลีเหนือน่าจะมีจุดประสงค์ทางการเมืองมากกว่าเศรษฐกิจ¹²²

แม้จะมีรัฐมนตรีของไทยไปเยือนเกาหลีเหนือเป็นระยะในต้นทศวรรษ 1980 แต่ก็ ไม่ใช่บุคคลสำคัญมากนัก ได้แก่ นายวีระ มุสิกพงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์เมื่อช่วงวันที่ 26-31 สิงหาคม ค.ศ. 1981 นายขุนทอง ภูผิวเดือน รัฐมนตรี

¹¹⁹ ลิขิต ธีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 20.

¹²⁰ อติตทุต(วิ)สามัญ (นามแฝง), *เสี้ยวหนึ่งของการทูตไทยร่วมสมัย: อยากเป็นทูตก็ไมยาก* (กรุงเทพฯ: เม็ดทราย พรีนติ้ง, 2557), 54.

¹²¹ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การให้ความสะดวกและเอกสิทธิบางประการแก่ผู้แทนการค้าสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนเกาหลี (3 สิงหาคม 2525).

¹²² ลิขิต ธีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 20.

ช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการเมื่อช่วงวันที่ 6-17 มีนาคม ค.ศ. 1982 นายมารุต บุณนาครัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในฐานะผู้แทนรัฐบาลร่วมงานวันเกิด 70 ปีของคิมอิลซุงเมื่อช่วงวันที่ 13-17 ของเดือนถัดมา และร้อยตรี ประพาส ลิมปะพันธ์ุ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์เมื่อช่วงวันที่ 26 กันยายนถึง 8 ตุลาคมของปีเดียวกัน ซึ่งล้วนไม่ใช่รัฐมนตรีที่ดูแลความมั่นคงหรือการต่างประเทศ ขณะที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และพลอากาศเอก สิทธิ เศรษฐศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศตอบรับจะไปเยือนกรุงเปียงยางในทางหลักการเท่านั้น แต่ก็ไม่กำหนดวัน¹²³ และเมื่อเกาหลีเหนือขอให้ไทยส่งผู้แทนร่วมงานฉลอง 35 ปีแห่งการก่อตั้งประเทศในเดือนกันยายน ค.ศ. 1983 รัฐบาลก็ไม่ส่งรัฐมนตรี แต่ส่งนายอรชุน ดนะพงษ์ เอกอัครราชทูตประจำจีนและเกาหลีเหนือซึ่งต้องเข้ายื่นพระราชสาส์นตราตั้งที่กรุงเปียงยางอยู่แล้วเป็นผู้แทนพิเศษ¹²⁴ ทั้งนี้เขาได้รับประสบการณ์ที่ไม่น่าประทับใจในการเข้าพบคิมอิลซุง ทั้งเรื่องการไม่แจ้งวันเข้าพบให้ทราบล่วงหน้า และการตรวจร่างกายอย่างละเอียด¹²⁵

ท่ามกลางสถานการณ์เช่นนี้ เกาหลีเหนือพยายามผูกไมตรีกับสื่อมวลชนไทยเพื่อหวังให้ช่วยนำเสนอข่าวทางบวก นายสนั่น หัตถโกศล บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *สารบุรีสาร* และอดีตนายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทยเคยรับเชิญไปเยือนเกาหลีเหนือ 2 ครั้งในต้นทศวรรษ 1980 และขอจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย-เกาหลีเหนือเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1983 แต่ทางราชการไทยไม่อนุญาต¹²⁶ ขณะนี้นายมานิจ สุขสมจิตร จากหนังสือพิมพ์ *ไทยรัฐ* นายกำแหง ภิตานนท์ จากหนังสือพิมพ์ *เดลินิวส์* และนายปรีชา พบสุข จากสมาคมนักหนังสือพิมพ์ภูมิภาคแห่งประเทศไทยก็ไปประชุมเกี่ยวกับการรวมประเทศเกาหลีภายใต้การนำของเกาหลีเหนือที่กรุงเฮลซิงกิเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1982 และอีกครั้งที่กรุงเปียงยางเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1983¹²⁷

¹²³ ลิขิต ธีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 19.

¹²⁴ ลิขิต ธีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 22.

¹²⁵ อดีตทูต(วิ)สามัญ (นามแฝง), เรื่องเดียวกัน, 87. เจ้าหน้าที่ของเกาหลีเหนือมักตรวจร่างกายแยกต่างประเทศที่จะเข้าพบคิมอิลซุงอย่างละเอียดเพื่อป้องกันโรคติดต่อ สื่อมวลชนไทยก็มีประสบการณ์แบบเดียวกันเมื่อติดตามนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ประธานสภาผู้แทนราษฎรไปเยือนกรุงเปียงยางในเดือนกันยายน ค.ศ. 1979 ดูใน สมบัติ ภูกาญจน์, “บันทึกจากเปียงยาง: อะแมน คอลด์ คิม (ต่อ),” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10034 (25 กันยายน 2522): 6.

¹²⁶ สุมิตร เทียนเพ็ง, *สาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีกับความมั่นคงของไทย*, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชายุทธศาสตร์ (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534), 64.

¹²⁷ สุมิตร เทียนเพ็ง, เรื่องเดียวกัน, 66.

นอกจากนี้ เกาหลีเหนือยังพึ่งการทูตวัฒนธรรม การทูตนิติบัญญัติ และการทูตกีฬา โดยประสานงานกับมูลนิธิอิฎฐมราชานุสรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ นำคณะนาฏศิลป์มาแสดงในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปีเมื่อช่วงวันที่ 25-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์¹²⁸ รวมทั้งประสานงานกับมูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจัดแสดงกายกรรมเปียงยางในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคมของปีเดียวกัน ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็อนุมัติโดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องไม่มีการกระทำใดที่กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีที่ไทยมีอยู่กับประเทศอื่น [หมายถึงเกาหลีใต้ – ผู้เขียน] และเอกสารที่จะเผยแพร่ระหว่างการแสดงควรส่งให้กรมตำรวจพิจารณา¹²⁹ ทั้งนี้ไทยตอบแทนโดยส่งคณะนาฏศิลป์ไปแสดงที่เกาหลีเหนือในช่วงวันที่ 24 มิถุนายนถึง 14 กรกฎาคมของปีนั้น โดยมีผู้แทนของกระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกรมประมงล่าวางกลางไปด้วย¹³⁰ ขณะที่ฮวางจางย็อบ (Hwang Jang-yop) ประธานสมัชชาประชาชนสูงสุดก็เยือนไทยในช่วงวันที่ 26-29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1982 ในฐานะแขกของประธานสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังมีการเชิญข้าราชการประจำไปเยือน เช่น นายสนิท รุจิณรงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีและคณะรวม 12 คนเมื่อช่วงวันที่ 4-14 พฤษภาคมของปีเดียวกัน พวกเขาได้พบคิมอิลซุงผู้ขอให้ไทยและเกาหลีเหนือซึ่งต่างเป็นประเทศกำลังพัฒนาแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกัน รวมทั้งช่วยกันรักษาอิสระทางการเมืองและเศรษฐกิจ (ดูเอกสารหมายเลข 5 ในภาคผนวก) ส่วนด้านกีฬา พันเอก อนุ รมยานนท์ นำคณะนักกีฬาเยือนกรุงเปียงยางอีกครั้งช่วงวันที่ 1-5 มิถุนายน ค.ศ. 1982 และยังได้มอบป้ายชื่อของเขาเพื่อนำไปประดับที่หอคูเช (Juche Tower) ในกรุงเปียงยางซึ่งสร้างขึ้นในปีนั้นเพื่อเป็นเกียรติแก่คิมอิลซุงอีกด้วย¹³¹

¹²⁸ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขออนุญาตนำนาฏศิลป์จากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีมาแสดงในประเทศไทย (19 มกราคม 2525).

¹²⁹ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐขออนุมัติจัดการแสดงกายกรรมเปียงยางจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (15 มิถุนายน 2525).

¹³⁰ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีเชิญคณะนาฏศิลป์ไทยไปเยือน (22 มิถุนายน 2525).

¹³¹ “Korean Affairs Report No. 222,” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 81135, June 25, 1982, 52-53. ดูภาพป้ายชื่อของพันเอก อนุ รมยานนท์ ได้ที่ “Juche Tower,” DPRK 360, April 25 2020, <https://dprk360.com/inside-north-korea/juche-tower/1047/> (accessed April 24, 2024).

แต่แล้วเหตุการณ์ที่ทำให้การติดต่อทั้งหมดระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือต้องยุติลงชั่วคราวก็เกิดขึ้นหลังการก่อวินาศกรรมเพื่อมุ่งสังหารประธานาธิบดีชุนดูฮวานระหว่างเยือนกรุงย่างกุงเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม ค.ศ. 1983 แม้ผู้นำเกาหลีใต้จะปลอดภัย แต่ก็มียูเสียชีวิต 21 คน โดยเป็นรัฐมนตรีที่ร่วมคณะไปด้วยถึง 4 คน เมื่อพบว่าผู้ลงมือเป็นชาวเกาหลีเหนือ คณะรัฐมนตรีของไทยจึงมีมติเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายนให้ระงับการติดต่อทุกระดับและการแลกเปลี่ยนการเยือนกับเกาหลีเหนือ¹³² ขณะที่รัฐบาลพม่าก็ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ การปิดสถานทูตที่กรุงย่างกุงซึ่งมีเขตอาณาถึงไทยทำให้เกาหลีเหนือขอเปิดสถานทูตที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนธันวาคมของปีนั้น แต่ไทยปฏิเสธ¹³³ ในที่สุดเมื่อถึง ค.ศ. 1985 เกาหลีเหนือจึงให้เอกอัครราชทูตประจำมาเลเซียเป็นเอกอัครราชทูตประจำไทยอีกตำแหน่งหนึ่งแทนเอกอัครราชทูตประจำพม่า

¹³² ลิซิต ซีรเวคิน, เรื่องเดียวกัน, 18.

¹³³ “Thailand refuses North Korean Request,” *Straits Times* (December 12, 1983): 1, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19831212-1.1.1> (accessed May 7, 2024).

แนวโน้มที่ดีขึ้นของความสัมพันธ์ระหว่างไทย
กับเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 1984

แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเมื่อสิ้น ค.ศ. 1983 จะตกต่ำลง เนื่องจากการก่อวินาศกรรมในพม่าและมติคณะรัฐมนตรี แต่แล้วก็เริ่มมีการผ่อนคลายมตินี้ในการประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1984¹³⁴ และคณะกายกรรมเปียงยางก็มาแสดงในไทยอีกครั้งในช่วงวันที่ 16 ตุลาคมถึง 17 ธันวาคมของปีนั้นโดยมีบุคคลสำคัญเข้าชม ไม่ว่าจะเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร คณะรัฐมนตรี และคณะทูตต่างประเทศ¹³⁵ การผ่อนคลายอย่างรวดเร็วนี้อาจมีเหตุผลสำคัญคือ เจ้านโรดม สีหนุ ทรงเป็นประธานาธิบดีของรัฐบาลพลัดถิ่นที่เรียกว่า รัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย (Coalition Government of Democratic Kampuchea - CGDK) ตั้งแต่ ค.ศ. 1982 โดยไทยรับรองว่าเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมของกัมพูชา การที่พระองค์โปรดการประทับที่กรุงเปียงยางทำให้ทางการทูตไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงการเยือนเกาหลีเหนือได้ ดังที่นายสมพันธ์ โกกิลานนท์ อัครราชทูตที่ปรึกษาประจำกรุงปักกิ่งช่วง ค.ศ. 1983-1986 ระบุว่าเคยไปติดต่อพระองค์ที่กรุงเปียงยางไม่ต่ำกว่า 3 ครั้ง¹³⁶ ขณะที่เกาหลีเหนือก็มีจุดยืนสนับสนุนรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยและต่อต้านเวียดนามเช่นกัน¹³⁷

¹³⁴ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทบทวนมาตรการระงับการติดต่อกับเกาหลีเหนือ (7 กุมภาพันธ์ 2527).

¹³⁵ "Korean Affairs Report," Foreign Broadcast Information Service, JPRS-KAR-85-004, January 11, 1985, 91.

¹³⁶ อติตทูต(วิ)สามัญ (นามแฝง), เรื่องเดียวกัน, 88.

¹³⁷ ดูรายละเอียดได้ที่ Khue Dieu Do, *ibid.*, 173-194.

มาตรการระงับการติดต่อทุกระดับกับเกาหลีเหนือจึงไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของไทย

ในที่สุดการเดินทางเยือนกันระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยกับเกาหลีเหนือก็กลับมาเป็นปกติ เริ่มจากนายพิชัย รัตตกุล รองนายกรัฐมนตรีในช่วงวันที่ 11-14 ธันวาคม ค.ศ. 1984 เขาได้รับประทานอาหารกลางวัน ณ ทำเนียบประธานาธิบดีและประทับใจที่คิมอิลซุงตอบประเด็นที่เขาถามกับเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือเมื่อไม่กี่วันก่อนได้อย่างครบถ้วน¹³⁸ ตามด้วยฮวงจางย็อบ อดีตประธานสมัชชาประชาชนสูงสุดซึ่งเยือนไทยอีกครั้งในฐานะอธิบดีกรมวิเทศสัมพันธ์แห่งพรรคแรงงานเกาหลีตามคำเชิญของพรรคกิจสังคมในช่วงวันที่ 23 กรกฎาคมถึง 1 สิงหาคม ค.ศ. 1985 และเสนอให้ไทยนำสินค้าเกษตรไปขายในทวีปแอฟริกาโดยเกาหลีเหนือจะช่วยบริการขนส่งทางเรือ¹³⁹ ขณะที่นายไพโรจน์ ไชยพร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ก็เยือนเกาหลีเหนือในช่วงวันที่ 12-24 พฤศจิกายนของปีนั้น ตามด้วยคุณหญิงนันทกา สุประภาตะนันท์ สมาชิกวุฒิสภาในฐานะแขกของคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมัชชาประชาชนสูงสุดในช่วงวันที่ 8-15 กรกฎาคม ค.ศ. 1986

นอกจากนี้ ยังมีการเยือนของนักวิชาการ ศิลปิน และนักหนังสือพิมพ์ระหว่างสองประเทศ โดยเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1985 กลุ่มนักวิชาการสังคมศาสตร์ของเกาหลีเหนือได้มาเยี่ยมมหาวิทยาลัยต่างๆ ในไทย และคณะนาฏศิลป์จากกรุงเปียงยางก็มาแสดงในไทยเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบเมื่อ ค.ศ. 1987¹⁴⁰ ขณะที่นักหนังสือพิมพ์ของไทยอย่างนายสุวัฒน์ วรดิลก และนายทองใบทองเป่าด์ ก็เยือนเกาหลีเหนือในกลางทศวรรษ 1980 และหลังการเยือนครั้งที่ 3 เมื่อ ค.ศ. 1986 นายทองใบก็นำบันทึกการเดินทางมาเผยแพร่¹⁴¹ และมีนักวิชาการไทยที่เยือนเกาหลีเหนือ เช่น กลุ่มอาจารย์คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นำโดยนายสมควร กวียะ ซึ่งกลับมาถ่ายทอดเรื่องราวของเกาหลีเหนือในงานสัมมนาของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อเดือนพฤษภาคม

¹³⁸ จุริยา ธารมรรค, พิชัย รัตตกุล: *เปิดใจรองนายกฯ ไทยภายใต้การบริหารประเทศของ 4 นายกรัฐมนตรี* (กรุงเทพฯ: หจก. โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี., 2558), 144. แต่เมื่อนายพิชัยเอยปากกับเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือเพื่อขอพบคิมจองอิล เจ้าหน้าที่ที่กลับตกลใจมากจนลุกขึ้นยืนในทันทีและปฏิเสธไม่ให้เข้าพบ ดูที่ “Korean Affairs Report,” Foreign Broadcast Information Service, JPRS-KAR-85-004, January 11, 1985, 32.

¹³⁹ “Korean Affairs Report,” Foreign Broadcast Information Service, JPRS-KAR-85-072, November 26, 1985, 102.

¹⁴⁰ สุมิตร เทียนเพ็ง, เรื่องเดียวกัน, 64.

¹⁴¹ ทองใบ ทองเป่าด์, *เยือนเปียงยาง* (กรุงเทพฯ: ชมรมมิตรภาพประชาชนไทย-เกาหลี, 2531), ไม่มีเลขหน้า.

ค.ศ. 1987¹⁴²

ใน ค.ศ. 1987 นั้นเองก็มีสมาชิกพระราชวงศ์เสด็จเยือนเกาหลีเหนือครั้งแรก นั่นคือ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ขณะนั้นยังไม่ทรงกรม) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และเสด็จกลับในวันที่ 15 ของเดือนเดียวกัน เมื่อคิมอิลซุงทราบข่าวสมเด็จฯ สนพระทัยเมืองแกซอง (Kaesong) เมืองหลวงเก่าซึ่งต้องนั่งรถยนต์ไปกลับนาน 9 ชั่วโมง เขาก็จัดเฮลิคอปเตอร์พิเศษถวาย¹⁴³ และในงานถวายเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันที่ทำเนียบประธานาธิบดี คิมได้ขอเป็นญาติพี่น้องกับพระองค์¹⁴⁴ (ดูภาพที่ 10 และ 11) รวมทั้งกราบบังคมทูลเชิญพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ เสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือ ซึ่งสมเด็จฯ ทรงตอบว่า รัชกาลที่ 9 ไม่เสด็จฯ เยือนต่างประเทศอีกแล้ว¹⁴⁵

การเยือนของรัฐมนตรียุติที่สำคัญในปีเดียวกันก็คือ พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ในช่วงวันที่ 21-24 สิงหาคม ค.ศ. 1987 ถือเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยคนแรกที่เยือนเกาหลีเหนือหลังเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกันแล้วถึง 12 ปี และสะท้อนความสัมพันธ์ที่พัฒนาอย่างล่าช้า อีกทั้งการเยือนของเขาก็เพื่อหารือปัญหาแก้มพู่ชา กับตั้งเสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ที่กรุงปักกิ่ง และเจ้าันโรดม สีหนุ ที่กรุงเปียงยางมากกว่า จะเป็นการเยือนเกาหลีเหนือโดยเฉพาะ¹⁴⁶ พลอากาศเอก สิทธิ ขอบคุณเกาหลีเหนือที่สนับสนุนรัฐบาลผสมแก้มพู่ชาประชาธิปไตย (ดูเอกสารหมายเลข 6 ในภาคผนวก) และลงนามข้อตกลงจัดตั้งคณะกรรมการการการค้าร่วมเพื่อขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

¹⁴² ดำรงค์ ฐานดี, “เกาหลี: เหลียวหลัง แลหน้า,” (เอกสารประกอบการสัมมนา จัดโดยโครงการเกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 25-26 พฤษภาคม 2530 ณ ห้อง แอล ที 1-2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

¹⁴³ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), *จากโคริโอสู่โคเรีย 8 วันในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี* (กรุงเทพฯ: วงศ์จร, 2531), 45.

¹⁴⁴ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), *เรื่องเดียวกัน*, 164.

¹⁴⁵ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), *เรื่องเดียวกัน*, 94.

¹⁴⁶ “Thai arrives in China for Cambodia peace talks,” UPI Archives, August 18, 1987, <https://www.upi.com/Archives/1987/08/18/Thai-arrives-in-China-for-Cambodia-peace-talks/3655556257600/> (accessed May 19, 2024).

รวมทั้งพบคิมอิลซุง¹⁴⁷ ต่อมาในช่วงวันที่ 23-29 พฤศจิกายนของปีนั้น คังจงโม (Kang Jong-mo) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือก็เยือนไทย เพื่อเจรจาซื้อขายสินค้ากับภาคเอกชน

ข้อที่น่าสังเกตรก็คือ เมื่อเกาหลีเหนือวางระเบิดเครื่องบินของสายการบินโคเรียนแอร์ (Korean Air) เที่ยวบินที่ KAL 858 จากกรุงอาบูดาบีมุ่งหน้าสู่กรุงเทพฯ ในช่วงบ่ายของวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นวันที่คังจงโมเสร็จสิ้นการเยือนไทย จนมีผู้เสียชีวิตทั้งหมด 115 คน และมีชิ้นส่วนเครื่องบินซึ่งระเบิดในน่านฟ้าของพม่าตกลงมาที่อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี แม้รัฐบาลไทยจะประณามเกาหลีเหนือ แต่ก็ไม่สั่งระงับการติดต่อเฉกเช่นเมื่อครั้งวินาศกรรมที่กรุงย่างกุ้ง โดยเมื่อเกาหลีเหนือจัดงานฉลอง 40 ปีของการก่อตั้งประเทศในเดือนกันยายนของปีถัดมา พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีก็ขอให้นายอุกฤษ มงคลนาวิน ประธานรัฐสภาเป็นผู้แทนพิเศษไปเยือน ขณะเดียวกันก็มีบุคคลสำคัญจากเกาหลีเหนือเยือนไทย ได้แก่ คิมยองนาม (Kim Yong-nam) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1988 (ดูภาพที่ 12) และยางฮยงซ็อบ (Yang Hyong-sop) ประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมัชชาประชาชนสูงสุดในช่วงวันที่ 22-26 ธันวาคมของปีเดียวกัน

แม้คณะจากไทยส่วนใหญ่จะประทับใจกับการต้อนรับของเกาหลีเหนือ แต่พวกเขาก็สงสัยว่าการนำเสนอของเจ้าภาพเกี่ยวกับความสำเร็จในการพัฒนาประเทศเป็นจริงเพียงใด คณะผู้ตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอในรัชกาลที่ 9 ตั้งข้อสังเกตไว้หลายเรื่องในหนังสือ *จากโครีโอสู่โคเรีย 8 วันในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี* ไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้าที่มีของน้อยโดยเฉพาะแผนกอาหาร ความสงบเงียบจนผิดปกติของกรุงเปียงยาง ลัทธิบูชาผู้นำที่สิ้นเกินจนนำอดีตและทำให้ผู้คนขาดชีวิตจิตใจ รวมทั้งการฝึกเยาวชนเพื่อสนองอุดมการณ์ของผู้นำจนมีจิตที่ผิดธรรมชาติ¹⁴⁸ ขณะที่นายอุกฤษ มงคลนาวิน ตั้งข้อสังเกตเมื่อเยือนวังนักเรียนและเยาวชนเปียงยาง (Pyongyang Students and Children's Palace) ว่า เด็กมีรูปร่างเล็กและผอมเหมือนรับประทานอาหารไม่พอ¹⁴⁹

¹⁴⁷ "Chronology: North Korea August 1987," General CIA Records, CIA-RDP90T00114R00020116500019, September 21, 1987, 6.

¹⁴⁸ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), เรื่องเดียวกัน, 160-167.

¹⁴⁹ อุกฤษ มงคลนาวิน, *บันทึกภาพประวัติศาสตร์ความทรงจำในการเยือนประเทศต่างๆ ตามคำเชิญอย่าง*

ส่วนนายทองใบ ทองเปาด์ เล่าในหนังสือ *เยือนเปียงยาง* ว่า ขณะเยือนสถาบันการปักผ้า (Pyongyang Embroidery Institute) เขากลามเจ้าหน้าที่ถึงสาเหตุที่ไม่เปิดไฟฟ้ๆ ที่อาคารมีแสงสว่างไม่เพียงพอและงานปักต้องใช้สายตามาก คำตอบที่ได้ก็คือ แสงไฟจะทำให้พนักงานมองสีผิดเพี้ยน¹⁵⁰ ทั้งหมดนี้สะท้อนว่าเริ่มเกิดการขาดแคลนธัญญาหารและพลังงานแล้วในทศวรรษสุดท้ายของยุคคิมอิลซุง

การที่เกาหลีเหนือในครั้งหลังของทศวรรษ 1980 เริ่มมีปัญหาขาดแคลนธัญญาหารและพลังงานส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทยเปลี่ยนไปด้วย เดิมไทยเสียดุลการค้าแก่เกาหลีเหนืออย่างต่อเนื่อง โดยสินค้าที่ไทยนำเข้ามากที่สุดคือ เหล็กและเหล็กกล้า ส่วนสินค้าที่ส่งออกอย่างฟลูออไรด์และกาแฟมีมูลค่าน้อยกว่า แต่เมื่อถึง ค.ศ. 1986 ไทยก็ส่งออกปลายข้าวขาวจนกลายเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่ามากที่สุด¹⁵¹ ทำให้ได้ดุลการค้าเป็นครั้งแรกในปีนั้น พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา กล่าวสุนทรพจน์ขณะเยือนกรุงเปียงยางเมื่อ ค.ศ. 1987 แสดงความยินดีกับการได้ดุลเนื่องจาก “เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสินค้าของประเทศทั้งสองมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกันได้” (ดูเอกสารหมายเลข 6 ในภาคผนวก) โดยมีนายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ นายกสมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทยเดินทางไปด้วยเพื่อหาช่องทางขยายตลาดการค้า¹⁵² ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังและก๊าซธรรมชาติเหลวกลายเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่ามากที่สุดจากไทยไปเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1989 และ 1990 ตามลำดับ¹⁵³ การนำเข้าสินค้าไทยมากขึ้นทำให้เกาหลีเหนือต้องการเงินสกุลแข็ง (hard currency) เพื่อชำระเงินมากขึ้นไปด้วย จึงเริ่มประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดเงินตราต่างประเทศ หนังสือ *เกาหลีปริทัศน์* ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยและพิมพ์จำหน่ายในราคา 150 บาทเมื่อ ค.ศ. 1989 ฉายให้เห็น

เส้นทางระหว่างดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา โดย ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน ทัศนะ 2531 (กรุงเทพฯ: มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ - ท่านผู้หญิงมณฑินี มงคลนาวิน, 2564), 47.

¹⁵⁰ ทองใบ ทองเปาด์, เรื่องเดียวกัน, 31.

¹⁵¹ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าประจำปี 2528* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2529), 101, 187; กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าประจำปี 2530* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2531), 128.

¹⁵² “ประวัติสมาคม,” สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย, 3 มีนาคม 2558, https://www.thaimaizeand-produce.org/index.php?option=com_content&view=article&id=7 (สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2566).

¹⁵³ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของไทยปี 2533* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2534), 110.

ความสำเร็จในการพัฒนาประเทศของคิมอิลซุงและปิดท้ายด้วยการเชิญชวนคนไทยไปเที่ยวเกาหลีเหนือ พร้อมกับรายชื่อและหมายเลขโทรศัพท์ของบริษัทนำเที่ยว¹⁵⁴

แม้ความสัมพันธ์โดยรวมจะดีขึ้น แต่ตลอดทศวรรษ 1980 ไทยยังคงระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ ดูได้จากเมื่อเกาหลีเหนือเสนอร่างความตกลงว่าด้วยบริการเดินอากาศเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1987 ไทยก็บ่ายเบี่ยง เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศระบุเหตุผลว่า ไทยประณามเกาหลีเหนือในกรณีเที่ยวบิน KAL 858 ไปแล้วตามคำขอของเกาหลีใต้ การทำความตกลงเรื่องการบินกับเกาหลีเหนือจึงอาจทำให้ไทยวางตัวกับเกาหลีใต้ลำบาก อีกทั้งเกาหลีเหนือนิยมใช้ความรุนแรงจนเป็นภาระของไทยในการรักษาความปลอดภัย และการไปมาหาสู่ระหว่างสองฝ่ายยังมีน้อย¹⁵⁵ มีรายงานด้วยว่า สำนักงานผู้แทนการค้าของเกาหลีเหนือที่กรุงเทพฯ จัดหาอาวุธจากจีนและเยอรมนีตะวันออกไปให้อิหร่านทำสงครามกับอิรักในช่วง ค.ศ. 1980-1988 รวมทั้งชวนผู้หญิงไทยไปทำงานบริการในภัตตาคารและสถานบันเทิงที่กรุงเปียงยาง และยังใช้ไทยเป็นสถานที่พบปะสายลับที่ปฏิบัติงานในเกาหลีใต้อีกด้วย¹⁵⁶ ด้วยเหตุนี้เมื่อคิมยองนามขอเปิดสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเทพฯ ระหว่างเยือนไทยเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1988 พลอากาศเอก สิทธิ เศรษฐศิลา ก็ตอบว่า ไทยไม่ขัดข้องในเชิงหลักการ แต่ขอเวลาหารือและเตรียมการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง¹⁵⁷ นอกจากนี้ การค้าระหว่างสองฝ่ายแม้จะขยายตัวแต่ก็พบอุปสรรคบ่อยครั้ง เนื่องจากเกาหลีเหนือมีกำลังซื้อต่ำและมีหนี้สินมาก ดร.สาธิต เครดิต (letter of credit) ไม่เป็นที่เชื่อถือของเอกชนไทย อีกทั้งมักไม่ปฏิบัติตามสัญญาไม่มารับสินค้าตามกำหนด และเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานอยู่เสมอ¹⁵⁸

¹⁵⁴ จู ปัง ฮวาน, *เกาหลีปริทัศน์*, แปลโดย จูปีเตอร์ (นามแฝง) (กรุงเทพฯ: ห.จ.ก. บางกอกบล็อก, 2532).

¹⁵⁵ “การบินไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี,” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0704-186-702-401-31/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี), 2531, 8.

¹⁵⁶ สุมิตร เทียนเพ็ง, เรื่องเดียวกัน, 67-70.

¹⁵⁷ หลิวเจิ้นถิง (สงวน คัมรุ่งโรจน์), “ไทยบอกปิดคำขอตั้งสถานทูตของเกาหลีเหนือ,” *เหลียนเหอเจ่าเป้า* (29 ตุลาคม 1988): 2, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19881029-1.2.11.3> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

¹⁵⁸ “ข้อมูลไทย-เกาหลีเหนือ,” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0704-186-702-401-31/01, เรื่องเดียวกัน, 1-3.

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
ที่ยกระดับขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1991

การยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือมาจากความจำเป็นของฝ่ายหลัง กล่าวคือ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต ช่วง ค.ศ. 1989-1991 ทำให้เกาหลีเหนือเผชิญความท้าทายทางเศรษฐกิจ โดยใน ค.ศ. 1990 สหภาพโซเวียตเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้และแจ้งให้เกาหลีเหนือทำการค้าด้วยเงินสกุลแข็งแทนการค้าแบบแลกเปลี่ยน (barter trade) หนี้ต่างประเทศของเกาหลีเหนือเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเมื่อ ค.ศ. 1988 เป็นร้อยละ 50.3 เมื่อ ค.ศ. 1994¹⁵⁹ อีกทั้งเกิดการขาดแคลนอาหารจนรัฐบาลรณรงค์ให้ประชาชนรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อในต้นทศวรรษ 1990¹⁶⁰ เกาหลีเหนือจึงต้องหาลาถการค้าใหม่โดยมุ่งมายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่ชาปองชู (Cha Pong-chu) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือซึ่งเยือนไทยในโอกาสครบ 15 ปีของความสัมพันธ์ทางการทูตแจ้งให้พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา ทราบเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 ว่า ยอนฮย็องมุก (Yon Hyong-muk) นายกรัฐมนตรีเกาหลีเหนือวางแผนจะเยือนไทยและประเทศกลุ่มอาเซียนในเร็ววันนี้¹⁶¹ และ

¹⁵⁹ Kongdan Oh & Ralph C. Hassig, *North Korea through the Looking Glass* (Washington D.C.: Brooking Institution Press, 2000), 46.

¹⁶⁰ Oh & Hassig, *ibid.*, 43.

¹⁶¹ หลิวเจิ้นลิ่ง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “นายกรัฐมนตรียอนฮย็องมุกของเกาหลีเหนือจะเยือนไทยปลายปีนี้,” *เหลียนเหอเจ้าเป่* (3 พฤษภาคม 1990): 42, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lnzb19900503-1.2.64.8> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

ในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคแรงงานเกาหลีเมื่อวันที่ 22 ของเดือนเดียวกัน คิมอิลซุงก็กล่าวถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า

เราจะต้องเพิ่มความหลากหลายของสินค้าส่งออกและขยายตลาดส่งออก ที่ผ่านมาราคาขายกับประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกเป็นหลัก แต่ตอนนี้พวกเขาหันไปเดินบนเส้นทางของลัทธิทุนนิยมเสียแล้ว เราจึงไม่อาจให้ความสำคัญกับการค้ากับประเทศเหล่านี้ได้อีกต่อไป แม้จะรักษาความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศเหล่านี้เอาไว้ แต่ในอนาคตเราจะต้องมุ่งส่งเสริมการค้ากับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศกลุ่มอาหรับ และประเทศในภูมิภาคอื่นๆ¹⁶²

ขณะเดียวกัน ความหวาดกลัวที่รัฐไทยมีต่อลัทธิคอมมิวนิสต์ก็ลดลงตลอดทศวรรษ 1980 พร้อมทั้งกับการที่พรรคคอมมิวนิสต์ในไทย มาเลเซีย และพม่าอ่อนกำลังจนล่มสลายลง อีกทั้งสหภาพโซเวียตก็ยุติสงครามเย็นกับสหรัฐอเมริกาเมื่อสิ้นทศวรรษนั้น ไทยจึงติดต่อกับประเทศสังคมนิยมโดยคลายกังวลเรื่องความมั่นคงลงไปมาก ดูได้จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีซึ่งเสด็จพระราชดำเนินเยือนลาวครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 และในครั้งหลังของปีนั้นก็ทรงตอบรับคำเชิญเสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือ¹⁶³ อีกทั้งพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ผู้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1988 ก็มุ่งขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศที่เคยเป็นศัตรูทางอุดมการณ์ หรือที่เรียกว่านโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งแม้เป้าหมายคือภูมิภาคอินโดจีน แต่ก็เปิดกว้างต่อการสานสัมพันธ์กับประเทศสังคมนิยมหรืออดีตสังคมนิยมในภูมิภาคอื่นด้วย ดังที่นายอุดร ตันติสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เยือนกรุงเปียงยางในช่วงวันที่ 12-17 เมษายน ค.ศ. 1990 แล้วกลับมารายงานความต้องการนำเข้าและส่งออกสินค้าของ

¹⁶² Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 42, July 1989 - December 1990* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1997), 291.

¹⁶³ “หนังสือราชอาณาจักร ถึง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 27 กันยายน 2533 เรื่อง พระราชปรารภ การเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 17-31 มีนาคม 2534,” ใน *ทางสายไมตรี: ประมวลเอกสารจดหมายเหตุ การเสด็จฯ เยือนต่างประเทศของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2516-2534* (กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2537), 554.

เกาหลีเหนือแก่คณะรัฐมนตรี¹⁶⁴

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยจากทั้งสองฝ่ายทำให้เมื่อวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1991 คณะรัฐมนตรีของไทยจึงอนุมัติให้เกาหลีเหนือตั้งสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเทพฯ โดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แถลงว่าเป็นการพิจารณาจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป¹⁶⁵ และเมื่อ ยอนเฮียงมุกเยือนไทยในวันถัดมา พลเอก ชาติชาย ก็กล่าวว่า ไทยจะปฏิบัติต่อเกาหลีทั้งสองอย่างเท่าเทียมเพราะต่างเป็นตลาดส่งออกของไทย และเป็นเรื่องดีที่ประเทศซึ่งพึ่งพา การส่งออกอย่างไทยจะมีเพื่อนเพิ่มขึ้น¹⁶⁶ อีกทั้งยังกล่าวสนับสนุนให้เกาหลีทั้งสองเข้าเป็น สมาชิกสหประชาชาติพร้อมกันและรวมประเทศกันได้โดยเร็ว¹⁶⁷ ยอนเฮียงมุกยังได้เข้า ฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ อีกด้วย¹⁶⁸ ผลของการเยือนครั้งนี้ก็คือ เกาหลีเหนือตกลงซื้อข้าว 1 ล้านตัน¹⁶⁹ ทั้งนี้การที่กองทัพนำโดยพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ก่อรัฐประหารเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ของปีเดียวกันก็ได้กระทบต่อนโยบายของไทยต่อ คาบสมุทรเกาหลี โดยเมื่อถึงวันที่ 15 ของเดือนถัดมา สำนักงานผู้แทนการค้าของ เกาหลีเหนือในไทยก็ยกระดับเป็นสถานเอกอัครราชทูต และในการพบกับคิมดัลเฮียน (Kim Tal-hyon) รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศของ เกาหลีเหนือซึ่งเยือนไทยเมื่อช่วงวันที่ 20-25 มิถุนายนของปีนั้น นายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของรัฐบาลใหม่ก็ยืนยันว่า ไทยสนับสนุนเกาหลีทั้งสองให้

¹⁶⁴ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง รายงานผลการเดินทางไปเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีของ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายอุดร ตันติสุนทร และคณะ (11 มิถุนายน 2533).

¹⁶⁵ หลิวเจิ้นถึง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “คณะรัฐมนตรีไทยเห็นชอบให้เกาหลีเหนือตั้งสถานทูตที่กรุงเทพฯ,” *เหลียน เทอเจ้าเป้า* (29 มกราคม 1991): 30, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910129-1.2.46.1> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

¹⁶⁶ “North Korean-Thailand to open diplomatic ties,” UPI Archives, January 29, 1991, <https://www.upi.com/Archives/1991/01/29/North-Korean-Thailand-to-open-diplomatic-ties/6714665125200/> (accessed December 21, 2023).

¹⁶⁷ หลิวเจิ้นถึง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “เกาหลีเหนือสนับสนุนจุดยืนของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาแก้มพูชา,” *เหลียน เทอเจ้าเป้า* (31 มกราคม 1991): 33, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910131-1.2.51.9> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

¹⁶⁸ “North Korean PM meets Thai monarch,” *Straits Times* (February 1, 1991): 21, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19910201-1.1.21> (accessed May 7, 2024).

¹⁶⁹ “North Korea seeks large food grain imports,” UPI Archives, February 12, 1991, <https://www.upi.com/Archives/1991/02/12/North-Korea-seeks-large-food-grain-imports/1746666334800/> (accessed December 21, 2023).

เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติพร้อมกัน¹⁷⁰ ต่อมาในวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1991 ลีโดซอป (Li Do-sop) เอกอัครราชทูตที่เข้าเฝ้าฯ ถวายอักษรสาสน์ตราตั้ง¹⁷¹

การเยือนอย่างเป็นทางการของบุคคลสำคัญจากไทยเกิดขึ้นทันทีหลังการตั้งสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเทพฯ กล่าวคือ ในวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1991 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือเป็นเวลา 4 วันต่อจากการเสด็จฯ เยือนเกาหลีใต้ ลีจองอ็อก รองประธานาธิบดีรอรับเสด็จที่สนามบินและนำตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ รวมทั้งเป็นเจ้าภาพถวายเลี้ยงพระกระยาหารค่ำในวันแรก และทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดและปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ อาคารรัฐสภาในวันถัดมา ส่วนคิมอิลซุงถวายเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันที่ทำเนียบประธานาธิบดีในวันที่ 3 ของการเยือน เขาฝากความระลึกถึงไปยังสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ รวมทั้งสัญญาว่าจะไปเยือนไทย¹⁷² (ดูภาพที่ 13) คิมพอใจกับการเสด็จฯ เยือนครั้งนี้มาก เขาบอกเจ้านโรดม สีหนุ และพระชายาเมื่อวันที่ 18 มิถุนายนของปีเดียวกันว่าการเยือนของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 9 เป็นสัญญาณว่าความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีเหนือกับไทยเป็นไปได้ด้วยดี¹⁷³ ต่อมาในเดือนธันวาคมของปีเดียวกัน พระราชนิพนธ์เรื่อง *แกะรอยโสม* ซึ่งเล่าเรื่องการเสด็จฯ เยือนเกาหลีทั้งสองก็ออกสู่บรรณพิภพ แม้จะมีผู้วิเคราะห์ว่าพระองค์ตระหนักถึงความขัดแย้งระหว่างเกาหลีทั้งสอง จึงทรงหลีกเลี่ยงการใส่ชื่อคิดเห็นหรือข้อวิจารณ์ลงในพระราชนิพนธ์¹⁷⁴ แต่ก็ทรงชื่นชมคิมอิลซุงว่า “เป็นผู้ใหญ่ที่มีท่าทางเข้มแข็งแต่ก็เมตตา เป็นกันเองกับแขกผู้มาเยือน

¹⁷⁰ หลิวเจิ้นลิ่ง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “เกาหลีเหนือปรารถนาจะร่วมมือกับอาเซียน,” *เหลียนเทอเจ้าเป้า* (23 มิถุนายน 1991): 26, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910623-1.2.42.3> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2024).

¹⁷¹ สำนักราชเลขานุการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2533 - กันยายน 2534* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2536), 260.

¹⁷² ดูรายละเอียดได้ใน “บันทึกการสนทนาระหว่างสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับ พณฯ คิม อิล ซุง ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2534,” ใน *ทางสายไม่ตรี*, 570-573.

¹⁷³ Kim Il Sung, *Kim Il Sung Works 43, January 1991 - October 1992* (Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1998), 142.

¹⁷⁴ รัฐวรัชชญ์ พูลศรี, “สำรวจเกาหลีใต้ จีน และเกาหลีเหนือในปี พ.ศ. 2534 ผ่านพระราชนิพนธ์ประเภทบันทึกการเดินทางเรื่อง *แกะรอยโสม* ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ,” *วารสารภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีศึกษา* 3, ฉ. 1 (มกราคม-ธันวาคม 2564): 160-175.

และมีความรอบรู้เป็นอย่างดี”¹⁷⁵

สมาชิกพระราชวงศ์พระองค์ต่อมาที่เสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือคือ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ในช่วงวันที่ 9-14 มีนาคม ค.ศ. 1992 โดยยอนเฮียงมุก นายกรัฐมนตรีรับเสด็จที่สนามบินและนำตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ วันถัดมามีการทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุดและปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ รวมทั้งถวายเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันที่ทำเนียบประธานาธิบดี คิมอิลซุง กล่าวเชิดชูพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ที่ทรงนำความเจริญมาสู่ประเทศไทย ตามด้วยการถวายพระพรแด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา 60 พรรษา และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา 40 พรรษา¹⁷⁶ ต่อมาในช่วงวันที่ 18-23 มิถุนายน ค.ศ. 1993 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ก็เสด็จฯ เยือนเกาหลีเหนืออีกครั้ง ลีจองอ็อก รองประธานาธิบดีรอรับเสด็จและนำตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ และในวันถัดมาคิมอิลซุงเป็นเจ้าภาพถวายเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันที่ทำเนียบประธานาธิบดีเฉกเช่นครั้งก่อน¹⁷⁷ (ดูภาพที่ 14 และ 15)

ทศวรรษ 1990 เป็นครั้งแรกที่มีการเยือนกันในระดับกองทัพระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ ไม่ว่าจะเป็นจอมพล โอจินอู (O Jin-U) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมที่มาร่วมพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนและสวนสนามของทหารรักษาพระองค์เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1990 พลเอก วันชัย เรื่องตระกูล ปลัดกระทรวงกลาโหมเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1992

¹⁷⁵ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, *แกะรอยโสม* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2534), 226. รายงานข่าวระบุว่า พระองค์เป็นแขกต่างประเทศคนแรกที่ได้พบคิมอิลซุงหลังการผ่าตัดใส่เครื่องกระตุ้นหัวใจ ดูใน “Thai princess ends N.Korean trip,” *Straits Times* (March 30, 1991): 13, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19910330-1.1.13> (accessed May 7, 2024).

¹⁷⁶ สำนักข่าวเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2534 - กันยายน 2535* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2537), 139-141. ส่วนคิมจองอิลก็เสนอจะทูลเกล้าฯ ถวายหน่อพันธุ์ต้นหม่อนจำนวน 20,000 หน่อ เป็นของขวัญแด่สมเด็จพระบรมราชินีนาถ แต่ฝ่ายไทยบ่ายเบี่ยงเพราะเห็นว่าเกาหลีเหนือมีวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน โดยเฉพาะการตั้งเงื่อนไขว่าเมื่อหน่อพันธุ์ถึงไทยแล้ว จะต้องให้เจ้าหน้าที่ของเกาหลีเหนือในไทยเป็นผู้ปลูกเท่านั้น เพราะเทคนิคการปลูกเป็นความลับของชาติ ดูใน “โทรเลขจาก สอท. ณ กรุงปักกิ่ง ด้านที่สุด ที่ 277/2535 วันที่ 9 มีนาคม 2535,” *เพิ่มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0504-186-706-401-34/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ, 2534-35, 14-18.*

¹⁷⁷ สำนักข่าวเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2535 - กันยายน 2536* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2538), 270-272.

ตามด้วยรองจอมพล คิมกวางจิน (Kim Kwang-jin) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อเดือนกันยายนของปีเดียวกัน โดยมีรายงานว่า เกาหลีเหนือเสนอขายอาวุธแก่ไทย¹⁷⁸ และพลเอก วิจิตร สุขมาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเมื่อช่วงวันที่ 18-21 สิงหาคมของปีถัดมา แต่จนถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ก็ยังไม่พัฒมาถึงขั้นที่มีการแต่งตั้งผู้ช่วยทูตทหาร

นอกจากนี้ การไปมาหาสู่กันของบุคคลสำคัญในฝ่ายรัฐสภาและรัฐบาลยังคงเกิดขึ้นสม่ำเสมอ¹⁷⁹ ไม่ว่าจะเป็นนายมารุต บุณนาค ประธานรัฐสภาเมื่อช่วงวันที่ 26 เมษายนถึง 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1993 ซึ่งหลังจากเยือนแล้วก็มีคำริให้ตั้ง “กลุ่มมิตรภาพสมาชิกรัฐสภาไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี” พันเอก ชินวูช สุนทรสีมะ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อช่วงวันที่ 2-7 สิงหาคมของปีนั้น ยางฮยองช็อบ ประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมัชชาประชาชนสูงสุดเมื่อช่วงวันที่ 9-17 ตุลาคมของปีเดียวกัน ซึ่งเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ (ดูภาพที่ 16) นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานวุฒิสภาเมื่อช่วงวันที่ 20-25 มิถุนายน ค.ศ. 1994 ซึ่งได้พบกิมอิลซุงที่จะถึงแก่อสัญกรรมในเดือนถัดมา คิมยองนาม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเมื่อช่วงวันที่ 28-29 พฤษภาคม ค.ศ. 1995 นายโสภณ เพชรสว่าง รองประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อช่วงวันที่ 25-29 มีนาคม ค.ศ. 1997 และปึกซองชอล รองประธานาธิบดีเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1998 ซึ่งได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ¹⁸⁰

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือในทศวรรษ 1990 มีพัฒนาการหลายด้าน โดยเมื่อวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1993 นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และลีโดชอป เอกอัครราชทูตประจำไทย

¹⁷⁸ หลิวเจินถึง (สงวน คัมรุ่งโรจน์), “รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมเกาหลีเหนือจะนำคณะเยือนไทยในเดือนหน้า,” *เทียนเหอเจ้าเป้า* (11 สิงหาคม 1992): 22, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19920811-1.2.39.4> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024); “N. Korean team in Bangkok ‘to sell arms to Thai army,’” *Straits Times* (September 25, 1992): 16, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19920925-1.1.16> (accessed May 8, 2024).

¹⁷⁹ ข้อมูลส่วนใหญ่มาจาก มัทนันท์ แก้วมณีวรรณ, “ข้อมูลประกอบการสนทนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ระหว่างนายชัย ชิดชอบ ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร และนายอัน ชง นัม เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย วันอังคารที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 เวลา 11.00 นาฬิกา ณ ห้องรับรอง 2 อาคารรัฐสภา 1,” คลังสารสนเทศของสภานิติบัญญัติ, <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/574421> (สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566).

¹⁸⁰ สำนักราชเลขาธิการ, *พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2540 - กันยายน 2541* (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2543), 283.

ลงนามความตกลงว่าด้วยบริการเดินอากาศระหว่างกัน และสายการบินแอร์โคเรียว (Air Koryo) ก็เริ่มให้บริการระหว่างกรุงเปียงยางกับกรุงเทพฯ ในเดือนถัดมา ข้อที่นำาส่งเกตก็คือ ก่อนลงนาม 6 วัน เกาหลีเหนือประกาศถอนตัวจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (Non-Proliferation Treaty - NPT) แต่ไทยก็เดินทางหน้าทำความตกลงนี้ซึ่งสะท้อนการแยกประเด็นการเมืองออกจากความร่วมมือทวิภาคี จนกลายเป็นชาติที่ 3 ต่อจากรัสเซียและจีนที่ได้สิทธินำเครื่องบินลงจอดในเกาหลีเหนือ¹⁸¹ (แม้ว่าหลังจากนั้นสายการบินไทยจะไม่เปิดเที่ยวบินไปยังเกาหลีเหนือ) ต่อมาในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงเปียงยางของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อเดือนมิถุนายนของปีเดียวกัน นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ ตามเสด็จด้วย ซึ่งสะท้อนความต้องการของไทยที่จะขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ¹⁸² ขณะที่การเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศของเกาหลีเหนือตั้งแต่ ค.ศ. 1992 ก็เป็นโอกาสของธุรกิจไทยอย่างล็อกซเลย์ (Loxley) ในการลงทุนด้านโทรศัพท์ในเขตเศรษฐกิจพิเศษนาซอน (Rason Special Economic Zone) ตั้งแต่ ค.ศ. 1995¹⁸³ และบริษัทของเกาหลีเหนือก็มาลงทุนในไทยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวอนเมียงซาน (Wolmyongsan Progress Joint Venture) ซึ่งประกอบกิจการเหมืองแร่ที่จังหวัดกาญจนบุรี โคซันเอ็กซ์พอร์ตอิมพอร์ต (Kosun Import Export) ซึ่งค้าข้าว ยางพารา กระดาษ มันสำปะหลัง และเสื้อผ้า รวมถึงให้เช่าสังหาริมทรัพย์¹⁸⁴

ขณะเดียวกัน กิจกรรมทางวัฒนธรรมและวิชาการในไทยที่เกี่ยวกับเกาหลีเหนือก็เกิดขึ้นเป็นระยะ คณะกายกรรมเปียงยางเดินทางมาแสดงในไทยอีกครั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1991 ขณะที่นักวิชาการไทยซึ่งเคยเยือนเกาหลีเหนือก็ตีพิมพ์งานเขียนในทางยกย่อง ไม่ว่าจะเป็นนายสวัสดิ์ บรรเทิงสุข อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้เขียนหนังสือ *แสงสว่างแห่งตะวันออก* และ *ดวงดาวแห่งแพดดู* เมื่อ ค.ศ. 1992 และ 1993

¹⁸¹ “Thailand the third state to get landing rights in N. Korea,” *Straits Times* (March 20, 1993), 16, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19930320-1.1.16> (accessed May 8, 2024).

¹⁸² “Thai Crown Prince in N. Korea for visit,” *Straits Times* (June 19, 1993): 22, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19930619-1.1.22> (accessed May 8, 2024).

¹⁸³ “ล็อกซเลย์รุกฮัลโหลในเปียงยาง,” *ฐานเศรษฐกิจ* 17, ฉ. 1208 (17-19 ตุลาคม 2540): 31-32.

¹⁸⁴ Bertil Lintner and Yoon Suh-kyung, “Coming in from the Cold?” *Far Eastern Economic Review* (October 25, 2001): 60-65.

ตามลำดับ¹⁸⁵ นายนิพนธ์ คันธเสวี รองอธิการบดีวิทยาลัยคริสเตียน ผู้เขียนบทความแนะนำความคิดเชิงซอกซิมิลซุงเมื่อ ค.ศ. 1998¹⁸⁶ ส่วนสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็เชิญวิทยากรจากลี้กซล่ย์มาให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนของไทยในเกาหลีเหนือเมื่อวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 1998¹⁸⁷

มีข้อสังเกตด้วยว่า การมีสถานทูตที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ ค.ศ. 1991 ทำให้ไทยมีความสำคัญต่อเกาหลีเหนือยิ่งขึ้นในฐานะ “หน้าต่าง” เพื่อสื่อสารและติดต่อทางการทูตกับโลกภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการที่ลีโดซอกออกมาปฏิเสธข่าวลือเรื่องการรัฐประหารในกรุงเปียงยางเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1993 และกล่าวสุนทรพจน์ ณ สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1994 เพื่ออธิบายสาเหตุที่เกาหลีเหนือถอนตัวจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์¹⁸⁸ ขณะทีริซัมโร (Ri Sam-ro) เอกอัครราชทูตคนต่อมาก็กล่าวในการประชุมคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific - ESCAP) ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1996 ว่า ประเทศของเขามุ่งขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งถือเป็นการเปิดแผนนโยบายต่อภูมิภาคครั้งแรกของเกาหลีเหนือหลังปิดตัวเจียบตั้งแต่คิมอิลซุงถึงแก่อสัญกรรมเมื่อ ค.ศ. 1994¹⁸⁹ เกาหลีเหนือยังใช้ไทยเป็นจุดประสานงานเพื่อเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต

¹⁸⁵ สวัสดิ์ บรรเทงสุข, *แสงสว่างแห่งตะวันออก คิม อิล ซุง ประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่* (เชียงใหม่: ดารารัตนการพิมพ์, 2535); สวัสดิ์ บรรเทงสุข และรักฎา บรรเทงสุข, *ดวงดาวแห่งแพดดู คิม จอง อิล บุตรผู้ยิ่งใหญ่ของประชาชนเกาหลี* (สระบุรี: โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง, 2536).

¹⁸⁶ นิพนธ์ คันธเสวี, “Juche Idea ปรัชญาการพัฒนาชาติของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ),” *วารสารวิทยาลัยคริสเตียน* 4, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541): 9-15.

¹⁸⁷ “ม.ธรรมศาสตร์จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การลงทุนของไทยในเกาหลีเหนือ,” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 3 เมษายน 2541, <https://www.ryt9.com/s/prg/206134> (สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567); นางธนฉันทฎฐ์ รูปสม อดีตรักษาการในตำแหน่งเลขานุการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สัมภาษณ์ โดยผู้เขียน, 7 มกราคม 2567.

¹⁸⁸ “N Korean coup bid report false: envoy,” *Business Times* (August 27, 1993): 4, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/biztimes19930827-1.1.4> (accessed May 8, 2024); “North Korean envoy warns against U.S. pressure tactics,” UPI Archives, March 29, 1994, <https://www.upi.com/Archives/1994/03/29/North-Korean-envoy-warns-against-US-pressure-tactics/4335764917200/> (accessed May 3, 2024).

¹⁸⁹ หลิวเจิ้นถึง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “เอกอัครราชทูตเปียงยางประจำไทยระบุ เกาหลีเหนือจะพัฒนาความสัมพันธ์แบบร่วมมือกับเอเชีย-แปซิฟิก,” *เทลิวันเทอเจ้าเป้า* (24 เมษายน 1996): 29, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Article/lhzb19960424-1.2.51.11> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

กับฟิลิปปินส์และบรูไน รวมทั้งเจรจาฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตกับพม่าซึ่งยุติลงหลังกรณี
วินาศกรรมที่กรุงย่างกุ้งเมื่อ ค.ศ. 1983 อีกด้วย¹⁹⁰ นอกจากนี้ ความยากลำบากทาง
เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ทำให้สถานทูตได้รับงบประมาณน้อยลง
เจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือในต่างประเทศจึงใช้สิทธิพิเศษทางการทูตเพื่อหาเงินมาเป็นค่าใช้จ่าย
ในการดำเนินงานของสถานทูต ทั้งนี้มีรายงานเมื่อ ค.ศ. 2001 ว่า สถานทูตเกาหลีเหนือ
ในไทยบรรจุโทรศัพท์มือถือมือสองลงในถุงแมล์ทางการทูตเพื่อส่งไปขายยังบังกลาเทศ¹⁹¹

¹⁹⁰ “Burma, N. Korea Move to Heal 12-Year-Old Terrorist Wounds,” *Nation*, January 22, 1996, <https://www.burmalibrary.org/reg.burma/archives/199601/msg00145.html> (accessed May 3, 2024).

¹⁹¹ Lintner and Yoon, *ibid.* และดูความพยายามของเกาหลีเหนือในการเอาตัวรอดทางเศรษฐกิจตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ได้ใน Justin V. Hastings, *A Most Enterprising Country: North Korea in the Global Economy* (Ithaca: Cornell University Press, 2016).

วิกฤตการณ์ทางการทูตระหว่างไทยกับ
เกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1999

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือที่ยกระดับขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1991 ตามมาด้วยปัญหาในไม่ช้า ปัญหาแรกเกี่ยวกับการค้าซึ่งมีมูลค่ารวมลดลงตั้งแต่ปีนั้น เนื่องจากไทยลดการนำเข้าเหล็กและเหล็กกล้าจากเกาหลีเหนือ และไทยก็ได้ดุลอย่างต่อเนื่องมาอีก 3 ทศวรรษ (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก) ซึ่งแสดงว่าไทยมีสินค้าตรงกับความต้องการของเกาหลีเหนือมากกว่าจะเป็นในทางตรงกันข้าม ในปีนั้นเกาหลีเหนือซึ่งขาดแคลนเงินสกุลแข็งจึงขอทำการค้าแบบแลกเปลี่ยน แต่ไทยปฏิเสธโดยระบุว่า ภาคเอกชนไม่นิยมใช้¹⁹² ความขาดแคลนนี้ประกอบกับความอดอยากครั้งใหญ่ในเกาหลีเหนือตลอดทศวรรษ 1990 ทำให้ข้าวกลายเป็นสินค้าส่งออกอันดับที่ 1 ของไทยไปยังเกาหลีเหนือด้วยมูลค่า 639.70 ล้านบาทใน ค.ศ. 1995 และเพิ่มสูงถึง 2,189.18 ล้านบาทใน ค.ศ. 2000¹⁹³ โดยที่ไทยต้องขายให้แบบเงินเชื่อ ดังมติคณะรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัยเมื่อวันที่ 29 มิถุนายน ค.ศ. 1993 ที่อนุมัติให้องค์การคลังสินค้ากู้เงินจากธนาคารกรุงไทยหรือธนาคารพาณิชย์อื่นที่ให้ประโยชน์สูงสุดจำนวน 540 ล้านบาท เพื่อชำระค่าข้าว

¹⁹² “บันทึกการสนทนาระหว่างนายสวนิต คงศิริ อธิบดีกรมเศรษฐกิจ กับนาย LI DO SOP เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย,” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0504-186-706-401-34/01, เรื่องเดียวกัน, 19-20.

¹⁹³ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของไทยปี 2539* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2540), 147; กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของไทยปี 2544* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545), 155.

ที่จะส่งมอบให้แก่เกาหลีเหนือ โดยมีกระทรวงการคลังค้าประกันเงินกู้¹⁹⁴ แม้ว่าต่อมาเกาหลีเหนือไม่อาจชำระหนี้ได้ตามกำหนด ไทยก็ยังขายข้าวให้ด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่สืบเนื่องมาจากสงครามเกาหลี กล่าวคือ ข้อตกลงสงบศึกเมื่อ ค.ศ. 1953 กำหนดให้มีคณะกรรมการสภศึกทางทหาร (Military Armistice Commission – MAC) ประกอบด้วยผู้แทนของจีน เกาหลีเหนือ และสหประชาชาติ แต่แล้วเมื่อถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1994 เกาหลีเหนือก็ถอนตัวจากคณะกรรมการนี้และเรียกร้องทำข้อตกลงสันติภาพกับสหรัฐอเมริกา รวมทั้งขอให้ไทยซึ่งเป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ ถอนธงชาติที่ปักอยู่ ณ หมู่บ้านปันมุนจอม (Panmunjom) ในเขตปลอดทหาร (Demilitarized Zone – DMZ) ระหว่างเกาหลีทั้งสองออกไป นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบอกนักข่าวเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1998 ว่า ธงชาติไทยจะยังอยู่ที่ปันมุนจอมเพื่อแสดงจุดยืนว่าไทยต้องการเห็นสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลี และการทำเช่นนี้มีได้ละเมิดอธิปไตยของเกาหลีเหนือแต่อย่างใด¹⁹⁵ ทว่าเกาหลีเหนือยังคงขอร้องไทยอย่างต่อเนื่อง จนเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 2000 นายสุรินทร์ก็ให้นายนพดล ปัทมะ เลขาธิการรัฐมนตรีแถลงว่า การถอนธงชาติเป็นเรื่องที่ต้องหารือกับประเทศต่างๆ โดยไทยไม่สามารถพิจารณาดำเนินการฝ่ายเดียว¹⁹⁶

ปัญหาที่นำไปสู่วิกฤตการณ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนืออย่างแท้จริงเกิดขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999 จากกรณีของการแปรพักตร์ของนักการทูตนามว่า ฮองซุนเกียง (Hong Sun-kyung) เขาเกิดเมื่อ ค.ศ. 1938 สำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคิมอิลซุงเมื่อ ค.ศ. 1964 จากนั้นก็เข้าทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ และปฏิบัติงานที่กรุงเทพฯ ในตำแหน่งผู้แทนการค้าตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 1991 ก่อนการยกระดับสำนักงานขึ้นเป็นสถานทูตเมื่อเดือนมีนาคมของปีเดียวกันซึ่งทำให้เขากลายเป็นที่ปรึกษาฝ่ายพาณิชย์ แม้ชีวิตการเป็นนักการทูตในไทยจะไม่ลำบากเมื่อเทียบกับคนทั่วไปใน

¹⁹⁴ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การขายข้าวเงินเชื่อให้รัฐบาลเกาหลีเหนือ (29 มิถุนายน 2536).

¹⁹⁵ หลิวเจิ้นลิ่ง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์), “ไทยไม่สนใจการคัดค้านของเกาหลีเหนือ เดินหน้าร่วมกับกองกำลังรักษาสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีต่อไป,” *เหลียนเทอเจ้าเป้า* (18 กรกฎาคม 1998): 27, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19980718-1.2.45.17> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

¹⁹⁶ “กระทรวงการต่างประเทศชี้แจงเรื่องการถอนธงชาติไทยออกจากปันมุนจอม,” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 21 มิถุนายน 2543, <https://www.ryt9.com/s/ryt9/259946> (สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567).

เกาหลีเหนือ แต่ก็มีความเสี่ยง ดังการให้สัมภาษณ์ของเขาซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 2022 ความว่า

ตอนนั้นเอกอัครราชทูตได้เงินเดือน 380 เหรียญสหรัฐ ส่วนผมได้ 340 เหรียญ (400,000 วอน) เงินจำนวนนี้เพียงพอต่อค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียนของลูก ผมกินและนอนในสถานทูต ส่วนค่าแก๊ส ค่าไฟฟ้า หรือค่าอะไรอื่นๆ นั้นจ่ายโดยใช้บดำนางาน แต่รสนิยมส่วนตัวของผู้บริหารจากกรุงเปียงยางที่เดินทางมาปฏิบัติภารกิจก็ช่างมากมายเหลือเกิน ผมต้องสนองข้อเรียกร้องของพวกเขาอย่างไม่มีเงื่อนไข มิฉะนั้นพวกเขาจะแก้แค้นผมหลังจากกลับไปถึงเกาหลีเหนือ¹⁹⁷

ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 1996 ฮองซุนเกียงได้เป็นผู้จัดการสาขาของบริษัท Korea Amnok River Technology ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงความมั่นคงทางสังคม (Ministry of Social Security) ของเกาหลีเหนือที่มาตั้งสาขาในไทยเพื่อหาซื้ออุปกรณ์ไปพัฒนาระบบพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งเขายินดีทำงานนี้เพื่อจะได้ไม่ต้องกลับไปเผชิญกับความอดอยากในประเทศของตน แต่แล้วเมื่อถึง ค.ศ. 1998 เขาก็ประสบปัญหา ดังที่เขาเล่าไว้ว่า

ราว 2 ปีถัดมา มีคณะผู้แทนจากกรุงเปียงยางมาเยือนไทย หนึ่งในนั้นมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยความมั่นคงแห่งรัฐ (State Security Agency) รวมอยู่ด้วย โดยปลอมตัวว่าเป็นนักการทูต ผมไม่รู้ว่าเขาไม่ชอบผมหรืออย่างไร แต่เมื่อเขากลับไปแล้วก็ทำรายงานเกี่ยวกับผมในทางลบ หลังจากนั้นก็มีหมายเรียกส่งมาจากกรุงเปียงยางถึงผม ทำให้ผมมีลางสังหรณ์เบื้องต้น ถ้ามีอะไรผิดปกติเกิดขึ้น แนวปฏิบัติมาตรฐานของเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือก็คือ การตัดไฟแต่ต้นลมโดยโอนความผิดให้ใครสักคน¹⁹⁸

¹⁹⁷ Lim Il & Adam Zulawnik, *Interviews with North Korean Defectors: From Kim Shin-jo to Thae Yong-ho* (Oxon: Routledge, 2022), 122.

¹⁹⁸ Lim Il & Adam Zulawnik, *ibid.*, 123.

เพื่อหลีกเลี่ยงชะตากรรม ฮองซุนเกียงจึงพาเพียยองฮุย (Pyo Yong-hui) ภรรยา และฮองวอนเมียง (Hong Won-myong) บุตรชายหนีออกจากสถานทูตเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 โดยไปที่เมืองพัทยาก่อนย้ายมาหลบซ่อนที่อพาร์ทเมนต์แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ รวมทั้งขอความช่วยเหลือจากตำรวจและสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ทั้งนี้สถานทูตเกาหลีเหนือแถลงว่า ฮองซุนเกียงยกยอกเงิน 83 ล้านเหรียญสหรัฐที่จะใช้ชำระค่าข้าวแกงไทยและถูกเพิกถอนสถานะนักการทูต¹⁹⁹ หลังจากนั้นเกาหลีเหนือก็ส่งเจ้าหน้าที่ 4 คนเดินทางมาปฏิบัติการในไทย โดยให้สินบนแก่ตำรวจจนรู้สถานที่หลบซ่อนและจับกุมพ่อแม่ลูก 3 คนได้เมื่อวันที่ 9 มีนาคม แล้วพาขึ้นรถยนต์ไปกรุงเวียงจันทน์เพื่อขึ้นเครื่องบินต่อไปดำเนินคดีที่กรุงเปียงยาง แต่แล้วรถก็ประสบอุบัติเหตุที่จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ฮองซุนเกียงและภรรยาหนีออกมาได้และตำรวจก็เข้ามาช่วยเหลือ ส่วนบุตรชายซึ่งอยู่ในรถอีกคันหนึ่งยังคงอยู่ในการควบคุมของเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือ

การลักพาตัวฮองซุนเกียงและครอบครัวในไทยส่งผลทางลบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศเป็นอย่างมาก นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ แถลงต่อนักข่าวเมื่อวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1999 ว่ากระทรวงการต่างประเทศได้ยื่นบันทึกช่วยจำแก่อูทูตเกาหลีเหนือประจำไทยไปแล้ว ความตอนหนึ่งระบุว่า

การกระทำอย่างนี้อาจนี้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีอยู่ จึงหวังว่าจะไม่มีการกระทำได้อีก รัฐบาลไทยเห็นว่าความพยายามลักพาตัวดังกล่าวเป็นการละเมิดอย่างรุนแรงต่อกฎหมายและอธิปไตยของไทย และกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐบาลไทยจึงประท้วงอย่างรุนแรงที่สุดต่อการกระทำดังกล่าว และเรียกร้องให้เกาหลีเหนือขอโทษอย่างเป็นทางการ พร้อมทั้งปล่อยตัวนายฮองวอนเมียงให้กลับมาอยู่ในความดูแลของหน่วยงานไทยในทันที²⁰⁰

เกาหลีเหนือส่งลิโดซอปป อธิบดีกรมพิธีการทูตและอดีตเอกอัครราชทูตประจำไทย ช่วง ค.ศ. 1991-1995 มาคลี่คลายปัญหาในวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1999 ซึ่งทำให้นายชว

¹⁹⁹ Roger Milton, "Keystone Kidnappers," *Asiaweek*, April 2, 1999, <http://edition.cnn.com/ASIANOW/asiaweek/99/0402/nat2.html> (accessed December 23, 2023).

²⁰⁰ "ประณามโสมแดง ให้ออโทษคดีอุ้มทูต," *มติชน* 22, ฉ. 7674 (13 มีนาคม 2542): 18.

หลีกภัย นายกรัฐมนตรีออกมาระบุว่า การส่งคนมาแก้ปัญหาก็เท่ากับเกาหลีเหนือยอมรับแล้วว่าเป็นฝ่ายผิด²⁰¹ ในที่สุดเกาหลีเหนือปล่อยตัวของวอนเมียงออกจากสถานทูตเมื่อวันที่ 23 มีนาคม โดยแลกกับการที่เขาแถลงต่อสื่อมวลชนว่ายังรักปีศาจและต้องการให้พ่อแม่กลับบ้านพร้อมกับเขา (ดูภาพที่ 17) ขณะที่รัฐบาลไทยสั่งขับนักการทูตเกาหลีเหนือ 6 คนออกนอกประเทศภายใน 72 ชั่วโมง และดำเนินคดีเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนืออีก 4 คนที่เข้ามาปฏิบัติการอย่างผิดกฎหมาย (ต่อมาสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นว่าหลักฐานไม่เพียงพอจึงปล่อยตัวและอนุญาตให้กลับเกาหลีเหนือในปลายปีนั้น) ส่วนฮองซุนเกียงและครอบครัวเดินทางไปยังเกาหลีใต้ในปีถัดมา

²⁰¹ “North Korean envoy arrives in Thailand,” UPI Archives, March 17, 1999, <https://www.upi.com/Archives/1999/03/17/North-Korean-envoy-arrives-in-Thailand/1130921646800/> (accessed December 23, 2023).

ไทยกับการนำเกาหลีเหนือเข้าร่วมการประชุมอาเซียน
ว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง
ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเมื่อ ค.ศ. 2000

แม้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือจะตกต่ำลงตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1999 แต่ในปีถัดมาไทยก็พาเกาหลีเหนือเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือเออาร์เอฟ ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 1993 และมีการประชุมครั้งแรกที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1994 ทั้งนี้ไทยแสดงออกชัดเจนว่าต้องการมีบทบาทนำในการประชุมนี้ เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาค ดังคำแถลงนโยบายของนายบรรหาร ศิลปอาชา ต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1995²⁰² และต่อมารัฐบาลนายชวน หลีกภัย ครั้งที่ 2 ก็ให้ความสำคัญกับเออาร์เอฟเช่นกัน ดังที่นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ กล่าวในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่สิงคโปร์เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1999 ว่า

การที่อาเซียนจะประสบความสำเร็จในฐานะองค์การได้นั้น พวกเราจะต้องประสานนโยบายกันอย่างแนบแน่น โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นข้อกั่วงวลสำคัญด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พวกเราจะต้องมีความกล้ามีนวัตกรรม ทดลองสิ่งใหม่ๆ และสำรวจความเป็นไปได้ที่อาจมีอยู่ ทั้งนี้ในการที่จะรักษาเสถียรภาพของภูมิภาคและหลีกเลี่ยงอันตรายจากการ

²⁰² “คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 26 กรกฎาคม 2538,” รัฐบาลไทย, <https://www.thaigov.go.th/aboutus/history/policy/13> (สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567).

พึ่งพาฝ่ายที่สามมากเกินไปนั้น อาเซียนอาจต้องใช้ประโยชน์จากกรอบสถาบันด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคที่มีอยู่อย่างเออาร์เอฟ²⁰³

ในเวลาเดียวกันเกาหลีเหนือก็หันมาสนใจอาเซียน คิมอิลซุงส่งสาส์นแสดงความยินดีมายังอาเซียนครั้งแรกในการประชุมสุดยอดที่สิงคโปร์เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1992 โดยชื่นชมองค์การนี้ที่มุ่งสร้างเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง²⁰⁴ นับว่าเกาหลีเหนือหวังใช้อาเซียนเป็นเวทีการทูตแทนที่ขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดซึ่งหมดความหมายลงหลังสิ้นสุดสงครามเย็น²⁰⁵ ทั้งนี้เมื่อนายดอน ปรมัตถ์วินัย อธิบดีกรมเอเชียตะวันออกเยือนกรุงเปียงยางในเดือนกันยายน ค.ศ. 1994 และชอยอุจิน (Choi U-jin) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และปักซองชอล รองประธานาธิบดีเยือนไทยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1995 และเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1998 ตามลำดับ เกาหลีเหนือก็แสดงออกทุกครั้งว่าต้องการเข้าร่วมเออาร์เอฟ²⁰⁶ แต่สถานการณ์ในขณะนั้นยังตึงเครียดเพราะเกาหลีเหนือถอนตัวจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1993 จนเกิดวิกฤตการณ์นิวเคลียร์ครั้งที่ 1 เกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาจึงเสนอเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1996 ให้มีการเจรจา 4 ฝ่าย (Four-Party Talks) ซึ่งประกอบด้วยเกาหลีใต้ สหรัฐฯ จีน และเกาหลีเหนือเพื่อทำข้อตกลงสันติภาพ ทั้งนี้เกาหลีใต้ระบุว่า

²⁰³ “Statement by His Excellency Dr. Surin Pitsuwan, Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand at the 32nd ASEAN Ministerial Meeting Singapore,” ASEAN Secretariat, July 23, 1999, <https://asean.org/statement-by-his-excellency-dr-surin-pitsuwan-minister-of-foreign-affairs-of-the-kingdom-of-thailand-at-the-32nd-asean-ministerial-meeting-singapore-23-july-1999/> (accessed May 4, 2024).

²⁰⁴ Ministry of Foreign Affairs of the Democratic People’s Republic of Korea, “30-Year-Long Growth of Relations with ASEAN (January 26, 2022),” *Korea Bulletin* 2 (April-June 2022): 28.

²⁰⁵ Kim Sung Chull, “Pyongyang’s Relations with the ASEAN States and Seoul: ASEAN as an Epistemic Hub for the Korean Peninsula Issue,” in *Contemporary Korea-Southeast Asian Relations: Bilateral and Multilateral*, ed. Lam Peng Er (Oxon: Routledge, 2023), 54.

²⁰⁶ “เกาหลีเหนือขอร่วมประชุมเออาร์เอฟ มาเลย์หวังปี’43 ต่อรองเวทีการค้าโลก,” *มติชน* 18, ฉ. 6346 (25 กรกฎาคม 2538): 6; หลิวเจินถึง (สงวน คัมรุ่งโรจน์), “อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศของไทยเผย รองนายกรัฐมนตรีคิมยองนามของเกาหลีเหนือจะเยือนแต่ละประเทศในอาเซียนเร็วๆ นี้,” *เหลียนเหอเจาเป้า* (4 ตุลาคม 1994): 31, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19941004-1.2.49.4> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2024); หลิวเจินถึง (สงวน คัมรุ่งโรจน์), “รองประธานาธิบดีเกาหลีเหนือนำคณะเยือนไทย,” *เหลียนเหอเจาเป้า* (28 สิงหาคม 1998): 17, <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19980828-1.2.32.7> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

ไม่ขัดขวางเกาหลีเหนือในการเป็นสมาชิกเออาร์เอฟหากฝ่ายหลังยอมเข้าสู่การเจรจา²⁰⁷
ความตึงเครียดเช่นนี้ทำให้อาเซียนไม่พร้อมพิจารณาปรับเกาหลีเหนือ

สถานการณ์เริ่มดีขึ้นเมื่อเกาหลีเหนือยอมเข้าสู่การเจรจา 4 ฝ่ายจนเกิดการประชุมหลายครั้งในช่วง ค.ศ. 1997-1999 และในเดือนกันยายน ค.ศ. 1999 เกาหลีเหนือก็ส่งปักนัมซุน (Paek Nam-sun) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปประชุมสหประชาชาติที่นครนิวยอร์กหลังว่างเว้นไปนาน 7 ปี ประกอบกับนโยบายตะวันฉาย (Sunshine Policy) ของประธานาธิบดีคิมแดจุง (Kim Dae-jung) แห่งเกาหลีใต้ก็เริ่มต้นเมื่อ ค.ศ. 1998 โดยมุ่งสร้างความร่วมมือกับเกาหลีเหนือ ซุนจุนยุง (Sun Joun-yung) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศของเกาหลีใต้กล่าวในที่ประชุมคณะผู้บริหารวิทยาลัยและสถาบันการป้องกันประเทศของสมาชิกเออาร์เอฟเมื่อวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 1998 ว่า เออาร์เอฟควรเปิดประตูต้อนรับเกาหลีเหนือ²⁰⁸ หรือกล่าวได้ว่าเมื่อสิ้นทศวรรษ 1990 สถานการณ์เริ่มเอื้ออำนวยให้อาเซียนพิจารณาปรับเกาหลีเหนือเข้าสู่เออาร์เอฟซึ่งขณะนั้นประกอบด้วย 21 ประเทศ และ 1 กลุ่มประเทศ ได้แก่ ประเทศสมาชิกอาเซียน ปาปัวนิวกินี ออสเตรเลีย แคนาดา จีน อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ รัสเซีย เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา มองโกเลีย และสหภาพยุโรป

โอกาสของไทยมาถึงเมื่อผู้แทนของเกาหลีทั้งสองเริ่มหารือกันตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 2000 เพื่อเตรียมการประชุมสุดยอดระหว่างคิมจองอิลกับคิมแดจุง จนวันที่ 10 ของเดือนถัดมา ทั้งสองฝ่ายประกาศว่า การประชุมจะเกิดขึ้นที่กรุงโซลช่วงวันที่ 13-15 มิถุนายน และนายสุรินทร พิศสุวรรณ ก็ได้พบปักนัมซุนในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่เมืองคาร์ตาจิना (Cartagena) ในโคลอมเบียช่วงวันที่ 8-9 เมษายน โดยที่ทั้งคู่ต้องเดินทางต่อเพื่อเข้าประชุมกลุ่ม 77 (Group of 77) ซึ่งประธานาธิบดีฟิเดล คาสโตร (Fidel Castro) แห่งคิวบาเป็นเจ้าภาพที่กรุงฮาวานา ช่วงวันที่ 10-14 ของเดือนเดียวกัน ความล่าช้าของเที่ยวบินกลายเป็นโอกาส ดังที่นายสุรินทรเล่าไว้ในสุนทรพจน์ที่กรุงโซลเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2008 ว่า

²⁰⁷ Kim Sung-han, "The Role of the ARF and the Korean Peninsula," *The Journal of East Asian Affairs* 12, no. 2 (Summer/Fall 1998): 526.

²⁰⁸ Sun Joun-yung, "Speech to the Second ARF Meeting of Heads of Defense Colleges and Institutions," Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea, September 8, 1998, https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5690/view.do?seq=298531 (accessed December 25, 2023).

คาสโตรส่งเครื่องบิน 2 ลำมารับพวกเราที่คาตาลินา [sic] พวกเราต้องรอที่สนามบินนานถึง 12 ชั่วโมงเพราะเครื่องบินมาช้าและเมื่อมาถึงแล้วก็บินขึ้นไม่ได้ ผมจับมือคุณบักแล้วพยายามโน้มน้าวว่า ได้โปรดมาเถิด ได้โปรดหาเวลาว่าง ได้โปรดมายังภูมิภาคนี้ในช่วงการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กรุงเทพฯ ... ผมบอกเขาว่า “นโยบายตะวันออกกำลังได้ผล และหุ้นส่วนของคุณบางคนในเออาร์เอฟก็อยากจะถูกด้วย ดังนั้นได้โปรดหาเวลาว่างแวะมากรุงเทพฯ เพื่อตีหมาแพกัน”²⁰⁹

นอกจากการชวนโดยตรงแล้ว นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ยังขอความร่วมมือจากประมุขของประเทศในอาเซียนที่มีความสัมพันธ์ฉันมิตรยาวนานกับเกาหลีเหนืออีกด้วย นั่นคือ พระบาทสมเด็จพระนโรดม สีหนุ²¹⁰ ซึ่งขึ้นครองราชย์อีกครั้งตั้งแต่ ค.ศ. 1993 ดังที่เขาเล่าว่า

ผมต้องประสานงานกับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เพราะในหมู่พวกเราในอาเซียน กษัตริย์สีหนุทรงมีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดกับเกาหลีเหนือ แม้กระทั่งองค์รัชชของพระองค์ก็เป็นคนเกาหลีเหนือ นี่ไม่ใช่ความลับอะไรเลย พ่อครัวของพระองค์ก็มาจากเกาหลีเหนือ และเมื่อตอนที่ผมร่วมโต๊ะเสวย ข้ารับใช้ของพระองค์ก็เป็นคนเกาหลีเหนือ เมื่อคิดได้ว่าจะต้องติดต่อกับเกาหลีเหนือผ่านกษัตริย์สีหนุ ผมก็ไปพูดเรื่องนี้กับนายกรัฐมนตรีฮุนเซน เขาตอบว่าได้ เดียวจะจัดการให้²¹¹

ปีกันขึ้นเดินทางถึงกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 โดยมีนักข่าวมารอที่สนามบินเป็นจำนวนมาก การห้อมล้อมถ่ายภาพและคำถามของนักข่าวทำให้เขาซึ่งมาจากประเทศที่สื่ออยู่ในการควบคุมของรัฐอย่างเข้มงวดมีสีหน้าตกใจ วันรุ่งขึ้นนาย

²⁰⁹ Surin Pitsuwan, “Perspectives on Korea’s Roles in ASEAN,” in *Korea’s Changing Roles in Southeast Asia: Expanding Influence and Relations*, ed. David I. Steinberg (Singapore: ISEAS Publishing, 2010), 27.

²¹⁰ ดูความสัมพันธ์พิเศษระหว่างกษัตริย์กัมพูชากับเกาหลีเหนือได้ที่ Sitthiphon Kruarattikan, “Norodom Sihanouk’s Special Relationship with North Korea: A Preliminary Survey,” *Interdisciplinary Research Review* 14, no. 4 (July-August 2019): 51-54.

²¹¹ Surin Pitsuwan, *ibid.*, 27.

สุรินทร์ พิศสุวรรณ จึงต้องจูงมือพาเขาเดินเข้าห้องแถลงข่าว รวมทั้งอธิบายให้เขาเข้าใจ การทำงานของสื่อมวลชนในโลกเสรี²¹² ในที่สุดเกาหลีเหนือก็ได้เป็นสมาชิกเออาร์เอฟ ลำดับที่ 23 อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ถือเป็นครั้งแรกที่เกาหลีเหนือ เข้าร่วมการประชุมพหุภาคีว่าด้วยความมั่นคงของภูมิภาค และยังเป็นครั้งแรกที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาได้ประชุมหารือแบบ ทวิภาคี แม้ว่าก่อนหน้านี้อรัฐมนตรีทั้งสองคือ ปักนัมซุน และแมเดลิน อาลไบรต์ (Madeleine Albright) เคยทักทายกันในการประชุมสหประชาชาติเมื่อปีก่อน อาลไบรต์กล่าวหลังเสร็จจ ลีการประชุมกับปักนัมซุนว่า สหรัฐฯ ยินดีกับการเข้าเป็นสมาชิกเออาร์เอฟของ เกาหลีเหนือซึ่งจะช่วยให้ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีเสถียรภาพมากขึ้น อีกทั้งปักนัมซุน ทักด้วยว่าเธอดูอ่อนเยาว์กว่าที่พบกันครั้งก่อน²¹³

หลังจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือที่ตกต่ำลงหลังกรณี ฮองซุนเกียงก็ดีขึ้นอย่างชัดเจน และดูเหมือนว่าเกาหลีเหนือต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ จากไทย ปักนัมซุนกล่าวผ่านโจอินชอล (Jo In-chol) เอกอัครราชทูตประจำกรุงเทพฯ ก่อนเดินทางกลับกรุงเปียงยางว่า ขอเชิญคณะผู้แทนจากกรมเศรษฐกิจ กระทรวงการ ต่างประเทศไปเยือนเกาหลีเหนือ โดยขอให้ช่วยบรรยายสรุปเกี่ยวกับองค์การความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจกับประเทศต่างๆ ที่ไทยเป็นสมาชิก²¹⁴ ในที่สุดนายกอบศักดิ์ ชุติกุล อธิบดี กรมเศรษฐกิจก็นำคณะเดินทางเยือนในช่วงวันที่ 1-5 กันยายน ค.ศ. 2000 ขณะที่ เกาหลีเหนือก็ส่งโชแทบอค (Choe Thae-bok) ประธานสมัชชาประชาชนสูงสุดมาเยือน ไทยในช่วงวันที่ 29 ตุลาคมถึง 2 พฤศจิกายนของปีเดียวกันในโอกาสครบ 25 ปีแห่งความ สัมพันธ์ทางการทูต โดยได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ณ วังไกลกังวล (ดูภาพที่ 18) ส่วนคิมจองอิลก็กล่าวถึงไทยเช่นกัน หนังสือของแมเดลิน อาลไบรต์ ซึ่งเยือน

²¹² “Press Mobs North Korea Foreign Minister,” *Cambodia Daily*, July 28, 2000, <https://english.cambodiadaily.com/news/press-mobs-north-korea-foreign-minister-16907> (accessed November 11, 2023).

²¹³ “Albright hails historic step away from hostility with North Korea,” UPI Archives, July 28, 2000, <https://www.upi.com/Archives/2000/07/28/Albright-hails-historic-step-away-from-hostility-with-North-Korea/3040964756800/> (accessed December 25, 2023).

²¹⁴ “การเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีของอธิบดีกรมเศรษฐกิจ และคณะ วันที่ 1-5 กันยายน 2543,” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 31 สิงหาคม 2543, <https://www.ryt9.com/s/ryt9/251093> (สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566).

กรุงเปียงยางเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2000 ระบุว่า ผู้นำเกาหลีเหนือกล่าวถึงการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจว่าจะต้องทำควบคู่ไปกับการรักษาประเพณี และชื่นชมว่า “ไทยรักษาระบบราชวงศ์ตามประเพณีเอาไว้ได้อย่างแข็งแกร่ง รวมทั้งรักษาเอกราชไว้ได้ตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนานและปั่นป่วน แต่ก็มีเศรษฐกิจแบบตลาด ผมสนใจตัวแบบไทย”²¹⁵ นอกจากนี้ยังมีคนไทยไปปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมในเกาหลีเหนืออีกด้วย เช่น นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกเมื่อช่วงวันที่ 21 มีนาคมถึง 7 เมษายน ค.ศ. 2001²¹⁶

²¹⁵ Madeleine Albright, *Madam Secretary* (London: Pan Books, 2004), 466.

²¹⁶ วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์, บันทึกส่วนตัว การเดินทางเข้าประเทศสาธารณรัฐประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ในฐานะผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.).

บทบาทเชิงรุกของไทยต่อเกาหลีเหนือ
ในช่วง ค.ศ. 2001-2005
และประเด็นด้านมนุษยธรรม

บทบาทเชิงรุกของไทยต่อเกาหลีเหนือได้รับการสานต่อโดยนายทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยซึ่งชนะการเลือกตั้งเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2001 จนได้เป็น นายกรัฐมนตรี คำแถลงนโยบายของเขาต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 ของเดือนถัดมาระบุชัดเจนว่า ไทยจะเน้นการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ และเพิ่มบทบาทเชิงรุกในการอ้างสันติภาพ และระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค²¹⁷ ทั้งนี้เขาสนใจโอกาสทางธุรกิจใน เกาหลีเหนือเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เพราะมีรายงานข่าวเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1999 ว่า บริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด ให้รัฐบาลเกาหลีเหนือเช่าช่องสัญญาณคลื่นความถี่ ดาวเทียมไทยคม²¹⁸ ส่วนรายงานของสถานทูตอเมริกันประจำไทยเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2005 ก็ระบุว่า นายทักษิณเคยเยือนเกาหลีเหนือเมื่อครั้งเป็นนักธุรกิจและได้พบ คิมจองอิล²¹⁹

สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีในครั้งแรกของทศวรรษ 2000 ผ่านคลายความตึงเครียดลงไปพอสมควร และเป็นโอกาสสำหรับไทยในการเพิ่มปฏิสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ กล่าวคือ หลังจากส่งโจเมียงร็อก (Jo Myong-rok) รองประธานคณะกรรมการป้องกันการ

²¹⁷ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544, *ราชกิจจานุเบกษา* 118, ตอนพิเศษ 21 ง (2 มีนาคม 2544): 29-30.

²¹⁸ “สั่งสันติบาลเจาะ ‘ไทยคม’ เปิดโสมแดงเข้าสัญญาณ,” *มติชน* 22, ฉ. 7778 (25 มิถุนายน 2542): 1.

²¹⁹ Embassy Bangkok, “Thailand-DPRK Relations: RTG See Itself as Credible “Mediator”,” WikiLeaks Cable: 05BANGKOK3704_a, June 6, 2005.

ประเทศไปเยือนทำเนียบขาวเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2000 และต้อนรับแมเดลิน อลไบรต์ ซึ่งเยือนกรุงเปียงยางในเดือนเดียวกัน คิมจองอิลก็ออกรับแขกจากประเทศทุนนิยมอีกหลายครั้ง ทั้งคณะผู้แทนของสหภาพยุโรปเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2001 และจุนอิจิโร โคอิซุมิ (Junichiro Koizumi) นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นซึ่งเยือนกรุงเปียงยาง 2 ครั้งเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2002 และเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2004 และแม้ว่าการเปิดเผยของเกาหลีเหนือเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2002 ว่าตนยังคงเดินหน้าโครงการยูเรเนียมเสริมสมรรถนะ (High-Enriched Uranium Program - HEU) จะนำไปสู่วิกฤตการณ์นิวเคลียร์ครั้งที่ 2 แต่เกาหลีเหนือก็ยอมเข้าสู่การเจรจา 6 ฝ่าย (Six-Party Talks) อันประกอบไปด้วยจีน รัสเซีย เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงปักกิ่งตั้งแต่เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2003

การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเกิดขึ้นตั้งแต่ปีแรกของรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร กล่าวคือ นายประจวบ ไชยสาส์น ผู้แทนการค้าไทยเยือนเกาหลีเหนือในช่วงวันที่ 14-16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 และรีควางกุน (Ri Kwang-gun) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศก็เยือนไทยในช่วงวันที่ 4-8 ของเดือนถัดมาเพื่อลงนามข้อตกลงที่ระบุว่า ไทยจะขายข้าวแก่เกาหลีเหนือ 300,000 ตันด้วยเงินเชื่อ 2 ปี ส่วนเกาหลีเหนือจะทยอยชำระหนี้ข้าวเดิมแก่ไทยในไตรมาสแรกของ ค.ศ. 2002 และสองฝ่ายจะทำการค้าแบบหักบัญชี (account trade)²²⁰ ตามด้วยในช่วงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ถึง 3 มีนาคม ค.ศ. 2002 คิมยองนาม ประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมัชชาประชาชนสูงสุดก็เยือนไทยในฐานะแขกของรัฐบาล ทั้งนี้รัฐธรรมนูญของเกาหลีเหนือฉบับแก้ไขเมื่อ ค.ศ. 1998 กำหนดให้คิมอิลซุงผู้ลี้ภัยกลับเป็นประธานาธิบดีตลอดกาล และให้ตำแหน่งของคิมยองนามทำหน้าที่เสมือนประมุขของรัฐ²²¹ เขาได้เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ (ดูภาพที่ 19) และได้ลงนามความตกลงทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกาหลีเหนือเคยเสนอมาแล้วหลายครั้ง แต่ไทยบ่ายเบี่ยงมาตลอด

²²⁰ เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, “เกาหลีเหนือ,” ใน *เอเชียรายปี 2002/2545*, บรรณาธิการโดย ทรรศนีย์ ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และพรรณสิริ พรหมพันธุ์ม (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 225.

²²¹ ต่อมาในการแก้ไขรัฐธรรมนูญเมื่อ ค.ศ. 2019 ได้กำหนดให้ประธานคณะกรรมการกิจการแห่งรัฐ (President of the State Affairs Commission) เป็นประมุขของประเทศ

การขายข้าวแก่เกาหลีเหนือต่างๆ ที่ยังมีหนี้ข้าวเดิมค้างชำระอยู่ถึง 123 ล้านเหรียญสหรัฐกลายเป็นประเด็นทางการเมือง นายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคราชกร ตั้งกระทู้ถามเรื่องนี้ต่อนายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ในการประชุมสภาเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 2002 ซึ่งนายอดิศักดิ์ตอบว่า ไทยจำเป็นต้องทำเช่นนั้นเพราะเกาหลีเหนือขาดแคลนข้าวอย่างหนัก และกำลังทยอยใช้หนี้แก่ไทย โดยจะชำระก่อนแรก 6.5 ล้านเหรียญสหรัฐในเดือนเมษายนของปีนั้น และอาจชำระหนี้ทั้งหมดเร็วขึ้นหากไทยเพิ่มการนำเข้าสินค้าจากเกาหลีเหนือ เพราะระบบการค้าแบบหักบัญชีจะหักกลบลบหนี้กันทุกๆ 6-12 เดือน²²² แต่แล้วเมื่อถึงเดือนเมษายน เกาหลีเหนือก็ไม่ชำระหนี้ตามสัญญา ทำให้นายชัยวัฒน์อภิปรายไม่ไว้วางใจนายอดิศักดิ์ เมื่อวันที่ 24 ของเดือนถัดมาโดยกล่าวว่า รัฐบาลไทยขายข้าวเพื่อแลกกับการที่นักธุรกิจบางคนจะได้ลงทุนพัฒนาระบบโทรคมนาคมในเกาหลีเหนือ²²³ ซึ่งนายอดิศักดิ์ปฏิเสธพร้อมกับยืนยันถึงประโยชน์ที่ไทยได้รับจากการค้าแบบหักบัญชี โดยเฉพาะการซื้อสินค้าจากเกาหลีเหนือแล้วนำมาส่งออกอีกครั้งไปยังตลาดโลก²²⁴

มีข้อสังเกตว่า การค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือในช่วง ค.ศ. 2003-2006 มีมูลค่าสูงเกิน 10,000 ล้านบาททุกปี ซึ่งนับว่าสูงสุดเมื่อเทียบกับช่วงก่อนและหลังจากนั้น (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก) โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญจากไทยได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ ข้าว เครื่องจักรกล ด้ายและเส้นใยประดิษฐ์ ยางพารา ทองแดง และผลิตภัณฑ์อะลูมิเนียม ส่วนสินค้าสำคัญที่นำเข้าจากเกาหลีเหนือได้แก่ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม เครื่องจักรกล เคมีภัณฑ์ หลอดภาพโทรทัศน์ เหล็กและเหล็กกล้า และสินแร่โลหะ²²⁵ ทั้งนี้ ใน ค.ศ. 2005 ไทยถือเป็นคู่ค้ารายใหญ่อันดับที่ 3 ของเกาหลีเหนือ รองจากจีนและเกาหลีใต้ ขณะที่บริษัท ลีอกซเลย์ จำกัด (มหาชน) ก็ได้สัมปทานการวางระบบโทรศัพท์

²²² รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 13 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 21 เดือน มีนาคม พุทธศักราช 2545, 17-20.

²²³ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 28 (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม พุทธศักราช 2545 ณ ตึกรัฐสภา, 117.

²²⁴ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 28 (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม พุทธศักราช 2545 ณ ตึกรัฐสภา, 138.

²²⁵ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปี 2546* (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2547), 153, 289; สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปี 2548* (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2549), 149, 327; สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปี 2550* (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2551), 126, 296.

เคลื่อนที่ในเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 2003 แต่ก็ถูกระงับในปีถัดมาเนื่องจากเหตุระเบิดใกล้ชายแดนที่ติดกับจีนในจุดที่คิมจองอิลเพิ่งนั่งรถไฟผ่าน ซึ่งทางการเกาหลีเหนือสงสัยว่าเป็นการจุดชนวนระเบิดทางไกลผ่านโทรศัพท์มือถือ²²⁶

สำหรับท่าทีต่อปัญหาความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี นายทักษิณ ชินวัตร กล่าวระหว่างต้อนรับคิมย็องนามเมื่อต้น ค.ศ. 2002 ว่า ไทยพร้อมแสดงบทบาทอันแข็งขันเพื่อสันติภาพบนคาบสมุทรแห่งนี้²²⁷ และแม้ว่านายทักษิณจะมีแถลงการณ์ร่วมกับประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู. บุช (George W. Bush) ของสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ว่า เกาหลีเหนือจะต้องล้มเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์อย่างสมบูรณ์ที่สุดขั้นได้ และย้อนกลับไปได้ (complete, verifiable, and irreversible)²²⁸ แต่ในอีกด้านหนึ่งไทยก็แสดงท่าทีว่าเข้าใจความกังวลของเกาหลีเหนือ ดังที่นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกล่าวในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในสัปดาห์ถัดมาว่า “เราต้องการให้เกาหลีเหนือกลับเข้าสู่สนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ แต่เราก็ควรทำให้เกาหลีเหนือมั่นใจด้วยว่าจะไม่ถูกรุกราน”²²⁹ ต่อมาชัยชนะอย่างถล่มทลายของพรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งเมื่อต้น ค.ศ. 2005 ทำให้นายทักษิณเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่งและมั่นใจที่จะแสดงบทบาทผู้นำของภูมิภาคมากยิ่งขึ้น อีกทั้งหนึ่งในเป้าหมายสำคัญด้านการต่างประเทศของเขาก็คือ การระดมเสียงสนับสนุนจากนานาประเทศเพื่อเสนอชื่อนายสุรเกียรติ์เข้าชิงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติที่จะว่างลงเมื่อสิ้น ค.ศ. 2006 นายทักษิณจึงต้องการให้ไทยแสดงบทบาทตัวกลางในการสร้างสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีให้เป็นที่ประจักษ์

²²⁶ Embassy Bangkok, “Thailand’s Trade with North Korea: Doing Business with the Hermit Kingdom,” WikiLeaks Cable: 06BANGKOK6702_a, November 6, 2006.

²²⁷ “Thai prime minister gives banquet for Kim Yong Nam,” Korean Central News Agency, February 28, 2002, <http://www.kcna.co.jp/item/2002/200203/news03/01.htm> (accessed February 9, 2024).

²²⁸ “Joint Statement Between the United States of America and the Kingdom of Thailand,” The White House, June 11, 2003, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/06/20030611-1.html> (accessed December 29, 2023).

²²⁹ “ASEAN targets NKorea’s [sic] nukes,” *Sydney Morning Herald*, June 16, 2003, <https://www.smh.com.au/national/asean-targets-nkoreas-nukes-20030616-gd9xw7.html> (accessed December 29, 2023).

ความซบเซาของการเจรจา 6 ฝ่ายเพื่อคลี่คลายวิกฤตการณ์นิวเคลียร์บนคาบสมุทรเกาหลีหลังการประชุมรอบที่ 3 เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2004 เป็นโอกาสสำหรับไทย นายทักษิณ ชินวัตร พบคิมย็องนามในการประชุมสุดยอดเอเชีย-แอฟริกา (Asian-African Summit) ที่อินโดนีเซียเมื่อช่วงวันที่ 22-23 เมษายน ค.ศ. 2005 แล้วเสนอว่า ในโอกาสครบ 30 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูต ไทยต้องการกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือด้วยการเป็นตัวกลางให้การเจรจา 6 ฝ่ายคืบหน้ามากขึ้น²³⁰ ต่อมาเมื่อปักปันขุณเอนไทยในช่วงวันที่ 24-28 กรกฎาคมของปีนั้น นายทักษิณก็ย้ำว่าไทยพร้อมช่วยแก้ไขปัญหากเกาหลีเหนือเห็นว่าความช่วยเหลือของไทยมีประโยชน์²³¹ และในช่วงวันที่ 27-30 สิงหาคม นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็เยือนกรุงเปียงยางเพื่อปูทางให้กับการเยือนของนายกรัฐมนตรี (ดูภาพที่ 20)

อย่างไรก็ตาม เกาหลีเหนือมิได้กระตือรือร้นต่อการเสนอตัวของไทย นายกันตธีร์ ศุภมงคล พบคิมย็องนามและปักปันขุณ แต่ไม่ได้พบคิมจองอิล²³² ต่างจากการเยือนของพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา ที่ได้พบคิมอิลซุงเมื่อ 18 ปีก่อน และแม้ว่านายกันตธีร์จะให้สัมภาษณ์หลังพ้นจากตำแหน่งไปแล้วว่า การเยือนกรุงเปียงยางและการที่เขาประสานงานกับสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ทำให้เกาหลีเหนือยอมกลับเข้าร่วมการเจรจา 6 ฝ่ายในอีกไม่กี่วันต่อมา²³³ แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ในวันเดียวกันกับที่นายกันตธีร์ไปถึงกรุงเปียงยางอยู่ท่าเหวย (Wu Dawei) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนก็ไปถึงที่นั่นเช่นกัน²³⁴ นอกจากนี้ การที่นักการทูตจากกรมเอเชียตะวันออกซึ่งร่วมคณะไปกับนาย

²³⁰ Embassy Bangkok, "Thailand-DPRK Relations: RTG See Itself as Credible "Mediator"," ibid.

²³¹ "Thailand offers help to resolve N Korea issue," *Himalayan Times*, July 25, 2005, <https://thehimalayantimes.com/world/thailand-offers-help-to-resolve-n-korea-issue> (accessed December 28, 2023).

²³² Embassy Bangkok, "Thai MFA Official Gives Readout on Foreign Minister's Travel to Pyongyang," WikiLeaks Cable: 05BANGKOK5627_a, September 1, 2005.

²³³ "10 Questions for Kantathi Suphamongkhon on His Diplomatic Career and Lessons Learned from Nixon," Asia Pacific Center, January 19, 2011, <https://www.international.ucla.edu/asia/article/119600> (accessed December 28, 2023).

²³⁴ "China's chief delegate on N. Korea nuke talks visits Pyongyang," Kuwait News Agency, August 27, 2005, <https://www.kuna.net.kw/ArticlePrintPage.aspx?id=1576731> (accessed December 28, 2023). ดูคลิปวิดีโอการเยือนกรุงเปียงยางของรัฐมนตรีจากไทยและจีนได้ใน "รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยเยือนเกาหลีเหนือ," MBC News, 28 สิงหาคม 2005, https://imnews.imbc.com/replay/2005/nwdesk/article/1918159_30781.html (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2024).

กัณฑ์รึบอภักการทูตอเมริกันหลังเสร็จสิ้นการเยือนว่า นายทักษิณ ชินวัตร จะไม่เยือน เกาหลีเหนือจนกว่าคิมจองอิลจะยืนยันว่าให้เข้าพบ²³⁵ ก็เป็นข้อบ่งชี้ว่าเกาหลีเหนือไม่ให้ความสำคัญกับบทบาทของไทยมากนัก

ขณะที่ไทยพยายามเป็นตัวกลางสร้างสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีอยู่นั้น ประเด็น ด้านมนุษยธรรมก็ปรากฏขึ้น นั่นคือ การเปิดเผยเรื่องราวเกี่ยวกับนางสาวโนชา ปันจ้อย ซึ่งหายตัวไประหว่างทำงานที่มาเกาหลีเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1978 ขณะมีอายุได้ 23 ปี ไม่มีใครรู้ชะตากรรมของเธอจนกระทั่งหนังสือ *คำสารภาพ (To Tell The Truth)* ซึ่งเขียน โดยชาร์ลส์ โรเบิร์ต เจนกินส์ (Charles Robert Jenkins) ทหารอเมริกันที่แปรพักตร์ ไปอยู่เกาหลีเหนือในช่วง ค.ศ. 1965-2004 ตีพิมพ์ออกมาเมื่อ ค.ศ. 2005 เจนกินส์ เล่าว่าหญิงไทยคนนี้เป็นเพื่อนบ้านของเขาในทศวรรษ 1980 เธอถูกลักพาตัวมาเป็นครูสอน ภาษาไทยแก่นักการทูตและสายลับเกาหลีเหนือ โดยมีหลักฐานเป็นภาพถ่ายตอนที่ไป เทียวทะเลด้วยกัน²³⁶ เมื่อหลานชายของนางสาวโนชาที่จังหวัดเชียงใหม่ทราบเรื่อง ก็ขอความช่วยเหลือจากทั้งรัฐบาลไทยและองค์กรนอกภาครัฐของญี่ปุ่น นายกัณฑ์รึ ศุภมงคล จึงทำหนังสือสอบถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือ ซึ่งตอบกลับมาว่า ไม่มีข้อมูลของนางสาวโนชาและขอให้ไทยไม่หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาอีก²³⁷ ข้อมูลที่นักการทูตอเมริกันได้จากการสนทนากับเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของไทยเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ระบุว่า ไทยสอบถามเกาหลีเหนืออย่างถนอม ความรู้สึกและไม่ให้กระทบต่อความพยายามที่ไทยจะเป็นตัวกลางเพื่อสันติภาพบน คาบสมุทรเกาหลี โดยใช้คำว่า “กรณีคนหาย” มากกว่าจะเป็น “การลักพาตัว” และไม่ว่า เรื่องนี้จะคืบหน้าหรือไม่ นายกรัฐมนตรีของไทยก็ตั้งใจจะเยือนกรุงเปียงยางอย่างไม่ เปลี่ยนแปลง²³⁸

²³⁵ Embassy Bangkok, “Thai MFA Official Gives Readout on Foreign Minister’s Travel to Pyongyang,” *ibid.*

²³⁶ ชาร์ลส์ โรเบิร์ต เจนกินส์, *คำสารภาพ*, แปลโดย สุวณี ไช้ไธ้ (สมุทรปราการ: เกียวโด เนชั่น พรินติ้ง เซอร์วิส, 2550).

²³⁷ ดูคำให้สัมภาษณ์ของนายกัณฑ์รึ ศุภมงคล ได้ในไทยพีบีเอส, “อโนชา ปันจ้อย” หญิงไทยกับสายลับ | ความจริงไม่ตาย, 7 ตุลาคม 2563, วิดีโอ, 45:55, <https://www.youtube.com/watch?v=e5FYvwKrcHk&t=2099s>.

²³⁸ Embassy Bangkok, “Excellent Thai-DPRK Relations Not So Useful in Abduction Case,” WikiLeaks Cable: 05BANGKOK7184_a, November 18, 2005.

ประเด็นด้านมนุษยธรรมถัดมาคือ การลี้ภัยของชาวเกาหลีเหนือซึ่งเริ่มตั้งแต่ทศวรรษ 1990 และเพิ่มจำนวนขึ้นเมื่อถึงทศวรรษถัดมา ทำให้เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติแต่งตั้งให้นายวิทิต มั่นตราภรณ์ เป็นผู้รายงานพิเศษ (Special Rapporteur) ว่าด้วยสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเกาหลีเหนือ ทั้งนี้หนึ่งในเส้นทางลี้ภัยที่สำคัญก็คือ เส้นทางบกผ่านจีน ลาว และไทย เพื่อเดินทางต่อไปยังเกาหลีใต้ จำนวนชาวเกาหลีเหนือที่ถูกจับกุมโดยสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองของไทยเพิ่มจาก 46 คนเมื่อ ค.ศ. 2004 เป็น 115 คน และ 752 คน ในอีก 2 ปีถัดมาตามลำดับ²³⁹ นโยบายของไทยคือการไม่ส่งพวกเขากลับประเทศ แต่ก็ไม่ได้เปิดเผยว่าอนุญาตให้พวกเขาเดินทางไปยังประเทศอื่นได้ ทั้งนี้รัฐบาลไทยขอความร่วมมือจากสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติและสถานทูตเกาหลีใต้ให้ดำเนินการอย่างเงียบๆ และเมื่อมีชาวเกาหลีเหนือในไทย 4 คนออกมาแถลงข่าวโจมตีรัฐบาลของตนเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2003 หลังได้รับความช่วยเหลือจากชาวตะวันตก เพื่อเดินทางต่อไปยังสหรัฐอเมริกา กระทรวงการต่างประเทศของไทยก็ระบุว่า การใช้ไทยเป็นสถานที่โจมตีรัฐบาลเกาหลีเหนือเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะจะกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ²⁴⁰ เจ้าหน้าที่ระดับกลางในกระทรวงการต่างประเทศของไทยบอกนักการทูตอเมริกันเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2005 ว่า ไทยไม่ต้องการเป็นแม่เหล็กดึงดูดผู้ลี้ภัยจากเกาหลีเหนือ เพราะจะทำให้ไทยสูญเสียสถานะตัวกลางเชื่อมระหว่างเกาหลีเหนือกับโลกเสรี²⁴¹ ส่วนนายกันตธีร์ ศุภมงคล บอกรอล์ฟ แอล. บอยซ์ (Ralph L. Boyce) เอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำไทยเมื่อเดือนมีนาคมของปีถัดมาว่า เขาต้องการให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติในจีนจัดการเรื่องนี้ให้จบ โดยไม่ให้คนเหล่านี้มาถึงไทย²⁴²

²³⁹ อักษรภักดิ์ ชัยปะละ, เรื่องเดียวกัน, 78.

²⁴⁰ เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, “เกาหลีเหนือ,” ใน *เอเชียรายปี 2004/2547*, บรรณาธิการโดย ทรายแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และศราวณี อารีย์ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), 217.

²⁴¹ Embassy Bangkok, “Response on Opportunities in Thailand to Assist North Korean Asylum Seekers,” WikiLeaks Cable: 05BANGKOK6097_a, September 23, 2005.

²⁴² Embassy Bangkok, “Thai Response on North Korean Refugees,” WikiLeaks Cable: 06 BANGKOK1340_a, March 3, 2006.

ไทยกับการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือตั้งแต่
ค.ศ. 2006 จนถึงครั้งแรกของทศวรรษ 2010
และบทบาทของสหรัฐอเมริกา

บทบาทเชิงรุกของไทยและความหวังของนายทักษิณ ชินวัตร ที่จะเยือน เกาหลีเหนือในฐานะนายกรัฐมนตรีจบลงหลังจากพลเอก สนธิ บุญยรัตกลิน ก่อรัฐประหาร เมื่อวันที่ 19 กันยายน ค.ศ. 2006 พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีพร้อมกับสถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีที่เลวร้ายลงเมื่อเกาหลีเหนือขู่ว่าในวันที่ 3 ตุลาคมของปีนั้นว่าจะทดลองระเบิดนิวเคลียร์ รัฐบาลไทยจึงมีแถลงการณ์แสดงความกังวลในอีก 2 วันถัดมา นายไพสิฐ บุญปาลิต นักการทูตจากกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ระบุว่า เหตุผลหนึ่งที่ทำให้ไทยออกแถลงการณ์เป็นเพราะเกาหลีเหนือไม่ช่วยติดตามกรณีของนางสาวโนซา ปันจ้อย²⁴³ ต่อมาเมื่อเกาหลีเหนือทดลองระเบิดนิวเคลียร์ได้ดินในวันที่ 9 ตุลาคมจนคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีข้อมติที่ 1718 ในอีก 5 วันถัดมา ซึ่งอนุญาตให้ตรวจค้นพาหนะบรรทุกสินค้าที่มุ่งหน้าสู่เกาหลีเหนือ ห้ามเกาหลีเหนือทดลอง ขีปนาวุธหรืออาวุธนิวเคลียร์ใดๆ อีก ห้ามซื้อขายอาวุธยุทธโธปกรณ์กับเกาหลีเหนือ आयัด บัญชีของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอาวุธของเกาหลีเหนือ และห้ามส่งออกสินค้าฟุ่มเฟือย ไปยังเกาหลีเหนือ นายนิത്യ พิบูลสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็ระบุว่า มาตรการเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นและชอบธรรม²⁴⁴ และกระทรวงพาณิชย์ก็ออกประกาศ

²⁴³ Embassy Bangkok, "Thai Statement on Possible DPRK Nuclear Test," WikiLeaks Cable: 06BANG-KOK6096_a, October 5, 2006.

²⁴⁴ Embassy Bangkok, "Thailand's Trade with North Korea: Doing Business with the Hermit Kingdom," *ibid.*

เพื่ออนุมัติตามข้อมติเห็นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007²⁴⁵ การร่วมคว่ำบาตรของไทย ประกอบกับการมีคนไทยเป็นผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเกาหลีเหนือมาตั้งแต่ ค.ศ. 2004 ทำให้เกาหลีเหนือเข้มงวดกับการเยือนของคนไทยมากขึ้น ดูได้จากเมื่อคณะของนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ จะเยือนกรุงเปียงยางในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2007 สถานทูตเกาหลีเหนือประจำไทยก็แสดงความไม่สบายใจที่มีบุคคลากรสังกัดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติร่วมคณะไปด้วย²⁴⁶

แม้ว่าหลังการเลือกตั้งเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2007 นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชนซึ่งประกาศตัวเป็นนอมินีของนายทักษิณ ชินวัตร จะได้เป็นนายกรัฐมนตรีและรื้อฟื้นนโยบายต่างประเทศเชิงรุกของอดีตนายกรัฐมนตรีผู้ขึ้นหน้าใหม่ แต่คาบสมุทรเกาหลีก็ไม่ใช่จุดเน้นอีกต่อไป ดูได้จากเมื่อคริสโตเฟอร์ อาร์. ฮิลล์ (Christopher R. Hill) ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเยือนไทยเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 นายสมัครเสนอว่าควรนำรูปแบบการเจรจา 6 ฝ่ายที่ใช้กับเกาหลีเหนือมาใช้ผลักดันให้พม่าเดินทางสู่ระบบประชาธิปไตย โดยประเทศที่ควรเข้าร่วมได้แก่ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น จีน อินเดีย และสหรัฐฯ โดยไทยยินดีเป็นเจ้าภาพ²⁴⁷ สอดคล้องกับข้อสังเกตที่ว่า “การทูตทักษิณ” ของนายสมัครเน้นที่พม่าเป็นหลัก²⁴⁸ ส่วนนายพลคณปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศก็บอกฮิลล์ว่า เออาร์เอฟเป็นเวทีที่เหมาะสมในการดึงเกาหลีเหนือเข้าสู่ชุมชนแห่งภูมิภาค²⁴⁹ หรือเท่ากับย้อนกลับไปเหมือนนโยบายของรัฐบาลนายชวน หลีกภัย

อย่างไรก็ตาม การเป็นประธานอาเซียนของไทยในช่วง ค.ศ. 2008-2009 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาของรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ และนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็ทำให้ไทยหลีกเลี่ยงปัญหาคาบสมุทรเกาหลีไม่พ้น และดูเหมือน

²⁴⁵ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การห้ามส่งออกอาวุธและยุทธโประกรณ์ไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และการห้ามนำเข้าอาวุธและยุทธโประกรณ์ที่ส่งมาจากหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี พ.ศ. 2550, *ราชกิจจานุเบกษา* 125, ตอนพิเศษ 23 ง (28 กุมภาพันธ์ 2550): 18.

²⁴⁶ นิพนธ์ แจ่มดวง (บรรณาธิการ), *ร้อยรสบทจร ของ ส. ศิวรักษ์ ว่าด้วยการเดินทางสู่เอเชีย ยุโรป อเมริกา และแอฟริกา* (กรุงเทพฯ: สิกซ์ตีสยาม, 2551), 77.

²⁴⁷ Embassy Bangkok, “A/S Hill and Prime Minister Samak Discuss Burma, Kosovo, Thaksin,” WikiLeaks Cable: 08BANGKOK715_a, March 7, 2008.

²⁴⁸ ปวิน ชวัลลพศ์พันธ์, *การทูตทักษิณ* (กรุงเทพฯ: อาน, 2559), 282-285.

²⁴⁹ Embassy Bangkok, “A/S Hill and Foreign Minister Noppadon Discuss Burma, Bilateral Ties, Multilateral Fora, Hmong Refugees,” WikiLeaks Cable: 08BANGKOK714_a, March 7, 2008.

เกาหลีเหนือจะเห็นความสำคัญของไทยในแง่นี้ เพราะเมื่อวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 2009 นายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลนายอภิสิทธิ์เปิดเผยว่า โยงซอน (O Yong-son) เอกอัครราชทูตเกาหลีเหนือประจำไทยเชิญตนไปเยือนกรุงเปียงยาง²⁵⁰ แต่ยังไม่ทันได้ไป สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีก็ถึงขีดสุดอีกครั้งหลังเกาหลีเหนือถอนตัวจากการเจรจา 6 ฝ่ายเมื่อวันที่ 14 เมษายนของปีนั้น แล้วทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 25 ของเดือนถัดมา คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจึงมีข้อมติที่ 1874 เมื่อวันที่ 12 มิถุนายนเรียกร้องให้เกาหลีเหนือกลับสู่การเจรจา 6 ฝ่ายอย่างไม่มีเงื่อนไข ห้ามการซื้ออาวุธจากเกาหลีเหนือ จำกัดการขายอาวุธแก่เกาหลีเหนือ ห้ามให้บริการทางการเงินที่จะนำไปสู่การพัฒนาขีปนาวุธหรืออาวุธนิวเคลียร์ รวมทั้งให้ชาติสมาชิกค้นยานพาหนะต้องสงสัยและทำลายสินค้าที่บรรทุกมาได้หากสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับโครงการนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ สหรัฐอเมริกาซึ่งให้ความสำคัญกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากมีเรือสินค้าเข้าและออกจากเกาหลีเหนือแล่นผ่านเป็นประจำ จึงสั่งการมายังสถานทูตที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายนให้ย้ำกับรัฐบาลไทยว่า ประชานอาเซียนควรเป็นตัวอย่างที่ดีด้วยการชักจูงชาติสมาชิกอาเซียนให้ปฏิบัติตามข้อมติที่ 1874 ในการประชุมเออาร์เอฟที่จะมาถึง²⁵¹

การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนและการประชุมเออาร์เอฟเปิดฉากขึ้นที่จังหวัดภูเก็ตเมื่อวันที่ 20 และ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 2009 ตามลำดับ การประชุมแรกซึ่งมีเฉพาะสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศจบลงด้วยแถลงการณ์ที่ระบุชัดเจนว่า อาเซียนประณามการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ แต่เมื่อเข้าสู่การประชุมถัดมาซึ่งมีประเทศนอกอาเซียนร่วมด้วย จีนและรัสเซียก็ขอร้องให้ไทยลดน้ำเสียงประณามเกาหลีเหนือ ขณะที่ปักคูนกวาง (Pak Kun-gwang) ผู้แทนเกาหลีเหนือที่มาร่วมประชุมก็ยืนยันว่า ต้นเหตุทั้งหมดมาจากท่าที่เป็นศัตรูของสหรัฐอเมริกา แม้ว่านายกษิต ภิรมย์ จะขอให้เกาหลีเหนือเลิกมองโลกแบบสงครามเย็นและเปิดรับความเปลี่ยนแปลงก็ตาม²⁵² ในที่สุดแถลงการณ์

²⁵⁰ “เกาหลีเหนือเชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยไปเยือนกรุงเปียงยาง,” Daily NK, 30 มกราคม 2009, <https://www.shorturl.asia/NSZ8d> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2024).

²⁵¹ Secretary of State, “Urging ASEAN Implementation of UN Security Council Resolution (UNSCR) 1874 and Transparency in North Korea Transactions,” WikiLeaks Cable: 09STATE64133_a, June 21, 2009.

²⁵² Embassy Bangkok, “Thailand: FM Kasit Explains ASEAN and ARF Results, Including on North Korea and Burma,” WikiLeaks Cable: 09BANGKOK1842_a, July 30, 2009.

ประธานของเออาร์เอฟจึงต้องระบุว่า รัฐมนตรีของ “หลายประเทศ” (ไม่ใช่ทุกประเทศ) ประณามการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ รวมทั้งต้องบรรจุข้อความซึ่งแสดงจุดยืนของเกาหลีเหนือว่า ความเป็นศัตรูของสหรัฐฯ ทำให้สถานการณ์บนคาบสมุทรเกาหลีเลวร้ายลง นายวีระศักดิ์ พุทธะกุล ปลัดกระทรวงการต่างประเทศบอกนักการทูตอเมริกันว่า ไทยต้องออกแถลงการณ์เช่นนี้เนื่องจากสมาชิกอาเซียนขอร้องให้ไทยไม่โดดเดี่ยวเกาหลีเหนือ และผู้แทนเกาหลีเหนือจะเดินออกจากห้องประชุมโดยจะไม่กลับมาอีกหากไม่บรรจุข้อความของตนลงไป อีกทั้งเงินก็กดดันให้ไทยยอมรับข้อความดังกล่าว²⁵³

ท่าทีของไทยในฐานะประธานอาเซียนซึ่งดูจะเข้าใจความกังวลของเกาหลีเหนือ ทำให้สหรัฐอเมริกาไม่พอใจและส่งฟิลิป โกลด์เบิร์ก (Philip Goldberg) เอกอัครราชทูตผู้ประสานงานในการดำเนินการตามข้อมติที่ 1874 มาเยือนไทยเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 2009 เขาพบนางจิตริยา ปันทอง รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ และนายอนุสนธิ์ ชินวรรโณ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ เมื่อนางจิตริยาบอกว่าไทยไม่มีกฎหมายเรื่องค่าชดเชยในความล่าช้าหากตรวจค้นเรือสินค้าที่เข้าและออกเกาหลีเหนือแล้วไม่พบสิ่งต้องสงสัย โกลด์เบิร์กก็ตอบว่า การตรวจค้นนั้นให้ทำเมื่อมี “เหตุอันควร” (reasonable grounds) ซึ่งนายอนุสนธิ์ก็บอกโกลด์เบิร์กว่า หน่วยงานของไทยต่างตั้งคำถามเกี่ยวกับเกณฑ์ในการวินิจฉัย “เหตุอันควร” และการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือนั้นมีไม่มาก โดยส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค แต่โกลด์เบิร์กก็แสดงความเห็นว่า ท่าเรือแหลมฉบังเป็นจุดเชื่อมโยงการขนส่งทางทะเลที่สำคัญ²⁵⁴

ความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของไทยเกิดขึ้นในวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2009 เมื่อเจ้าหน้าที่ยึดเครื่องบินอิลยูชิน อิล-76 (Ilyushin Il-76) ซึ่งจดทะเบียนในจอร์เจียขณะแวะเติมน้ำมันที่สนามบินดอนเมือง เครื่องบินลำนี้บรรทุกสินค้าจากเกาหลีเหนือโดยมีศรีลังกาและสหรัฐอเมริกาหับเอมิเรตส์เป็นจุดแวะถัดไป แต่ไม่ทราบปลายทางที่แน่นอน ผลการตรวจค้นพบอาวุธ 35 ตัน เรื่องนี้นำไปสู่เสียงวิจารณ์จากสื่อมวลชนและนักการเมืองบางส่วนที่มองว่าไทยไม่เคร่งครัดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ แต่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และนายเกษิต ภิรมย์ ต่างยืนยันว่า การยึดเครื่องบินลำนี้เป็นไปตาม

²⁵³ Embassy Bangkok, “Thailand: FM Kasit Explains ASEAN and ARF Results, Including on North Korea and Burma,” *ibid.*

²⁵⁴ Embassy Bangkok, “Ambassador Goldberg Delegation Meetings in Bangkok on UNSCR 1874 Implementation,” WikiLeaks Cable: 09BANGKOK2182_a, August 28, 2009.

ข้อมติที่ 1874 และแสดงให้เห็นว่าไทยเป็นสมาชิกที่รับผิดชอบต่อสังคมโลก²⁵⁵ ขณะที่รายงานของสถานทูตอเมริกันประจำกรุงเทพฯ ก็ชื่นชมว่า ไทยเป็นหนึ่งในหุ้นส่วนที่ไว้ใจได้และสำคัญที่สุดของสหรัฐฯ²⁵⁶ ต่อมาเมื่อเกาหลีเหนือทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2013 และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีข้อมติที่ 2094 เมื่อวันที่ 7 ของเดือนถัดมาให้ขยายมาตรการคว่ำบาตรและงดส่งสินค้าฟุ่มเฟือยไปยังเกาหลีเหนือ คณะรัฐมนตรีของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ก็มีมติเมื่อวันที่ 30 เมษายนของปีนั้นให้ดำเนินการตามข้อมติดังกล่าว²⁵⁷

ในด้านเศรษฐกิจ การค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือช่วง ค.ศ. 2009-2012 มีมูลค่าไม่ถึง 2,000 ล้านบาทต่อปีเนื่องจากฝ่ายหลังมีหนี้ข้าวค้างชำระหลายงวดจนฝ่ายไทยลดการส่งออกข้าว ต่างจากเมื่อ ค.ศ. 2004 ที่มีมูลค่าการค้าขึ้นสูงสุดที่ 13,217.81 ล้านบาท (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก) อย่างไรก็ตาม ในกลางทศวรรษ 2010 มูลค่าการค้าก็เพิ่มขึ้นอีกครั้ง โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยในช่วงนี้คือ ไก่แปรรูป และยางพารา²⁵⁸ ดังปรากฏรายงานข่าวว่า เมื่อ ค.ศ. 2014 ไทยส่งออกไปเกาหลีเหนือมากเป็นอันดับที่ 4 รองจากจีน รัสเซีย และอินเดีย โดยสินค้าที่น่าสนใจคือ “แกงไก่” ในภาวะเศรษฐกิจซึ่งมีปริมาณรวมตลอดปี 405 ตัน และรถยนต์ 3 คันที่มีมูลค่าราว 60,000 เหรียญสหรัฐฯ²⁵⁹ ทั้งนี้รถยนต์อาจเข้าข่ายสินค้าฟุ่มเฟือยซึ่งขัดกับข้อมติที่ 2094 แต่การส่งออกนั้นเกิดขึ้นในเดือนพฤษภาคม ขณะที่กระทรวงพาณิชย์เพิ่งออกประกาศเพื่ออนุวัติตามข้อมติดังกล่าวในเดือนตุลาคม²⁶⁰ ช่องโหว่นี้ทำให้ไทยส่งออกรถยนต์ได้

²⁵⁵ Embassy Bangkok, “Thai Public Opinion Swings in Favor of DPRK Weapons Interdiction,” WikiLeaks Cable: 09BANGKOK3234_a, December 23, 2009.

²⁵⁶ Embassy Bangkok, “Thailand: Thai Authorities Seize Plane with North Korean Weapons in First UNSCR 1874 Interdiction,” WikiLeaks Cable: 09BANGKOK3129_a, December 14, 2009.

²⁵⁷ มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ (30 เมษายน 2556).

²⁵⁸ สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, *สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยปี 2558* (กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2559), 154.

²⁵⁹ Leo Byrne, “Country Profile: Thailand and North Korea,” NK News, February 9, 2015, <https://www.nknews.org/2015/02/country-profile-thailand-and-north-korea/> (accessed January 3, 2024).

²⁶⁰ ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้อาวุธและยุทธโศปกรณ์ และสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นสินค้าที่ต้องห้ามส่งออกไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และกำหนดให้อาวุธและยุทธโศปกรณ์ที่ส่งมาจากหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2557, *ราชกิจจานุเบกษา* 131, ตอนพิเศษ 211 ง (22 ตุลาคม 2557): 9-10.

ทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่าง
ไทยกับเกาหลีเหนือ
ตั้งแต่การรัฐประหารเมื่อ ค.ศ. 2014
จนถึงปัจจุบัน

การที่กองทัพซึ่งนำโดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ก่อรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ค.ศ. 2014 นำมาซึ่งเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากโลกตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปซึ่งระงับความร่วมมือกับไทยลงชั่วคราวในหลายด้าน แต่เป็นโอกาสของเกาหลีเหนือที่จะกระชับความสัมพันธ์กับไทยหลังห่างเหินกันไปหลังสิ้นศตวรรษบาลนายทักษิณ ชินวัตร มุนซงโม (Mun Song-mo) เอกอัครราชทูตเข้าเฝ้าฯ ถวายสาส์นตราตั้งต่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ 14 สิงหาคมของปีนั้น จากนั้นในวันที่ 7 มกราคมของปีถัดมา เขาเข้าพบรองนายกรัฐมนตรี 2 คน ได้แก่ นายยงยุทธ ยุทธวงศ์ และนายวิษณุ เครืองาม โดยเสนอให้ไทยเปิดสถานทูตที่กรุงเปียงยาง²⁶¹

ในโอกาสที่ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือดำเนินมาครบ 40 ปีเมื่อ ค.ศ. 2015 การแลกเปลี่ยนการเยือนก็เกิดขึ้นหลายครั้ง จองทองฮัก (Jong Tong-hak) อธิบดีกรมสารนิเทศเยือนไทยในช่วงวันที่ 6-8 พฤษภาคม ตามด้วยการเยือนเกาหลีเหนือของนายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พร้อมคณะนาฏศิลป์จากกระทรวงวัฒนธรรมและตัวแทนภาคเอกชนรวม 30 คนในช่วง

²⁶¹ “ทูตเกาหลีเหนือพบ ‘ยงยุทธ-วิษณุ’ กระชับสัมพันธ์ 40 ปี,” ไทยรัฐออนไลน์, 7 มกราคม 2558, <https://www.thairath.co.th/news/politic/473318> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).

วันที่ 10-14 พฤษภาคม²⁶² การเยือนตอบแทนของริซูยง (Ri Su-yong) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเกิดขึ้นในช่วงวันที่ 8-11 สิงหาคม เขาเยี่ยมชมมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร และเครือเจริญโภคภัณฑ์ รวมทั้งเข้าพบพลเอก ธนะศักดิ์ ปฏิมาประกร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศซึ่งกล่าวว่า ไทยสนับสนุนการหารือเกี่ยวกับความประสงค์ของเกาหลีเหนือที่จะมีสถานะประเทศคู่เจรจาของอาเซียน²⁶³ ในโอกาสนี้ริซูยงของถวายพระพรสมเด็จพระบรมราชินีนาถเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา รวมทั้งเชิญนักธุรกิจไทยไปลงทุนในเกาหลีเหนือ และรับปากจะช่วยติดตามกรณีของนางสาวโนนา ปันจ้อย²⁶⁴ ทั้งสองฝ่ายยังได้จัดทำตราไปรษณียากรที่ระลึก 40 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูต (ดูภาพที่ 21) และบริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จัดนิทรรศการ “DPRK at a Glance ส่องโลกเหนือแนวรัฐ” ณ พิพิธภัณฑ์ตราไปรษณียากรสามเสนใน โดยมีพิธีเปิดเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม²⁶⁵

อย่างไรก็ตาม คาบสมุทรเกาหลีที่ตั้งเครียดขึ้นอีกครั้งก็เป็นอุปสรรคของความสัมพันธ์ กล่าวคือ การทดลองระเบิดนิวเคลียร์ใต้ดินของเกาหลีเหนือครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 2016 ครั้งที่ 5 เมื่อวันที่ 9 กันยายนของปีเดียวกัน และครั้งที่ 6 เมื่อวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 2017 ทำให้ในช่วง 2 ปีนั้น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีข้อมติที่ 2270, 2321, 2371, 2375 และ 2397 ซึ่งเพิ่มมาตรการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือและสหรัฐอเมริกาที่คาดหวังให้ไทยแสดงบทบาทแข่งขันในการคว่ำบาตรด้วย ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) โทรศัพท์หาพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 2017 เพื่อหารือเรื่องภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือและเชิญให้ไปเยือน

²⁶² “รายงานการเดินทางไปราชการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 40 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ระหว่างวันที่ 10 – 14 พฤษภาคม 2558,” กรมศิลปากร, <https://www.finearts.go.th/plan/view/15196> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).

²⁶³ “คณะผู้แทนรัฐบาลเกาหลีเหนือเยือนไทยระหว่างวันที่ 8 – 11 สิงหาคม 2558,” กระทรวงการต่างประเทศ, 10 สิงหาคม 2558, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcf3115e39c3060018cda> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).

²⁶⁴ “Thai encouraged to invest in North Korea,” *Bangkok Post*, August 11, 2015, <https://www.bangkokpost.com/world/651000/thais-encouraged-to-invest-in-north-korea> (accessed January 3, 2024).

²⁶⁵ “ไทย-เกาหลีเหนือเปิดตัวแสตมป์ที่ระลึกฉลอง 40 ปีความสัมพันธ์ทางการทูต,” ประชาไท, 10 พฤษภาคม 2558, <https://prachatai.com/journal/2015/05/59198> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

ทำเนียบขาว²⁶⁶ ตามด้วยกลิน เดวิส (Glyn Davies) เอกอัครราชทูตประจำไทยเขียนบทความในหนังสือพิมพ์ *บางกอกโพสต์* (Bangkok Post) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคมของปีเดียวกันเรียกร้องให้ไทยในฐานะผู้นำของอาเซียนคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ²⁶⁷ และเร็กซ์ ทิลเลอร์สัน (Rex Tillerson) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเยือนไทยเมื่อวันที่ 8 สิงหาคมของปีนั้นเพื่อกดดันให้มีการปิดบริษัทบังหน้า (front company) ของเกาหลีเหนือที่ตั้งอยู่ในไทย²⁶⁸

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งมุ่งปรับปรุงความน่าเชื่อถือของไทยและความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาที่ถดถอยลงหลังการรัฐประหารจึงให้ความร่วมมือเป็นพิเศษในการคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ ดังที่เมื่อต้นเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2016 ไทยไม่อนุญาตให้สายการบินแอร์โคเรียลงจอดอีกต่อไป²⁶⁹ นายดอน ปรมดีรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศบอกสื่อมวลชนระหว่างการเยือนของทิลเลอร์สันเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 ว่าไทยเป็นสมาชิกที่ดีของสหประชาชาติ และการค้ากับเกาหลีเหนือก็ลดลงไปแล้วกว่าร้อยละ 94²⁷⁰ และในการเยือนทำเนียบขาวเมื่อวันที่ 2 ตุลาคมของปีนั้น พลเอก ประยุทธ์ ก็ระบุว่า ไทยปฏิบัติตามข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงและการกระทำของเกาหลีเหนือถือเป็นอันตรายต่อโลก²⁷¹ ต่อมาเมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 2018 คณะรัฐมนตรีก็มีมติให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามข้อมติที่ 2397 กระทรวงพาณิชย์จึงออกประกาศลงวันที่ 7 มีนาคมและ 28 กันยายนของปีนั้นเพื่อคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเกาหลีเหนือ โดยฉบับหลังเป็นการยกเลิกฉบับแรกเพื่อปรับปรุงเนื้อหา

²⁶⁶ “ทรัมป์ต่อสาย “ปักตู”-“ลีเซียนหลุง” คุยเรื่องภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ พร้อมเชิญไปร่วมหารือกันที่สหรัฐ,” มติชนออนไลน์, 1 พฤษภาคม 2560, https://www.matichon.co.th/foreign/news_545956 (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

²⁶⁷ Richard S. Ehrlich, “Thailand-North Korea ties in the spotlight,” *Asia Times*, June 22, 2017, <https://asiatimes.com/2017/06/thailand-north-korea-ties-spotlight/> (accessed January 4, 2024).

²⁶⁸ Amy Sawitta Lefevre, “Tillerson in Thailand presses for more action on North Korea,” *Reuters*, August 8, 2017, <https://www.reuters.com/article/us-tillerson-asia-thailand-idUSKBN1A00CU/> (accessed January 4, 2024).

²⁶⁹ “N. Korea’s flag carrier terminates flights between Pyongyang, Bangkok: VOA,” *Yonhap News Agency*, May 4, 2016, <https://en.yna.co.kr/view/AEN20160504004200315> (accessed January 4, 2024).

²⁷⁰ Lefevre, *ibid.*

²⁷¹ “ปักตู เผยผ่านวอชอของอเมริกา รับปากทรัมป์ช่วยสหรัฐฯ จัดการเกาหลีเหนือ,” ผู้จัดการออนไลน์, 4 ตุลาคม 2560, <https://mgronline.com/around/detail/9600000101667> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

ให้ตรงกับข้อเรียกร้อง²⁷² แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ไทยไม่ได้ทำตามแรงกดดันของสหรัฐฯ ไปทุกเรื่อง ดังเช่นเมื่อโจเซฟ ยุน (Joseph Yun) ทูตพิเศษของสหรัฐฯ ว่าด้วยนโยบาย ต่อเกาหลีเหนือเยือนไทยเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2017 มีรายงานว่าเขาขอให้ไทยลด ระดับความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือ²⁷³ แต่ไทยก็ยังคงความสัมพันธ์ระดับ เอกอัครราชทูตมาจนถึงปัจจุบัน

ไทยพยายามแสดงบทบาทส่งเสริมสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีอีกครั้งเมื่อการ วางแผนจัดการประชุมสุดยอดระหว่างโดนัลด์ ทรัมป์ กับคิมจองอึนใน ค.ศ. 2018 ทั้งนี้ ในระหว่างที่สองประเทศกำลังหาสถานที่อันเหมาะสมอยู่นั้น กรุงเทพฯ ก็เป็นเมืองหนึ่ง ที่สื่อมวลชนคาดการณ์ว่าอาจเป็นสถานที่จัดประชุม เนื่องจากไทยมีความสัมพันธ์ที่ดี กับทั้งสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ รวมทั้งมีสถานทูตของทั้งสองฝ่ายตั้งอยู่ นายดอน ปรมดีถวิลัย กล่าวไทยยินดีเป็นเจ้าภาพหากมีการติดต่อมา²⁷⁴ แต่แล้วการประชุมสุดยอด ทรัมป์-คิมครั้งที่ 1 ก็จัดขึ้นที่สิงคโปร์เมื่อวันที่ 1 มิถุนายนของปีนั้น ต่อมาเมื่อมีการวางแผน จัดประชุมสุดยอดครั้งที่ 2 เมื่อต้น ค.ศ. 2019 ซึ่งตรงกับช่วงที่ไทยเป็นประธานอาเซียน กรุงเทพฯ ก็อยู่ในการคาดการณ์อีกครั้ง นายสุรียา จินดาวงษ์ อธิบดีกรมอาเซียนกล่าวว่า ไทยพร้อมอำนวยความสะดวกให้สองประเทศใช้เวทีของอาเซียนเพื่อสันติภาพ²⁷⁵ แต่ใน ที่สุดการประชุมสุดยอดก็เกิดขึ้นที่กรุงฮานอยเมื่อช่วงวันที่ 27 - 28 กุมภาพันธ์ของปีนั้น

²⁷² สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, *สรุปสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรีและรายงานข้อมูลมติคณะรัฐมนตรีตาม นโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา วันที่ 1 - 31 มกราคม พ.ศ. 2561* (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2561), 19; ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดสินค้าต้องห้ามส่งออก นำเข้า และนำผ่านตามข้อมติคณะมนตรีความ มั่นคงแห่งสหประชาชาติ กรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี พ.ศ. 2561, *ราชกิจจานุเบกษา* 135, ตอนพิเศษ 58 ง (13 มีนาคม 2561): 4-7; ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดสินค้าต้องห้ามส่งออกหรือ นำผ่านไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้าหรือนำผ่านในราชอาณาจักร ที่ส่งมาจากหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี พ.ศ. 2561, *ราชกิจจานุเบกษา* 135, ตอนพิเศษ 274 ง (5 พฤศจิกายน 2561): 13-15.

²⁷³ "Southeast Asian Nations Show 'Substantial Change' Toward North Korea: US Envoy," Benar News, December 15, 2017, <https://www.benarnews.org/english/news/thai/thailand-korea-12152017173048.html> (accessed January 4, 2024).

²⁷⁴ Kawewit Kaewjinda, "Thailand says it's willing to host Trump-Kim summit," Associated Press, April 24, 2018, <https://apnews.com/general-news-76b8ac94c1e24d59b2e595b81aebbe61> (accessed January 4, 2024).

²⁷⁵ "Thailand ready to play role in Kim-Trump summit," *Nation*, January 11, 2019, <https://www.nationthailand.com/in-focus/30362069> (accessed January 4, 2024).

เนื่องจากเกาหลีเหนือเห็นว่าเป็นเมืองที่คิมจองอินเดินทางถึงได้ด้วยรถไฟกั้นกระสุน จึงสะดวกต่อการรักษาความปลอดภัย อีกทั้งขณะนั้นสหรัฐฯ ก็ประสงค์ให้เวียดนามแสดงบทบาทที่สำคัญนี้²⁷⁶

ในภาพรวม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือซบเซาลงมากในครึ่งหลังของ ทศวรรษ 2010 คู่ได้จากการเยือนกันของบุคคลสำคัญที่ลดน้อยลง แต่ยังคงมีนักเดินทางชาวไทยไปเยือนเกาหลีเหนืออยู่บ้างและบางคนได้ถ่ายทอดเรื่องราวเป็นสารคดีและบันทึกการเดินทาง เช่น นางสาวกุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ และนายวรรณสิงห์ ประเสริฐกุล เมื่อเดือน เมษายน ค.ศ. 2016 นายอาทิตย์ บำรุงเชื้อ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2017 นายชินวัฒน์ ตั้งสุทธิจิต เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2018 เป็นต้น²⁷⁷ มีข้อน่าสังเกตว่า การเดินทางของบุคคลเหล่านี้มีผู้ประสานงานและเดินทางไปด้วยคือ นายทรงจิต พูลลาภ ประธานกลุ่มศึกษาความคิดจุเซแห่งประเทศไทยและอดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร คนไทยไปเยือนเกาหลีเหนือได้ยากยิ่งขึ้นหลังเกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพราะเกาหลีเหนือปิดพรมแดนเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2020 นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้ในปีถัดมาสถานทูตเกาหลีเหนือย้ายที่ตั้งจากเขตสวนหลวง กรุงเทพฯ ไปยังอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งห่างจากใจกลางเมืองหลวงเกือบ 40 กิโลเมตร

ขณะเดียวกัน มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจทำให้มูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศลดลงจากระดับพันล้านบาทในช่วง ค.ศ. 2007-2016 เหลือเพียง 120,000 บาทเมื่อ ค.ศ. 2022 ซึ่งถือว่าต่ำที่สุดนับตั้งแต่ ค.ศ. 1975 (ดูเอกสารหมายเลข 1 ในภาคผนวก) และจากการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเมื่อ ค.ศ. 2018 พบว่า เกาหลีเหนียยังคงติดหนี้ค่าข้าวมาตั้งแต่รัฐบาลนายชวน หลีกภัย และนายทักษิณ ชินวัตร เป็นจำนวน 1,300 ล้านบาท²⁷⁸ ทั้งนี้เกาหลีเหนือพยายามหารายได้จากไทยในรูปแบบอื่น

²⁷⁶ พิริยะ เข็มพล, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 13 พฤษภาคม 2567.

²⁷⁷ กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ, *ไม่มีอะไรในเกาหลีเหนือ* (กรุงเทพฯ: แชลมอน, 2567); วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล, *เยือนแปด* (กรุงเทพฯ: เดย์ โปเอทส์, 2560), 180-249; อาทิตย์ บำรุงเชื้อ, *เยือนถิ่นอารีรังฝั่งเหนือ* (กรุงเทพฯ: ขนนิยม, 2562); ชินวัฒน์ ตั้งสุทธิจิต, *นิราศเปียงยาง ที่ซึ่งมีดอกไม้ผลิบาน* (กรุงเทพฯ: อาร์ปกลินสำนักพิมพ์, 2562).

²⁷⁸ “ก่อน สดง.เจอดังชำระ 1.3 พันล.! ยุค‘ชวน-ทักษิณ’ขายข้าวเกาหลีเหนือ 74.1 ล.เหรียญฯ,” สำนักข่าวอิศรา, 5 พฤศจิกายน 2561, <https://www.isranews.org/content-page/item/70878-isranews11-70878.html> (สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567).

เช่น การส่งออกแรงงาน ดังที่คิมเซพง (Kim Je-bong) เอกอัครราชทูตประจำไทยเข้าพบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานของไทยถึง 2 คน ได้แก่ หม่อมราชวงศ์จัตุมงคล โสณกุล เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 2020 และนายสุชาติ ชมกลิ่น เมื่อวันที่ 30 ตุลาคมของปีเดียวกัน เพื่อขอให้พิจารณาออกใบอนุญาตทำงานแก่ชาวเกาหลีเหนือ²⁷⁹

หลังการเลือกตั้งทั่วไปของไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2023 เกาหลีเหนือยังคงพยายามกระชับความสัมพันธ์กับไทยทั้งในระดับรัฐบาลและรัฐสภา คิมต็อกฮุน (Kim Tok-hun) นายกรัฐมนตรีของเกาหลีเหนือส่งสารแสดงความยินดีมายังนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทยเมื่อวันที่ 25 สิงหาคมของปีนั้น ตามด้วยสารแสดงความยินดีจากโชซ็อนฮุย (Choe Son-hui) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศส่งมายังนายปานปรีย์ พิทธิธานุกร รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ 10 กันยายน²⁸⁰ ขณะที่คิมเซพงก็เข้าพบนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ 12 กันยายน โดยเชิญประธานรัฐสภาไปเยือนเกาหลีเหนือเมื่อเปิดพรมแดนแล้ว²⁸¹ ต่อมาในวันที่ 19 มกราคม ค.ศ. 2024 คิมเซพงก็เข้าพบพลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเสนอให้สองประเทศร่วมมือกันดำเนินการศึกษามากยิ่งขึ้น²⁸² และในเดือนเมษายนของปีนั้น เกาหลีเหนือก็เริ่มเปิดรับแขกต่างประเทศครั้งแรกหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยการจัดสัมมนา

²⁷⁹ “ก.แรงงาน ต้อนรับ เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย (เกาหลีเหนือ) พร้อมคณะ,” กระทรวงแรงงาน, 15 มิถุนายน 2563, https://www.mol.go.th/news_group/news (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567); “รพว.แรงงาน ต้อนรับ เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย หรือด้านแรงงาน,” กระทรวงแรงงาน, 30 ตุลาคม 2563, https://www.mol.go.th/news_group/news (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

²⁸⁰ “Greetings to PM of Thailand,” KCNA Watch, August 27, 2023, <https://kcnawatch.org/newstream/1693127374-679221430/greetings-to-pm-of-thailand%e2%80%8b/> (accessed February 4, 2024); “Congratulations to New Thai FM,” KCNA Watch, September 12, 2023, <https://kcnawatch.org/newstream/1694607812-842794958/congratulations-to-new-thai-fm/> (accessed February 4, 2024).

²⁸¹ “ทูตเกาหลี เข้าพบ ‘บิ๊กอู๋ม’ แสดงความยินดีรับตำแหน่ง,” มติชนออนไลน์, 6 กุมภาพันธ์ 2567, https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_4411875 (สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567).

²⁸² “วันนอร์-พิเชษฐ ต้อนรับทูตเกาหลีเหนือประจำประเทศไทย สองฝ่ายเห็นพ้องพัฒนาความสัมพันธ์รัฐสภาสองประเทศใกล้ชิดยิ่งขึ้น,” บ้านเมือง, 14 กันยายน 2566, <https://www.banmuang.co.th/news/politic/345563> (สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2567).

เกี่ยวกับความคิดจูเซ โดยมีผู้เข้าร่วมจากไทยด้วย²⁸³

ในด้านวิชาการ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นหน่วยงานอุดมศึกษาของไทยที่จัดกิจกรรมด้านเกาหลีศึกษาซึ่งครอบคลุมเกาหลีเหนือ และติดต่อกับสถานทูตเกาหลีเหนือเป็นครั้งคราว โดยเมื่อกลาง ค.ศ. 2018 สถานทูตเชิญผู้เขียนในฐานะผู้อำนวยการสถาบันให้ไปร่วมการประชุมวิชาการที่จะจัดขึ้นในเดือนกันยายน ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีคิมแชก (Kim Chaek University of Technology) กรุงเปียงยาง ซึ่งจะตรงกับโอกาสครบ 70 ปีของการก่อตั้งประเทศ แต่แล้วก่อนออกเดินทางราว 3 สัปดาห์ สถานทูตก็แจ้งว่าการประชุมถูกยกเลิก ต่อมาในโอกาสครบ 45 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2020 สถานทูตร่วมมือกับสถาบันเผยแพร่ภาพการเสด็จพระราชดำเนินเยือนกรุงเปียงยางของสมาชิกพระราชวงศ์ผ่านเว็บไซต์และเฟซบุ๊กของสถาบัน แต่สถาบันก็รักษาระยะห่างไว้ระดับหนึ่งเพื่อไม่ให้กระทบต่อความสัมพันธ์และกิจกรรมจำนวนมากที่ทำกับเกาหลีใต้ อีกทั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็เคยตกเป็นเป้าการโจมตีทางไซเบอร์จากเกาหลีเหนือมาแล้วเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2018²⁸⁴ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกาหลีเหนือทำกับประเทศต่างๆ บ่อยครั้งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เพื่อโจรกรรมข้อมูลแล้วนำไปหารายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในยามที่ต้องเผชิญกับมาตรการคว่ำบาตรตามมติของสหประชาชาติ²⁸⁵

²⁸³ Thai-Korean Friendship Association สมาคมมิตรภาพประชาชนไทย-เกาหลี, “International Seminar on Juche Idea (กรุงเปียงยาง 11-18 เมษายน 2567),” Facebook, 2 พฤษภาคม 2567, <https://www.facebook.com/ThaiKorean2021/posts/pfbid0WimxLNggfSDZbieJhAsn7Rrj2BdsSRyt4GFQONQrx-QVhCMuWuLtcTDS23UAxcshfZL> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2567).

²⁸⁴ “แฮ็กเกอร์เกาหลีเหนือเจาะเซิร์ฟเวอร์ธรรมศาสตร์เป็นฐานโจรกรรมข้อมูลการเงินทั่วโลก,” ไทยโพสต์, 1 พฤษภาคม 2561, <https://www.thaipost.net/main/detail/8222> (สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567).

²⁸⁵ Michael Raska, “North Korea’s Evolving Cyber Strategies and Operations: Toward Weapons of Mass Effectiveness,” in *North Korea’s Foreign Policy: The Kim Jong-un Regime in a Hostile World*, eds. Scott A. Snyder and Kyung-Ae Park (Lanham: Rowman & Littlefield, 2023), 173-199.

ଅଞ୍ଚଳ

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 1975 เกิดขึ้นด้วยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การที่เกาหลีเหนือมุ่งขยายความสัมพันธ์กับประเทศโลกที่ 3 เพื่อแข่งขันกับเกาหลีใต้ และการที่ไทยมุ่งปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศค่ายสังคมนิยมเพื่อรับมือกับการถอนตัวของสหรัฐอเมริกาจากสงครามเวียดนาม และความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในภูมิภาคอินโดจีน แต่เมื่อเปิดความสัมพันธ์กันแล้ว ไทยกลับไม่กระตือรือร้นที่จะกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือมากนัก ด้วยมองว่าผลประโยชน์ด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจที่ไทยได้รับนั้นมีน้อยเมื่อเทียบกับเกาหลีใต้ ประกอบกับเกาหลีเหนือมีพฤติกรรมทางลบปรากฏเป็นระยะ ด้วยเหตุนี้แม้ว่าบุคคลระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและนายกรัฐมนตรีของเกาหลีเหนือจะเยือนไทยเมื่อ ค.ศ. 1979 และ 1982 ตามลำดับ แต่ก็ต้องรอนจนถึง ค.ศ. 1987 จึงเกิดการเยือนตอบแทนในระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเท่านั้น อีกทั้งไทยก็ประวิงเวลาไม่ให้เกาหลีเหนือตั้งสถานทูตที่กรุงเทพฯ จนกระทั่ง ค.ศ. 1991

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือยกระดับขึ้นตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ไปจนถึงกลางทศวรรษ 2000 ดูได้จากการเยือนกรุงเปียงยางของสมาชิกพระราชวงศ์ถึง 3 ครั้งในช่วง ค.ศ. 1991-1993 การเปิดเส้นทางบินระหว่างกันเมื่อ ค.ศ. 1993 รวมทั้งการขยายตัวของส่งออกข้าวจากไทย นอกจากนี้ไทยยังแสดงบทบาทเชิงรุกด้วยการนำเกาหลีเหนือเข้าสู่การประชุมพหุภาคีด้านความมั่นคงอย่างเออาร์เอฟเมื่อ ค.ศ. 2000 และ

พยายามเป็นตัวกลางในการเจรจา 6 ฝ่ายเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์นิวเคลียร์ครั้งที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 2005 อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังคงมีอยู่ไม่ว่าจะเป็นการค้างชำระหนี้ข้าว การแปรพักตร์ของนักการทูต การเปิดเผยเรื่องราวเกี่ยวกับนางสาวโนซา ปันจ้อย และผู้ลี้ภัยจากเกาหลีเหนือ ในที่สุดเมื่อวิกฤตการณ์นิวเคลียร์เลวร้ายลงตั้งแต่ครั้งหลังของทศวรรษ 2000 ไทยก็ต้องดำเนินการตามมติของสหประชาชาติเพื่อลงโทษเกาหลีเหนือ²⁸⁶

อาจกล่าวได้ว่าเมื่อถึงทศวรรษที่ 5 ของความสัมพันธ์ทางการทูต ไทยไม่เห็นประโยชน์ที่จะกระชับความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือ จากการที่นายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีไม่สนองตอบคำเชิญของเกาหลีเหนือให้เปิดสถานทูตที่กรุงเปียงยางเมื่อ ค.ศ. 2015 โดยระบุว่า ไทยต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ²⁸⁷ ขณะที่นายพิริยะ เข็มพล อดีตเอกอัครราชทูตประจำจีนและเกาหลีเหนือช่วง ค.ศ. 2017-2019 ให้ความเห็นว่า ความไม่คุ้มค่างานงบประมาณเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ไทยยังไม่มีสถานทูตในเกาหลีเหนือ ขณะที่วิกฤตการณ์นิวเคลียร์ การค้างชำระหนี้ข้าว และกรณีของนางสาวโนซา ปันจ้อย ก็เป็นปัจจัยที่นำมาพิจารณาร่วมด้วย²⁸⁸ ตรงข้ามกับเกาหลีเหนือซึ่งยังคงเห็นประโยชน์จากไทยที่เป็นหนึ่งในสมาชิกหลักของอาเซียน เป็นที่ตั้งของหน่วยงานระหว่างประเทศที่เกาหลีเหนือได้ประโยชน์จากการมีส่วนร่วม (เช่น คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก) และเป็นประเทศที่มีช่องทางในการทำธุรกิจ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการปิดสถานทูตและสำนักงานของเกาหลีเหนือในแองโกลา อุกันดา สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เซเนกัล กินี สเปน เนปาล บังกลาเทศ และฮ่องกงเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2023 การคงอยู่ของสถานทูตเกาหลีเหนือในไทยก็เป็นตัวบ่งชี้ว่า ไทยยังคงเป็นประเทศสำคัญในสายตาของเกาหลีเหนือ

²⁸⁶ ในครั้งหลังของทศวรรษ 2010 อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอย่างนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ และนายกษิต ภิรมย์ ยังคงเชื่อมั่นว่า เออาร์เอฟเป็นกลไกที่เหมาะสมในการคลี่คลายวิกฤตการณ์นิวเคลียร์ครั้งที่ 2 ดูใน Surin Pitsuwan, “Challenges for ASEAN in the Changing Regional and Global Landscape,” ASEAN-Japan Centre, May 19, 2017, https://www.asean.or.jp/ja/wp-content/uploads/sites/2/2017/06/For-WEB-Symposium-on-the-50th-Anniversary-of-ASEAN-Verbatim-of-Keynote-Speech-by-Dr.Surin_.pdf (accessed December 26, 2023); “เหลียวหลัง แลหน้า สันติภาพคาบสมุทรมเกาหลีใน 44 ปีสัมพันธ์ไทย-เกาหลีเหนือ,” ประชาไท, 18 มิถุนายน 2562, <https://prachatai.com/journal/2019/06/83022> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2567).

²⁸⁷ “ทูตเกาหลีเหนือพบ ‘ยงยุทธ-วิษณุ’ กระชับสัมพันธ์ 40 ปี,” เรื่องเดียวกัน.

²⁸⁸ พิริยะ เข็มพล, สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 13 พฤษภาคม 2567.

ภาคผนวก

ภาพที่ 1

นายจรรยา สิบบุญเรื่อง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (ขวา)
ต้อนรับก๊องแท รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าต่างประเทศของเกาหลีเหนือ (ซ้าย)
เมื่อวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 1974

ที่มา: “จากเกาหลี (เหนือ) ด้วยความรัก,” *สยามรัฐ* 24, ฉ. 8430 (26 เมษายน 2517): 1.

ภาพที่ 2

คณะผู้แทนการค้าไทยเข้าพบโฮตาม รองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือ (นั่งหันหลัง คนที่ 4 จากซ้าย)
เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1974

ที่มา: นายประสงค์ สุขุม (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2560), 82.

ภาพที่ 3

นายอบ วสุรัตน์ ประธานสภาหอการค้าไทย (ซ้าย) จับมือกับโฮตาม
รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีเหนือ (ขวา)
เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1974

ที่มา: วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, เพื่อนเก่า-เพื่อนใหม่: ประสบการณ์จากการเยือนเกาหลีเหนือและจีนแดง
(กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์), 2518), ไม่มีเลขหน้า.

ภาพที่ 4

นายประสงค์ สุขุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ (ซ้ายสุด)
และนายอานันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา (ที่ 2 จากขวา)
ขณะโดยสารรถไฟใต้ดินในกรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 1974

ที่มา: Dominic Faulder, *Anand Panyarachun and the Making of Modern Thailand* (Singapore: Editions Didier Millet, 2018).

ภาพที่ 5
คณะนักกีฬาแบดมินตันไทยเยือนเกาหลีเหนือ
เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1975

ที่มา: “อินไซด์กีฬา ‘ปองยาง’,” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 35 (13 เมษายน 2518): 2.

ภาพที่ 6

พิธีลงนามสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
โดยนายวิกรม นินนาท (ซ้าย) และซาเปียงอ็อก (ขวา)
ณ กระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1975

ที่มา: “แถลงการณ์ร่วมไทย-เกาหลี ซึ่งรวมเกาหลีต่างชาติอย่าแทรก,” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 61
(9 พฤษภาคม 2518): 2.

ภาพที่ 7

มาจางซอล เอกอัครราชทูตเกาหลีเหนือประจำพม่าและไทย
เข้าพบพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ในโอกาสพ้นจากตำแหน่ง
ณ ตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1978

ที่มา: “ลาก่อน,” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9698 (23 สิงหาคม 2521): 1.

ภาพที่ 8

การเดินทางถึงกรุงเปียงยางของนายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันที่ 6 กันยายน ค.ศ. 1979
ตามรายงานในหนังสือพิมพ์ *ข่าวแรงงาน* ของเกาหลีเหนือ

ที่มา: สมบัติ ภู่กาญจัน, “บันทึกจากเปียงยาง: ปักกิ่ง-เปียงยาง จะว่าเหมือนก็เหมือน หรือจะว่าต่างก็ต่างกัน,” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10031 (21 กันยายน 2522): 7.

ภาพที่ 9

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
ต้อนรับลี้จองอ็อก นายกรัฐมนตรีของเกาหลีเหนือ
เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982

ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. นรม 1.1.1.3/173

ภาพที่ 10

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ทรงฉายพระรูปร่วมกับประธานาธิบดีคิมอิลซุง
เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1987

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), จากโคริโอฮูโคเรีย 8 วันในสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (กรุงเทพฯ: วงศ์จร, 2531), 90.

ภาพที่ 11

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ทรงรับภาพปกขณะเสด็จเยือนวังเยาวชนแห่งกรุงเปียงยาง
เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ. 1987

ที่มา: สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (ทรงรวบรวม), จากโครีโอสู่โคเรีย 8 วันในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (กรุงเทพฯ: วงศ์จร, 2531), 72.

ภาพที่ 12

คิมย็องนาม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของ
เกาหลีเหนือ เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 1988

ที่มา: สำนักพระราชเลขานุการ, พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2531 - กันยายน 2532 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2533), 28.

ภาพที่ 13

ประธานาธิบดีคิมอิลซุงสนทนากับสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
ณ ทำเนียบประธานาธิบดี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม ค.ศ. 1991

ที่มา: สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย มอบไฟล์ภาพ
แก่ผู้เขียนขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ในโอกาสครบรอบ 45 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศเมื่อ ค.ศ. 2020

ภาพที่ 14

ประธานาธิบดีคิมอิลซุงถวายของที่ระลึกแก่พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในการเสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือครั้งที่ 1
เมื่อวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1992

ที่มา: สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย มอบไฟล์ภาพ
แก่ผู้เขียนขณะดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ในโอกาสครบรอบ 45 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองประเทศเมื่อ ค.ศ. 2020

ภาพที่ 15

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินเยือนเกาหลีเหนือครั้งที่ 2
เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1993

ที่มา: พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
(กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม, 2562), 155.

ภาพที่ 16

ยางฮยองชอป ประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมาชิชาประชาชนสูงสุดของเกาหลีเหนือ
เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ
ณ พระตำหนักทักษิณราชินีเวสต์เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ. 1993

ที่มา: สำนักราชเลขานุการ, พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2536 - กันยายน 2537 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2539), 26.

ภาพที่ 17

ภาพข่าวลิโดซอป อธิบัติกรมพิธีการทูตของเกาหลีเหนือ (ซ้าย)
ยอมส่งตัวของวองเมียง (กลาง) บุตรชายของฮองซุนเกียง
นักการทูตเกาหลีเหนือที่แปรพักตร์แก่ตำรวจไทย หลังกักตัวเขาไว้ 13 วัน
เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999

ที่มา: “ลูกโสมขอกลับเกาหลีเหนือ ตัดขาดพ่อ-แม่,” มติชน 22, ฉ. 7685 (24 มีนาคม 2542): 1.

ภาพที่ 18

โชแทบอค ประธานสมัชชาประชาชนสูงสุดของเกาหลีเหนือ
เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ณ วังไกลกังวล
เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 2000

ที่มา: สำนักราชเลขาธิการ, พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2543 - กันยายน 2544 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2544), 77.

ภาพที่ 19

คิมย็องนาม ประธานคณะผู้บริหารสูงสุดแห่งสมัชชาประชาชนสูงสุดของเกาหลีเหนือ
เข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 2002

ที่มา: สำนักราชเลขาธิการ, พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2544 - กันยายน 2545 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2545), 198.

ภาพที่ 20

ของขวัญที่นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
มอบให้คิมจองอิล ผู้นำเกาหลีเหนือ ในโอกาสเยือนกรุงเปียงยาง
เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ. 2005

ที่มา: “Woodcarving A Chariot of the King,” *Korea Today*, 4 (2018): n.p.

ภาพที่ 21

ตราไปรษณียากรที่ระลึก 40 ปีแห่งความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
พิมพ์จำหน่ายในเกาหลีเหนือเมื่อ ค.ศ. 2015

ที่มา: “ไทย-เกาหลีเหนือเปิดตัวแสตมป์ที่ระลึกฉลอง 40 ปีความสัมพันธ์ทางการทูต,” ประชาไท, 10 พฤษภาคม 2558, <https://prachatai.com/journal/2015/05/59198> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

เอกสารหมายเลข 1

มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือช่วง ค.ศ. 1970-2023

(หน่วย: ล้านบาท)

ค.ศ.	รวมสินค้า เข้า-ออก	สินค้าขาออก	สินค้าขาเข้า	ดุลการค้า
1970	0.02	-	0.02	-0.02
1971	0.02	-	0.02	-0.02
1972-1974	-	-	-	-
1975	0.13	0.03	0.10	-0.07
1976	0.30	-	0.30	-0.30
1977	35.20	16.70	18.60	-1.90
1978	54.20	0.04	54.22	-54.18
1979	224.65	15.95	208.70	-192.75
1980	207.90	18.00	189.90	-171.90
1981	183.20	81.70	101.50	-19.80
1982	206.10	59.60	146.50	-86.90
1983	193.20	18.40	174.80	-156.40
1984	73.10	4.50	68.60	-64.10
1985	550.80	241.10	309.70	-68.60
1986	551.30	340.00	211.30	128.70
1987	380.50	112.20	268.30	-156.10
1988	932.80	132.50	800.30	-667.80
1989	676.60	182.90	493.70	-310.80
1990	1,015.90	315.90	700.00	-384.10

ค.ศ.	รวมสินค้า เข้า-ออก	สินค้าขาออก	สินค้าขาเข้า	ดุลการค้า
1991	978.40	553.50	429.90	128.60
1992	233.30	190.30	43.00	147.30
1993	521.90	373.60	148.30	255.30
1994	329.60	292.10	37.50	254.60
1995	1,032.50	957.10	75.4	881.70
1996	843.30	812.70	30.60	782.20
1997	1,079.00	754.10	324.90	429.20
1998	434.62	379.01	55.61	323.41
1999	1,422.66	1,301.96	120.70	1,186.26
2000	8,393.38	7,609..37	784.00	6,825.37
2001	5,686.24	4,712.22	974.03	3,738.19
2002	9,255.19	7,394.50	1,860.69	5,533.81
2003	10,528.40	8,451.72	2,076.68	6,375.04
2004	13,217.81	9,616.38	3,601.43	6,014.96
2005	13,115.56	8,298.18	4,817.38	3,480.80
2006	10,501.54	7,814.46	2,687.08	5,127.38
2007	7,348.93	6,183.64	1,165.29	5,018.35
2008	2,472.12	1,524.08	948.04	576.03
2009	1,528.48	1,046.57	481.91	564.66
2010	1,631.34	942.39	688.95	253.45
2011	1,109.93	727.89	382.04	345.86
2012	1,919.04	1,234.48	684.56	549.93
2013	3,439.17	3,013.78	452.39	2,588.38
2014	4,072.03	3,450.55	621.48	2,829.07

ค.ศ.	รวมสินค้า เข้า-ออก	สินค้าขาออก	สินค้าขาเข้า	ดุลการค้า
2015	2,762.60	2,523.86	238.44	2,285.12
2016	1,005.91	925.09	80.83	844.26
2017	75.04	57.36	17.68	39.68
2018	26.55	15.97	10.58	5.39
2019	5.18	4.89	0.29	4.60
2020	39.80	38.53	1.27	37.25
2021	11.32	2.75	8.57	-5.82
2022	0.12	-	0.12	-0.12
2023	5.58	1.56	4.02	-2.46

ที่มา: ทวี หมื่นนิกร และภาณี รูปสม, “พัฒนาการเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984: ด้านเศรษฐกิจ,” ใน รายงานผลการวิจัย พัฒนาการของเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984, หัวหน้าโครงการโดย อรทัย ศรีสันติสุข (ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), 24; เว็บไซต์สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, <https://tradereport.moc.go.th/TradeThai.aspx>.

เอกสารหมายเลข 2

ประเทศที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีเหนือในทศวรรษ 1970

ค.ศ.	ประเทศ
1970	มัลดีฟส์, ศรีลังกา
1971	เชียร์ราลีโอน, มอลตา
1972	แคเมอรูน, รวันดา, ซิลี, ยูกันดา, เซเนกัล, บุร์กินาฟาโซ, ปากีสถาน, มาดากัสการ์, ซาอีร์
1973	โตโก, เบนิน, แกมเบีย, มอริเชียส, สวีเดน, อิหร่าน, ฟินแลนด์, นอร์เวย์, มาเลเซีย, เดนมาร์ก, ไชล์แลนด์, บังกลาเทศ, อินเดีย, ไลบีเรีย, อัฟกานิสถาน, อาร์เจนตินา
1974	ลิเบีย, กาบอง, คอสตาริกา, กินีบิสเซา, เนปาล, กายอานา, ลาว, จอร์แดน, ไนเจอร์, จาเมกา, เวเนซุเอลา, ออสเตรีย, สวิตเซอร์แลนด์, บอตสวานา, ออสเตรเลีย
1975	ฟีจี, โปรตุเกส, ไทย, เคนยา, เอธิโอเปีย, โมซัมบิก, ตูนิเซีย, เซาตูเมและปรินซิปี, เคปเวิร์ด, สิงคโปร์, คอโมโรส, แองโกลา, พม่า
1976	เวสเทิร์นสะฮารา, ไนจีเรีย, ปาปัวนิวกินี, เซเชลส์
1977	บาร์เบโดส
1978	-
1979	เกรเนดา, นิการากัว, เซนต์ลูเชีย

ที่มา: Daniel Wertz, JJ Oh & Kim Insung, “DPRK Diplomatic Relations,” *Issue Brief* (August 2016), The National Committee on North Korea, <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/dprk-diplomatic-relations> (accessed November 17, 2023).

ข่าวการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ
ตามรายงานของหนังสือพิมพ์ *ประชาธิปไตย* ฉบับวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1975

“แถลงการณ์ร่วมไทย-เกาหลี ชี้รวมเกาหลีต่างชาติอย่าแทรก”

ต่างประเทศ-8 พ.ค./เมื่อเวลา 11.00 น. ได้มีการทำพิธีสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี โดยมีการลงนามในหนังสือร่วมกัน ระหว่างนายวิกรม นิินนาท เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐบาลไทยกับ ซา บองอ็อก เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี ในโอกาสนี้ได้มีคำแถลงร่วมว่า

“รัฐบาลไทยและรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลีได้ตกลงในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต และในการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตระดับเอกอัครราชทูตระหว่างประเทศทั้งสอง เพื่อที่จักพัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรและความร่วมมือระหว่างกันในทุกสาขา บนพื้นฐานของหลักแห่งความเสมอภาคโดยสมบูรณ์ และผลประโยชน์ร่วมกัน และการเคารพนับถือในอธิปไตยและการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน”

หลังจากลงนามแล้ว นายวิกรมกล่าวว่า นี่เป็นโอกาสอันเป็นประวัติศาสตร์แห่งความเป็นมิตรของประเทศทั้งสอง ประเทศไทยหวังในความร่วมมืออันมีคุณค่ากับเกาหลีบนพื้นฐานแห่งหลักความเสมอภาค ผลประโยชน์ร่วมกันและเคารพต่ออธิปไตย และไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน

จากนั้นนายซา บองอ็อก ทูตพิเศษเกาหลีก็กล่าวว่า ในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตนี้จะเป็นจุดฟ้าไปสู่ความร่วมมือของประเทศทั้งสอง และขอชมเชยในความสำเร็จของไทยที่สามารถครองเอกราชและพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น ขอยืนยันถึงความพยายามที่จะกระชับความร่วมมือระหว่างประเทศเราทั้งสองให้ถึงที่สุดแล้วก็ตามฉลองกัน

หลังจากนั้น นายชา บองอ็อค ทูตพิเศษเกาหลีใต้ให้สัมภาษณ์ว่า หลังจากสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยแล้ว เชื่อว่าภายในปีนี้จะมาตั้งสถานทูตในไทยให้ได้ และงานที่จะทำต่อไปคือ การแลกเปลี่ยนเจ้าหน้าที่สถานทูตและการค้าให้มากขึ้น โดยทางฝ่ายเกาหลีมีเครื่องจักรกล ดีบุก ปู๋ย เคมี และเคมีภัณฑ์ เป็นต้น จะขายให้ไทย ส่วนสินค้าที่จะซื้อจากไทยคือ ยางและกระสอบ สำหรับนโยบายการต่างประเทศของเกาหลีก็เช่นเดียวกับไทย จะพยายามเป็นมิตรกับทุกประเทศที่เป็นมิตรกับเขา ซึ่งเวลานี้เขามีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ทั่วโลกแล้ว 80 ประเทศ และปีนี้เปิดสัมพันธ์กับประเทศอีก 4 ประเทศคือ ฟิจิ โปตุเกส โมซัมบิก และไทย สำหรับกลุ่มอาเซียนก็มีความสัมพันธ์กับทุกประเทศแล้วยกเว้นฟิลิปปินส์ ซึ่งก็จะพยายามให้มีความสัมพันธ์ต่อไป

นายชา บองอ็อค กล่าวว่า ความคลี่คลายของสถานการณ์อินโดจีนเป็นสิ่งเกื้อหนุนต่อการแก้ไขปัญหาเกาหลี ประการสำคัญที่สุด ขึ้นกับความพยายามของเราเองโดยไม่มี การแทรกแซงจากภายนอก และการถอนทหารต่างชาติออกจากเกาหลีทั้งหมด แล้วเราก็จะสามารถแก้ไขปัญหาภายในโดยสันติได้

ที่มา: “แถลงการณ์ร่วมไทย-เกาหลี ชี้รวมเกาหลีต่างชาติอย่าแทรก,” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 61 (9 พฤษภาคม 2518): 2. (รักษาการสะกดคำตามต้นฉบับ)

สุนทรพจน์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
ในงานเลี้ยงอาหารค่ำแก่สื่อจอร์เจีย นายกรัฐมนตรีของเกาหลีเหนือ ในโอกาสเยือนไทย
เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ในนามรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและประชาชนชาวไทย ผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติที่ได้ต้อนรับ ฯพณฯ นายลี จอง อ็อก นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีและคณะ ในการเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการครั้งนี้ การเยือนครั้งนี้มีความหมายมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นปีที่ประชาชนชาวไทยกำลังเฉลิมฉลองการเริ่มศตวรรษที่สามแห่งการสถาปนากรุงเทพมหานครภายใต้ราชวงศ์จักรี ผมหวังว่า ฯพณฯ และคณะจะคงมีโอกาสทำความคุ้นเคยกับประเทศไทยและประชาชน ถึงแม้ว่าท่านจะมีเวลาพำนักอยู่ในประเทศไทยเพียงระยะเวลาอันสั้นก็ตาม

นับตั้งแต่ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 การติดต่อและความร่วมมือระหว่างกันได้พัฒนาก้าวหน้ามาด้วยดี อาทิ การแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตฯ ระหว่างกันเมื่อ พ.ศ. 2519 การลงนามความตกลงทางการค้าเมื่อ พ.ศ. 2521 การเปิดสำนักงานผู้แทนการค้าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ณ กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2522 และการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลของสองฝ่าย ผมเชื่อมั่นว่าการเยือนประเทศไทยของ ฯพณฯ ครั้งนี้จะเป็นอีกก้าวหนึ่งของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายที่สร้างสรรค์และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ผมขอถือโอกาสนี้แสดงความขอบคุณ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ที่ได้กรุณานำสารจาก ฯพณฯ นายคิม อิล ซุง ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีมามอบให้ผม ผมมีความชื่นชมในความปรารถนาดีและไมตรีจิตที่ท่านประธานาธิบดีได้แสดงออกต่อประชาชนชาวไทย จึงใคร่ขอส่งความปรารถนาดีไปยังประชาชนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีด้วย อนึ่ง ผมขอขอบคุณอย่างจริงใจที่ท่าน

ประธานาธิบดีได้ให้การสนับสนุนข้อเสนอของอาเซียนเกี่ยวกับการจัดตั้งภูมิภาคอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลาง

ผลการหารือหรือราชการระหว่าง ฯพณฯ กับผมเมื่อวานนี้ ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลียังมีช่องทางที่จะส่งเสริมความร่วมมือสองฝ่ายในด้านต่างๆ อีกไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ ผมใคร่ขอเน้นเรื่องนี้เพราะว่า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อผลประโยชน์ของประเทศและมีส่วนเกื้อกูลต่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนของเราทั้งสอง ฉะนั้น ผมจึงมีความยินดีที่ทราบว่าจะนับตั้งแต่การทำความตกลงทางการค้าสองฝ่าย ปริมาณการค้าติดต่อด้านการค้าระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีได้พัฒนามาด้วยดีตามลำดับ

ผมจึงหวังว่า การประชุมหารือระหว่างรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในโอกาสการเยือนประเทศไทยของ ฯพณฯ ครั้นนี้ จะเป็นโอกาสอันดีที่ผู้แทนของทั้งสองฝ่ายสามารถแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเรื่องข้อสนทนาทางเศรษฐกิจและการค้าซึ่งกันและกัน อันจะทำให้แต่ละฝ่ายทราบความต้องการของกันและกันดียิ่งขึ้น และจะช่วยอำนวยความสะดวกส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปอีก ผมเชื่อว่าความสัมพันธ์ทางด้านอื่นภายใต้มูลฐานแห่งผลประโยชน์และความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีอยู่แล้วระหว่างประชาชนของเราทั้งสองให้ดียิ่งขึ้นสืบไป

ในโอกาสนี้ ผมใคร่ขอเชิญชวนท่านผู้มีเกียรติทุกท่านร่วมดื่มอวยพรแก่ ฯพณฯ ประธานาธิบดี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี เพื่อความรุ่งเรืองของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และเพื่อมิตรภาพอันดีงามระหว่างประเทศและประชาชนทั้งสองตลอดไป

ที่มา: *ประมวลสุนทรพจน์ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2525* (กรุงเทพฯ:คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529), 33-34.

บทสนทนาระหว่างประธานาธิบดีคิมอิลซุง
กับนายสนิท รุจินรงค์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี
เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1982

ประธานาธิบดี:

ท่านมีความสุขสบายดีไหม

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

สบายดี ขอบพระคุณ

ประธานาธิบดี:

ภรรยาและบุตรชายของท่านเป็นอย่างไร เหน็ดเหนื่อยมากไหม

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

มีความสุขสบายและไม่เหนื่อย

ประธานาธิบดี:

ข้าพเจ้ายินดีต้อนรับท่านและคณะเพราะประเทศของเราทั้งสองอยู่ใกล้กัน ดีใจที่
ท่านให้เกียรติมาเยี่ยมเยือน

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ขอขอบพระคุณ ในโอกาสที่คณะของเรามาเยี่ยมคำนับ ฯพณฯ ประธานาธิบดี
ถือว่าเป็นโชค ข้าพเจ้าขออำนวยพรให้ ฯพณฯ มีพลานามัยแข็งแรง เนื่องในโอกาสที่ ฯพณฯ
มีอายุยืนยาวครบ 70 ปีเมื่อเร็วๆ นี้

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณมาก ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้แสดงความปรารถนาดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีของประเทศไทยด้วย

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ขอบพระคุณ

ประธานาธิบดี:

เมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา [ที่ถูกต้องคือเดือนกุมภาพันธ์ – ผู้วิจัย] นายกรัฐมนตรีของประเทศเกาหลีได้ไปเยี่ยมเยือนประเทศไทย ได้พบนายกรัฐมนตรีและประชาชนชาวไทย ซึ่งให้การต้อนรับด้วยความอบอุ่น มีสั่นไหวไมตรีอันดียิ่ง ข้าพเจ้าขอขอบคุณไปยังนายกรัฐมนตรีของท่านด้วย

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ข้าพเจ้าจะนำไปกราบเรียนให้ทราบ และขอบพระคุณ ฯพณฯ ประธานาธิบดีเป็นอันมากในโอกาสที่ให้มาเยี่ยมเยือนประเทศเกาหลีครั้งนี้

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณ

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ก่อนที่ข้าพเจ้าและคณะจะมาเยี่ยม ข้าพเจ้าได้ศึกษาจากหนังสือของท่านเพียงเล็กน้อย แต่เมื่อได้มาถึงแล้ว ได้เห็นการพัฒนาประเทศเป็นขั้นตอนและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี จึงมีความภาคภูมิใจเช่นเดียวกับชาวเกาหลี โดยเฉพาะความสำเร็จในการพัฒนา ด้านการชลประทานและการไฟฟ้าที่สมบูรณ์ การผลิตปุ๋ยเคมีและการเกษตรต่างๆ ข้าพเจ้าคิดว่าชาวเกาหลีโชคดีที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง เฉลียวฉลาด ทำให้เข้าใจว่า จูเซอเดียวของ ฯพณฯ มีความหมายที่ได้อย่างไร

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณ

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ข้าพเจ้าและคณะทราบจากทางโทรทัศน์ ได้เห็นการมาอำนวยความสะดวก และของขวัญที่นานาประเทศส่งมาถวายพรวันเกิดของ ฯพณฯ ก็มีความรู้สึกชื่นชมแทน ฯพณฯ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้าไปชมหอของขวัญมาแล้ว ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าได้มอบของขวัญซึ่งเป็นที่เชี่ยบุหรีและที่จุดบุหรีทำด้วยเงินมาเป็นของขวัญต่อ ฯพณฯ ความหมายของของขวัญก็คือ นครเปียงยางได้ถูกทิ้งระเบิดเป็นถ้ำถ่าน เสมือนถ้ำในที่เชี่ยบุหรี แต่ช่วงเวลาเพียง 20 ปี ฯพณฯ สามารถสร้างเมือง สร้างประเทศขึ้นมาได้อย่างโชติช่วงชัชวาล เสมือนหอสูงคิมอิล

ซุงที่มีไฟลุกสว่างไสว เช่นเดียวกับที่เข็ญบุรีนี้

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณมาก

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอีกครั้ง สำหรับความสำเร็จในด้านการดูงานที่คณะของข้าพเจ้าชื่นชมมากที่สุดคือ การเกษตร การชลประทาน ระหว่างอยู่ที่เปียงยางได้รับความสะดวกสบาย และได้รับความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากเจ้าหน้าที่ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณฯ วัณ โองาสันด้วย

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณมาก ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านหัวหน้าคณะที่ได้กล่าวคำเชิญยอข้าพเจ้าและประชาชนเกาหลีทั้งประเทศ ข้าพเจ้าเชื่อว่าการมาเยี่ยมเยียนของคณะท่านในครั้งนี้นี้ จะเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเกาหลีให้แน่นแฟ้นมากกว่าเดิม ประเทศของเราทั้งสองอยู่ในทวีปเอเชีย และเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว ข้าพเจ้าเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะมีการแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนที่จะมาเยี่ยมเยียนกันและกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ข้าพเจ้าเชื่อว่าประเทศของเราทั้งสองได้พยายามอย่างสุดความสามารถที่จะรักษาความเป็นอิสระด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว

ขณะนี้ประเทศต่างๆ ในโลก มีทั้งประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างไทย เกาหลี อย่างไรก็ตาม ประเทศที่กำลังพัฒนามีจำนวนมากกว่า ถ้าแต่ละประเทศที่มีอยู่ขณะนี้ อย่างน้อยมีการแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีประเทศละ 1-2 อย่างก็จะทำให้มีโอกาสเรียนรู้และประสานความร่วมมือกันมากขึ้น เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนามีมากกว่า 100 ประเทศ ถ้ามีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีกัน แต่ละประเทศจะมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไม่น้อยกว่า 100 ชนิด ประเทศของเราทั้งสองอยู่ในทวีปเอเชียและอยู่ไม่ห่างกัน เกาหลีเรียนจากท่าน ประเทศของท่านเรียนจากเรา ถ้าเราเรียนซึ่งกันและกันและร่วมมือกันสองประเทศ สองประเทศจะเจริญก้าวหน้ามากกว่านี้อย่างสมบูรณ์แบบฉะนั้น ข้าพเจ้าหวังว่าประเทศของเราทั้งสองจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าอื่นๆ ในโอกาสอันใกล้

ข้าพเจ้ามีความสุขที่ได้รับฟังจากท่านหัวหน้าคณะ ว่าคณะของท่านมีความสุขสบาย ในการมาเยี่ยมเยียนประเทศเกาหลีครั้งนี้ ข้าพเจ้าหวังว่าประเทศของเราคงจะมีโอกาส ดำเนินการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์และมิตรภาพในเร็ววัน นี้

ข้าพเจ้าขออวยพรให้ทุกคนมีความสุขสมบูรณ์ตลอดเวลาที่อยู่ในประเทศนี้ และ ขอให้มาเยี่ยมบ่อยครั้งกว่านี้ด้วย ในวันที่ข้าพเจ้าได้พบปะท่านเป็นครั้งแรก หวังว่าในโอกาสต่อไปจะได้พบปะกันอีก และมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ผู้ว่าราชการจังหวัด:

ข้าพเจ้ามีความคิดเช่นเดียวกับ ฯพณฯ หวังว่าผู้ว่าราชการจังหวัดที่ยังไม่ได้มา ประเทศเกาหลีคงจะมีโอกาสได้มา ซึ่งจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันมิตรภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

ประธานาธิบดี:

ขอบคุณมาก ข้าพเจ้าขอความกรุณาอีกครั้งหนึ่งขอส่งความปรารถนาดีไปยัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีของประเทศไทย และขอฝาก ความปรารถนาดีจากประชาชนเกาหลีไปยังประชาชนชาวไทยด้วย นอกจากนี้ ถ้าหากว่า จะมีผู้ว่าราชการจังหวัด หรือแขกอื่นจากประเทศไทยมาเยี่ยมประเทศเกาหลีในวันข้างหน้า ข้าพเจ้ามีความยินดีและขอต้อนรับอย่างอบอุ่นเช่นเดียวกัน

ที่มา: ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีและคณะ, *เยือนเกาหลีเหนือ* (สระบุรี: โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง 2, 2525), 125-131.

สุนทรพจน์ของพลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในโอกาสเยือนเกาหลีเหนือ
เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม ค.ศ. 1987

อาทณฯ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ คิม ยอง นาม
ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่ได้มีโอกาสเดินทางมาเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีอย่างเป็นทางการ การเดินทางครั้งนี้ของข้าพเจ้าเป็นการเยือนครั้งแรกของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ตั้งแต่ประเทศทั้งสองมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นเวลากว่า 12 ปีมาแล้ว

เมื่อต้นปีนี้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเยือนประเทศของท่าน ตามคำเชิญของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ระหว่างวันที่ 8-15 พฤษภาคม ซึ่งพระองค์ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์แรกที่เสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ที่ได้รับเสด็จอย่างสมพระเกียรติ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเราทั้งสองได้พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การค้าระหว่างไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีมีมูลค่าเฉลี่ยต่อปีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ โดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าให้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีมาตลอด ยกเว้นในปี 1986 ที่ไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้าเป็นครั้งแรก อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าสินค้าของประเทศทั้งสอง มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการแลกเปลี่ยนค้าขายระหว่างกันได้

นอกจากความสัมพันธ์ด้านการค้าแล้ว ความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ก็ได้พัฒนาไปด้วยดี การที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีรับรองรัฐบาลผสมกัมพูชา

ประชาธิปไตยภายใต้การนำของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ในฐานะประธานาธิบดี และกรุงเปียงยางเป็นที่ตั้งของสถานทูตกัมพูชาประชาธิปไตยแห่งหนึ่งในโลกก็ดี การต้อนรับสมเด็จพระเจ้าสิหนุในฐานะประมุขของรัฐในการเสด็จฯ ประทับ ณ กรุงเปียงยางเป็นประจำทุกปีก็ดี การสนับสนุนข้อเสนอ 8 ประการของรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยว่าเป็นพื้นฐานของการแก้ไขปัญหากัมพูชาที่ดี ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลียึดมั่นในหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศและเป็นมิตรที่แท้จริงของกัมพูชา ชุมชนระหว่างประเทศรวมทั้งประเทศไทยมีความชื่นชมในท่าทีที่ถูกต้องและชอบธรรมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีต่อกัมพูชา ดังกล่าวมานี้ อันการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยสันติวิธีและการใช้วิถีทางการเมืองแทนการใช้วิถีทางทางการทหารหรือการใช้กำลังขู่เข็ญบีบบังคับนั้นเป็นหลักการที่สากลโลกยึดมั่น เพื่อที่จะสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นในโลกของเรา

ข้าพเจ้ามั่นใจว่า การเยือนของข้าพเจ้าและคณะในครั้งนี้เป็นประโยชน์และยังผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองใกล้ชิดแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้เชิญชวน ฯพณฯ คิม ยอง นาม และท่านทั้งหลายที่มอวยพรแก่สุขภาพพลานามัยของ ฯพณฯ ประธานาธิบดี คิม อิล ซุง ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของท่าน ฯพณฯ คิม จอง อิล ผู้นำที่รักของท่าน และเพื่อมิตรภาพระหว่างประเทศและประชาชนไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี

ที่มา: Siddhi Savetsila, *Collection of Speeches 1987* (Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, n.d.), 62, 64.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือและบทความในหนังสือ

กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. *รวมสุนทรพจน์ของหัวหน้าคณะผู้แทนไทยในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 2 ถึง ครั้งที่ 40 (พ.ศ. 2490-2528)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์, 2529.

กิม อิล ซอง. *จงร่วมกันสร้างสรรค์สังคมนิยม*. กรุงเทพฯ: ชมรมรัฐศึกษา สโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516.

คณะทำงานวิชาการ และส่วนวิชาการ องค์การสวนสัตว์. *ปาฐกถาและบรรยายพิเศษ หลากหลายความคิดกิจการสวนสัตว์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

จริยา ธารมรรค. *พิชัย รัตตกุล: เปิดใจรองนายกฯ ไทยภายใต้การบริหารประเทศของ 4 นายกรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ: หจก. โรงพิมพ์วัชรินทร์ พี.พี., 2558.

จู ปัง ฮวาน. *เกาหลีปริทัศน์*. แปลโดย จูปีเตอร์ (นามแฝง). กรุงเทพฯ: ห.จ.ก. บางกอกบล็อก, 2532.

ณรงค์ กิตติขจร. “รำลึกถึงคุณแม่ ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร.” ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ท่านผู้หญิงไสว จารุเสถียร ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว. ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร วันเสาร์ที่ 13 กันยายน 2551, 31-38*. ม.ป.ท.: ม.ป.ท., 2551.

นายประสงค์ สุขุม. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2560.

ปวิณ ชัชวาลพงศ์พันธ์. *การทูตทักษิณ*. กรุงเทพฯ: อ่าน, 2559.

ประมวลพระราชดำรัสที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2499 จนถึงเดือน พฤศจิกายน 2515, ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมราชวงศ์ วงศ์เทพ เทวกุล ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 29 กันยายน 2517. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์, 2517.

ประมวลสุนทรพจน์ฯ ๗๗ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี พุทธศักราช 2525. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดพิมพ์หนังสือประมวลสุนทรพจน์ของ ๗๗ นายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี, 2529.

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม, 2562.

สวัสดี บรรเทิงสุข. *แสงสว่างแห่งตะวันออก คิม อิล ชุง ประธานาธิบดีผู้ยิ่งใหญ่*. เชียงใหม่: ดารารัตน์การพิมพ์, 2535.

สวัสดี บรรเทิงสุข และรักฎา บรรเทิงสุข. *ดวงดาวแห่งแพศตู คิม จอง อิล บุตรผู้ยิ่งใหญ่ของประชาชนเกาหลี*. สระบุรี: โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง, 2536.

สุรางค์ศรี ต้นเสียงสม. *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1949-1999*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการวิจัยในภูมิภาคเอเชียของมูลนิธิเกาหลีเพื่อการศึกษา ชั้นสูง ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

หนังสือที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพผู้ที่เสียชีวิตในกรณีสงครามเกาหลีและเพื่อประเทศชาติ 23-24-25 มีนาคม 2498 ณ วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2498.

เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์. “เกาหลีเหนือ.” ใน *เอเชียรายปี 2002/2545*, บรรณาธิการโดย ทราัยแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และพรรณสิริ พรหมพันธุ์ม, 216-227. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์. “เกาหลีเหนือ.” ใน *เอเชียรายปี 2004/2547*, บรรณาธิการโดย ทราัยแก้ว ทิพากร, ดลยา เทียนทอง และศราวุฒิ อารีย์, 210-217. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

Baik Bong. *กิมอิลของ ชีวิตประวัติและการต่อสู้ตั้งแต่เกิดจนกลับคืนสู่ปฏิภูมิอย่างผู้ชนะ*, แปลโดย คม ทิวากร (นามแฝง). กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสืออุดมธรรม, 2518.

บันทึกการเดินทาง บันทึกความทรงจำ และบันทึกการสนทนา

กัลยาณีวัฒนา, สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า (ทรงรวบรวม). *จากโคริโอสูโคเรีย 8 วันในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี*. กรุงเทพฯ: วงศ์จร, 2531.

กุลธิดา รุ่งเรืองเกียรติ. *ไม่มีอะไรในเกาหลีเหนือ*. กรุงเทพฯ: แชลมอน, 2567.

เจนกินส์, ชาร์ลส์ โรเบิร์ต. *คำสารภาพ*, แปลโดย สุวณิ ไซใต้. สมุทรปราการ: เกียวโด เนชั่น พรินติ้ง เซอร์วิส, 2550.

ชินวัฒน์ ตั้งสุทธิจิต. *นิราศเปียงยาง ที่ซึ่งมีดอกไม้ผลิบาน*. กรุงเทพฯ: อาโปกลีณสำนักพิมพ์, 2562.

ทองใบ ทองเปอตี. *เยือนเปียงยาง*. กรุงเทพฯ: ชมรมมิตรภาพประชาชนไทย-เกาหลี, 2531.

เทพรัตนาธสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ. *แกะรอยโสม*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป, 2534.

นิพนธ์ แจ่มดวง (บรรณาธิการ). *ร้อยรสบทจร ของ ส. ศิวรักษ์ ว่าด้วยการเดินทางสู่เอเชีย ยุโรป อเมริกา และแอฟริกา*. กรุงเทพฯ: ศึกษิตสยาม, 2551.

“บันทึกการสนทนาระหว่างสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับ ๖๖ คน คิม อิล ชุง ประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2534.” ใน *ทางสายไม่ตรี: ประมวลเอกสารจดหมายเหตุ การเสด็จฯ เยือนต่างประเทศ ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2516-2534*, 570-573. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2537.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรีและคณะ. *เยือนเกาหลีเหนือ*. สระบุรี: โรงพิมพ์ปากเพรียวการช่าง 2, 2525.

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล. *เยือนแปด*. กรุงเทพฯ: เดย์ โฟเอสส์, 2560.

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. *เพื่อนเก่า-เพื่อนใหม่: ประสบการณ์จากการเยือนเกาหลีเหนือและจีนแดง*. กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด (แผนกการพิมพ์), 2518.

วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์. *บันทึกส่วนตัว การเดินทางเข้าประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) ในฐานะผู้เชี่ยวชาญองค์การอนามัยโลก*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.

สมบัติ ภู่กาญจน์. “บันทึกจากเปียงยาง: ปักกิ่ง-เปียงยาง จะว่าเหมือนก็เหมือน หรือจะว่าต่างก็ ต่างกัน.” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10031 (21 กันยายน 2522): 7.

สมบัติ ภู่กาญจน์. “บันทึกจากเปียงยาง: อะแมน คอลด์ คิม (ต่อ).” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10034 (25 กันยายน 2522): 6.

อดีตทูต(วิ)สามัญ (นามแฝง). *เสี้ยวหนึ่งของการทูตไทยร่วมสมัย: อยากรู้เป็นทูตก็ไม่ยาก*. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพริ้นติ้ง, 2557.

อังคีร์ส เจริญราษฎร์ (นามแฝง). *พิมพ์ไทย พาเยือนแผ่นดิน “โซมแดง”*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์ สาส์น, 2523.

อาทิตย์ บำรุงเชื้อ. *เยือนถิ่นอารีรังฝั่งเหนือ*. กรุงเทพฯ: ชนนิยม, 2562.

อุกฤษ มงคลนาวิน. *บันทึกภาพประวัติศาสตร์ความทรงจำในการเยือนประเทศต่างๆ ตามคำเชิญอย่างเป็นทางการระหว่างดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภา โดย ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี สาธารณรัฐประชาชนจีน ทิเบต 2531*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ - ท่านผู้หญิงมณฑินี มงคล นาวิน, 2564.

เอกสารของสำนักราชเลขาธิการและสำนักพระราชวัง

พระราชดำรัสและสุนทรพจน์ตอบในงานพระราชทานเลี้ยงเพื่อเป็นเกียรติในโอกาสที่พระประมุขและประมุขต่างประเทศเสด็จฯ และเดินทางมาเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะพระราชอาคันตุกะและราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ระหว่างปี พ.ศ. 2497-2531. กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ, 2556.

พระราชสาส์น ลายพระราชหัตถ์ ลายพระหัตถ์ สาส์น ซึ่งพระประมุข พระราชวงศ์ และประมุขประเทศต่างๆ แสดงความเคารพสลดพระราชหฤทัย เคารพพระทัย และเสียใจในการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จสวรรคต. กรุงเทพฯ: สำนักพระราชวัง กรมราชเลขาธิการในพระองค์, 2560.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2518 - กันยายน 2519. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2531 - กันยายน 2532. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2533 - กันยายน 2534. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2536.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2534 - กันยายน 2535. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2537.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2535 - กันยายน 2536. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2538.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2536 - กันยายน 2537. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2539.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2540 - กันยายน 2541. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2543 - กันยายน 2544. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2544.

สำนักราชเลขาธิการ. พระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2544 - กันยายน 2545. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

“หนังสือราชเลขาธิการ ถึง ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ วันที่ 27 กันยายน 2533 เรื่อง พระราชปรารภการเสด็จฯ เยือนสาธารณรัฐเกาหลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 17-31 มีนาคม 2534.”

ใน *ทางสายไม่ตรี: ประมวลเอกสารจดหมายเหตุ การเสด็จเยือนต่างประเทศของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2516-2534, 554.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ, 2537.

บทความในวารสาร

ดำรงค์ ฐานดี. “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้.” *กระแสาอาคนย์* 1, ฉ. 9 (กันยายน 2547): 19-32.

นิธิ เนื่องจำนงค์. “พฤติกรรมของเกาหลีเหนือด้านการต่างประเทศ: ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับไทย.” *วารสารสังคมศาสตร์* 41, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2553): 105-157.

นิพนธ์ คันธเสวี. “Juche Idea ปรัชญาการพัฒนาชาติของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ).” *วารสารวิทยาลัยคริสเตียน* 4, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2541): 9-15.

รัฐวรวิชัย พูลศรี. “สำรวจเกาหลีใต้ จีน และเกาหลีเหนือในปี พ.ศ. 2534 ผ่านพระราชนิพนธ์ประเภทบันทึกการเดินทางเรื่อง *แกระรอยโลม* ในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ.” *วารสารภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีศึกษา* 3, ฉ. 1 (มกราคม-ธันวาคม 2564): 160-175.

วิเชียร อินทะสี. “สถานะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสองเกาหลี และแนวโน้มในยุคที่เกาหลีทั้งสองสร้างความปรองดองระหว่างกัน.” *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา* 11, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2543): 76-88.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. “ไทยกับรัฐบาลกัวหมินตั้งที่ได้หวน: ลัทธิชาตินิยมจีนและการลดระดับความสัมพันธ์ทางการทูตในช่วง ค.ศ. 1949 – 1957.” *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* 13, ฉ.2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2565): 35-56.

อัชชราภัก ชัยปะละ. “เส้นทางตอนใต้ของผู้อพยพชาวเกาหลีเหนือ: พลวัตและปัญหา.” *วารสารสังคมศาสตร์* 47, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 63-80.

รายงานการวิจัย

ทวี หมั่นนิกร และภาณี รูปสม. “พัฒนาการเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984: ด้านเศรษฐกิจ.” ใน *รายงานผลการวิจัย พัฒนาการของเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984, หัวหน้าโครงการโดย อรทัย ศรีสันติสุข, 1-27.* ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

ลิขิต ธีรเวคิน. “ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยและประเทศเกาหลี.” ใน *รายงานผลการวิจัย พัฒนาการของเกาหลีศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970-1984*, หัวหน้าโครงการโดย อรทัย ศรีสันติสุข, 1-22. ปทุมธานี: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

สุมิตร เทียนเพ็ง. *สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีกับความมั่นคงของไทย*, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ลักษณะวิชายุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.

สารนิพนธ์

ภาสกร พัฒนวิสุทธิ. “การดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของไทยต่อเกาหลีเหนือ (ค.ศ. 2007-2019).” สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563.

เอกสารประกอบการสัมมนา

ดำรงค ฐานดี. “เกาหลี: เหลียวหลัง แลหน้า.” เอกสารประกอบการสัมมนา จัดโดยโครงการเกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 25-26 พฤษภาคม 2530 ณ ห้อง แอล ที 1-2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชกิจจานุเบกษา

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544. *ราชกิจจานุเบกษา* 118, ตอนพิเศษ 21 ง (2 มีนาคม 2544): 1-37.

คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 1235/2516 เรื่อง ห้ามการสั่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 91, 5 (9 มกราคม 2517): 21.

คำสั่งกรมตำรวจ ที่ 1467/2515 เรื่อง ห้ามการสั่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร. *ราชกิจจานุเบกษา* 89, 175 (21 พฤศจิกายน 2515): 2814.

คำสั่งอธิบดีกรมตำรวจ ที่ 821/2515 เรื่อง ห้ามการสั่งหรือนำสิ่งพิมพ์เข้ามาในราชอาณาจักร. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 89, 112 (25 กรกฎาคม 2515): 10.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การห้ามส่งออกอาวุธและยุทธภัณฑ์ไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และการห้ามนำเข้าอาวุธและยุทธภัณฑ์ที่ส่งมาจากหรือมีแหล่ง

กำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี พ.ศ. 2550. *ราชกิจจานุเบกษา* 125, ตอนพิเศษ 23 ง (28 กุมภาพันธ์ 2550): 18.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดสินค้าต้องห้ามส่งออก นำเข้า และนำผ่านตามข้อคิดคม มนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ กรณีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี พ.ศ. 2561. *ราชกิจจานุเบกษา* 135, ตอนพิเศษ 58 ง (13 มีนาคม 2561): 4-7.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดสินค้าต้องห้ามส่งออกหรือนำผ่านไปยังสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้าหรือนำผ่านในราชอาณาจักรที่ส่งมาจากหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน เกาหลี พ.ศ. 2561. *ราชกิจจานุเบกษา* 135, ตอนพิเศษ 274 ง (5 พฤศจิกายน 2561): 13-15.

ประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง กำหนดให้อาวุธและยุทธโศปกรณ์ และสินค้าฟุ่มเฟือย เป็นสินค้า ที่ต้องห้ามส่งออกไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และกำหนดให้อาวุธ และยุทธโศปกรณ์ที่ส่งมาจากหรือมีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนเกาหลีเป็นสินค้าที่ต้องห้ามนำเข้ามาในราชอาณาจักร พ.ศ. 2557. *ราชกิจ จานุเบกษา* 131, ตอนพิเศษ 211 ง (22 ตุลาคม 2557): 9-10.

ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง กำหนดชื่อเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่ห้ามมิให้ผู้ใดมีไว้ในครอบ ครอง. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 94, 97 (19 ตุลาคม 2520): 3-16.

ประกาศใช้ความตกลงทางการค้าระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ* 96, 11 (31 มกราคม 2522): 6-14.

เอกสารและสิ่งพิมพ์ของรัฐสภา

“เกาหลีขบวนสงครามแห่งใหม่ในเอเชีย.” *รัฐสภาสาร* 23, ฉ. 8 (กรกฎาคม 2518): 14-18.

“ความเคลื่อนไหวของนายกรัฐมนตรีนเกาหลีใต้.” *รัฐสภาสาร* 2, ฉ. 20 (28 เมษายน 2498): 47.

มัทนันท์ แก้วฉวีวรรณ. “ข้อมูลประกอบการสนทนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ระหว่างนายชัย ชิดชอบ ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร และนายอัน ชง นัม เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย วันอังคารที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 เวลา 11.00 นาฬิกา ณ ห้องรับรอง 2 อาคาร รัฐสภา 1.” คลังสารสนเทศของสถาบันนิติบัญญัติ. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/574421> (สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2566).

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 14/2518 (สามัญสมัยแรก) วันพฤหัสบดีที่ 1 พฤษภาคม พุทธศักราช 2518 ณ ตึกรัฐสภา.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 3/2518 (สามัญสมัยแรก) วันพฤหัสบดีที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2518 ณ ตึกรัฐสภา.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 13 (สมัยสามัญทั่วไป) วันพฤหัสบดีที่ 21 เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2545.

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 21 ปีที่ 2 ครั้งที่ 28 (สมัยสามัญทั่วไป) เป็นพิเศษ วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม พุทธศักราช 2545 ณ ตึกรัฐสภา.

มติคณะรัฐมนตรี

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การขายข้าวเงินเชื่อให้รัฐบาลเกาหลีเหนือ (29 มิถุนายน 2536).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทบทวนมาตรการระงับการติดต่อกับเกาหลีเหนือ (7 กุมภาพันธ์ 2527).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การส่งคณะผู้แทนการค้าไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี (20 สิงหาคม 2517).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การส่งคณะผู้แทนการค้าไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนประชาธิปไตยเกาหลี (เกาหลีเหนือ) (5 พฤศจิกายน 2517).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง การให้ความสะดวกและเอกสิทธิบางประการแก่ผู้แทนการค้าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (3 สิงหาคม 2525).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติคว่ำบาตรเกาหลีเหนือ (30 เมษายน 2556).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง ขออนุญาตนำนาฏศิลป์จากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีมาแสดงในประเทศไทย (19 มกราคม 2525).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มูลนิธิหนังสือพิมพ์ไทยรัฐขออนุมัติจัดการแสดงกายกรรมเป็ยงจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (15 มิถุนายน 2525).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีเชิญคณะนาฏศิลป์ไทยไปเยือน (22 มิถุนายน 2525).

มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง รายงานผลการเดินทางไปเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายอุดร ดันดีสุนทร และคณะ (11 มิถุนายน 2533).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. *สรุปสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรีและรายงานข้อมูลมติคณะรัฐมนตรีตามนโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา วันที่ 1 - 31 มกราคม พ.ศ. 2561*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2561.

สถิติการค้า

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าประจำปี 2528*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2529.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าประจำปี 2530*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2531.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2533*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2534.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2539*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2540.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าและเครื่องชี้ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศไทยปี 2544*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2545.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยปี 2546*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2547.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยปี 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2549.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยปี 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2551.

สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. *สถิติการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยปี 2558*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2559.

แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ

“การบินไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี.” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0704-186-702-401-31/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี). 2531.

“ข้อมูลไทย-เกาหลีเหนือ.” แฟ้มเอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0704-186-702-401-31/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี). 2531.

“โทรเลขจาก สอท. ณ กรุงปักกิ่ง ด่วนที่สุด ที่ 277/2535 วันที่ 9 มีนาคม 2535.” แฟ้มเอกสาร กระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0504-186-706-401-34/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ, 2534-35.

“บันทึกการสนทนาระหว่างนายสวิต คงศิริ อธิบดีกรมเศรษฐกิจ กับนาย LI DO SOP เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย.” แฟ้มเอกสาร กระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 0504-186-706-401-34/01 เรื่อง ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ, 2534-35.

“บันทึกข้อความ กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรมการเมือง วันที่ 29 เมษายน 2523 เรื่อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเกาหลีเหนือขอเข้าพบ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี.” แฟ้มเอกสาร กระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 1105-186-403-408-23/01 เรื่อง นาย Li Chang Son รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมและศิลปะของเกาหลีเหนือจะเดินทางมาเยือนประเทศไทยระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 2 มีนาคม 2523, 2523.

“หัวข้อการปรึกษาหารือ.” แฟ้มเอกสาร กระทรวงการต่างประเทศ เลขที่ 1105-186-302-401-22/01 เรื่อง การเจรจาระดับทวิภาคีในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเกาหลีเหนือ, 2522.

หนังสือพิมพ์

“เกาหลีเหนือขอร่วมประชุมเออาร์เอฟ มาเลย์หวังปี’43 ต่อรองเวทีการค้าโลก.” *มติชน* 18, ฉ. 6346 (25 กรกฎาคม 2538): 6.

“เกาหลีเหนือเชิญนักกีฬาไทย.” *ประชาธิปไตย* 41, ฉ. 255 (12 กันยายน 2517): 2.

“เกาหลีเหนือซื้อน้ำตาล 1 แสนตัน.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8642 (11 มกราคม 2518): 12.

“เกาหลีเหนือแนะไทยพัฒนาร่วม.” *สยามรัฐ* 30, ฉ. 10028 (18 กันยายน 2522): 1, 12.

“เกาหลีเหนือเร่งไทยส่งผู้แทนการค้าไปทันวันชาติ “นาม” ว่า ยังไม่รู้จะค้าอะไร.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9699 (24 สิงหาคม 2521): 2.

“คร.ม. ให้พาณิชย์รับรองเกาหลีเหนือ.” *ประชาธิปไตย* 41, ฉ. 114 (26 เมษายน 2517): 3.

“ครม. อนุมัติให้ติดต่อกับจีนแดง-เกาหลีเหนืออย่างเป็นทางการแล้ว.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8640 (9 มกราคม 2518): 12.

“จากเกาหลี (เหนือ) ด้วยความรัก.” *สยามรัฐ* 24, ฉ. 8430 (26 เมษายน 2517): 1.

“แถลงการณ์ร่วมไทย-เกาหลี ซึ่งรวมเกาหลีต่างชาติอย่าแทรก.” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 61 (9 พฤษภาคม 2518): 2.

- “ทุดเกาหลีใต้ถาม ‘ปรก’ ไปทำไม? เกาหลีเหนือ.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9725 (23 กันยายน 2521): 3.
- “ไทย-เกาหลีเหนือเปิดสัมพันธ์การทูต.” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 60 (8 พฤษภาคม 2518): 2.
- “ไทยไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังทหารแทรกแซง.” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 191 (16 กันยายน 2518): 1, 12.
- “นายกฯ ดึง ผู้แทนการค้าที่จะไปเกาหลีเหนือคิดถึงประโยชน์ชาวไร่ให้มาก.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9723 (21 กันยายน 2521): 2.
- “นายฉวย จงกัน.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9789 (8 ธันวาคม 2521): 2.
- “ประชุมพ่อค้าเตรียมซื้อ, ขายเงินแดง-เกาหลีเหนือ.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8641 (10 มกราคม 2518): 12.
- “ประณามโสมแดง ให้ขอโทษคดีอุ้มทูต.” *มติชน* 22, ฉ. 7674 (13 มีนาคม 2542): 18.
- “ปักธงซุลแสดงความยินดีกับนายกฯ ไทย.” *สยามรัฐ* 28, ฉ. 9473 (2 ธันวาคม 2520): 1.
- “เปิดสัมพันธ์กับเงินแดงระดับทูตได้ภายในปีนี้.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8709 (21 มีนาคม 2518): 1, 12.
- “ไปเกาหลีแดงแล้ว.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8708 (20 มีนาคม 2518): 13.
- “เผยไทยเตรียมเปิดสัมพันธ์เกาหลีเหนือก่อนเงินแดง.” *สยามรัฐ* 25, ฉ. 8733 (16 เมษายน 2518): 1, 16.
- “ยืนยันเกาหลีเหนือไม่ได้ ‘ล้มบอล’ รัฐบาลพร้อมตอบข้อข้องใจในสภา.” *ประชาธิปไตย* 44, ฉ. 58 (7 พฤษภาคม 2519): 11.
- “รัฐบาลเตรียมรับรองกฎณ-เกาหลี-เงินแดง.” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 49 (27 เมษายน 2518): 12.
- “ลือชเลียร์รุกฮัลโหลในเปียงยาง.” *ฐานเศรษฐกิจ* 17, ฉ. 1208 (17-19 ตุลาคม 2540): 31-32.
- “ลาก่อน.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9698 (23 สิงหาคม 2521): 1.
- “ลูกโสมขอกลับเกาหลีเหนือ ตัดขาดพ่อ-แม่.” *มติชน* 22, ฉ. 7685 (24 มีนาคม 2542): 1.
- “สั่งสันติบาลเจาะ ‘ไทยคม’ เปิดโสมแดงเช่าสัญญาณ.” *มติชน* 22, ฉ. 7778 (25 มิถุนายน 2542): 1.
- “อนุฯ” บินไปเกาหลีเหนือ ขอนักเตะมาแข่งทีมไทย.” *สยามรัฐ* 29, ฉ. 9725 (23 กันยายน 2521): 10.
- “อินไซด์กีฬา ‘ปองยาง’.” *ประชาธิปไตย* 43, ฉ. 35 (13 เมษายน 2518): 2.

สัมภาษณ์

เดช บุณนาค อดีตเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 15 มกราคม 2567.

ชนัญญ์ ฐปสม อดีตรักษาการในตำแหน่งเลขานุการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 7 มกราคม 2567.

พิริยะ เข้มพล อดีตเอกอัครราชทูตประจำสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี. สัมภาษณ์โดยผู้เขียน, 13 พฤษภาคม 2567.

เว็บไซต์

“ก.แรงงาน ต้อนรับ เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย (เกาหลีเหนือ) พร้อมคณะ.” กระทรวงแรงงาน, 15 มิถุนายน 2563. https://www.mol.go.th/news_group/news (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

“กระทรวงการต่างประเทศชี้แจงเรื่องการถอนธงชาติไทยออกจากปักปันจอม.” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 21 มิถุนายน 2543. <https://www.ryt9.com/s/ryt9/259946> (สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567).

“ก่อน สตง.เจอค้ำจ้ำระ 1.3 พันล! ยุค‘ชวน-ทักษิณ’ขายข้าวเกาหลีเหนือ 74.1 ล.เหรียญฯ.” สำนักข่าวอิศรา, 5 พฤศจิกายน 2561. <https://www.isranews.org/content-page/item/70878-isranews11-70878.html> (สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2567).

“การเยือนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีของอธิบดีกรมเศรษฐกิจ และคณะ วันที่ 1-5 กันยายน 2543.” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 31 สิงหาคม 2543. <https://www.ryt9.com/s/ryt9/251093> (สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566).

“คณะผู้แทนรัฐบาลเกาหลีเหนือเยือนไทยระหว่างวันที่ 8 – 11 สิงหาคม 2558.” กระทรวงการต่างประเทศ, 10 สิงหาคม 2558. <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcf3115e39c3060018cda> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).

“คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ 26 กรกฎาคม 2538.” รัฐบาลไทย. <https://www.thaigov.go.th/aboutus/history/policy/13> (สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567).

“ทรัมป์ต่อสาย “ปักตู”-“ลิเซียนหลุง” คุยเรื่องภัยคุกคามจากเกาหลีเหนือ พร้อมเชิญไปร่วมหารือกันที่สหรัฐ.” มติชนออนไลน์, 1 พฤษภาคม 2560. https://www.matichon.co.th/foreign/news_545956 (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).

- “ทูตเกาหลี เข้าพบ ‘บิ๊กอ้อม’ แสดงความยินดีรับตำแหน่ง.” มติชนออนไลน์, 6 กุมภาพันธ์ 2567. https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_4411875 (สืบค้นเมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2567).
- “ทูตเกาหลีเหนือพบ ‘ยงยุทธ-วิษณุ’ กระชับสัมพันธ์ 40 ปี.” ไทยรัฐออนไลน์, 7 มกราคม 2558. <https://www.thairath.co.th/news/politic/473318> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).
- “ไทย-เกาหลีเหนือเปิดตัวแสตมป์ที่ระลึกฉลอง 40 ปีความสัมพันธ์ทางการทูต.” ประชาไท, 10 พฤษภาคม 2558. <https://prachatai.com/journal/2015/05/59198> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).
- “บิ๊กตู เผยผ่านวอยซ์ออฟอเมริกา รับปากทรมัปช่วยสหรัฐฯ จัดการเกาหลีเหนือ.” ผู้จัดการออนไลน์, 4 ตุลาคม 2560. <https://mgronline.com/around/detail/9600000101667> (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).
- “ประวัติสมาคม.” สมาคมพ่อค้าข้าวโพดและพืชพันธุ์ไทย, 3 มีนาคม 2558. https://www.thaimaizeandproduce.org/index.php?option=com_content&view=article&id=7 (สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2566).
- “ม.ธรรมศาสตร์จัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง การลงทุนของไทยในเกาหลีเหนือ.” สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 3 เมษายน 2541. <https://www.ryt9.com/s/prg/206134> (สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567).
- “รมว.แรงงาน ต้อนรับ เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลีประจำประเทศไทย ทหารี่อด้านแรงงาน.” กระทรวงแรงงาน, 30 ตุลาคม 2563. https://www.mol.go.th/news_group/news (สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2567).
- “รายงานการเดินทางไปราชการ เนื่องในโอกาสครบรอบ 40 ปี ความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ณ กรุงเทพมหานคร สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี ระหว่างวันที่ 10 – 14 พฤษภาคม 2558.” กรมศิลปากร. <https://www.finearts.go.th/plan/view/15196> (สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2567).
- “วันนอร์-พิเชษฐ์ ต้อนรับทูตเกาหลีเหนือประจำประเทศไทย สองฝ่ายเห็นพ้องพัฒนาความสัมพันธ์รัฐสภาสองประเทศใกล้ชิดยิ่งขึ้น.” บ้านเมือง, 14 กันยายน 2566. <https://www.banmuang.co.th/news/politic/345563> (สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2567).

- “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี.” กระทรวงการต่างประเทศ, 30 พฤศจิกายน 2565. <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcca615e39c306000cd70?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870> (สืบค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2567).
- “เหลียวหลัง แลหน้า สันติภาพคาบสมุทรเกาหลีใน 44 ปีสัมพันธไทย-เกาหลีเหนือ.” ประชาไท, 18 มิถุนายน 2562. <https://prachatai.com/journal/2019/06/83022> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2567).
- “แอ็กเกอร์เกาหลีเหนือเจาะเซิร์ฟเวอร์ธรรมศาสตร์เป็นฐานโครงการขโมยผลการเงินทั่วโลก.” ไทยโพสต์, 1 พฤษภาคม 2561. <https://www.thaipost.net/main/detail/8222> (สืบค้นเมื่อ 6 มกราคม 2567).

เฟซบุ๊ก

Thai-Korean Friendship Association สมาคมมิตรภาพประชาชนไทย-เกาหลี. “International Seminar on Juche Idea (กรุงเทพฯ 11-18 เมษายน 2567).” Facebook, 2 พฤษภาคม 2567. <https://www.facebook.com/ThaiKorean2021/posts/pfbid0WiMxLNggfSDZbieJhAsn7Rrj2BdsSRyt4GFQnQrxQVhCMuWuLtcTDS23UAxcsHfZl> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2567).

คลิป์วิดีโอ

ไทยพีบีเอส. ““อโนชา ปันจ้อย” หญิงไทยกับสายลับ | ความจริงไม่ตาย.” 7 ตุลาคม 2563. วิดีโอ, 45:55. <https://www.youtube.com/watch?v=e5FYvwKrcHk&t=2099s>.

ภาพจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. นรม 1.1.1.3/173 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ให้การต้อนรับนายกรัฐมนตรีประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเกาหลีเหนือ ในโอกาสที่มาเยือนประเทศไทย

ภาษาอังกฤษ

Books and Book Chapters

- Armstrong, Charles K. *Tyranny of the Weak: North Korea and the World, 1950-1992*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013.
- Chachavalpongpun, Pavin. "A Reactive Diplomacy: Pyongyang-Bangkok-Seoul Triangular Relations." In *Contemporary Korea-Southeast Asian Relations: Bilateral and Multilateral*, edited by Lam Peng Er, 197-213. Oxon: Routledge, 2023.
- Faulder, Dominic. *Anand Panyarachun and the Making of Modern Thailand*. Singapore: Editions Didier Millet, 2018.
- Hastings, Justin V. *A Most Enterprising Country: North Korea in the Global Economy*. Ithaca: Cornell University Press, 2016.
- Kim, Kook-Chin. "An Overview of North Korean-Southeast Asian Relations." In *The Foreign Relations of North Korea: New Perspectives*, edited by Jae Kyu Park, Byung Chul Koh, and Tae-Hwan Kwak, 353-378. Boulder, CO: Westview Press, 1987.
- Kim Sung Chull. "Pyongyang's Relations with the ASEAN States and Seoul: ASEAN as an Epistemic Hub for the Korean Peninsula Issue." In *Contemporary Korea-Southeast Asian Relations: Bilateral and Multilateral*, edited by Lam Peng Er, 49-76. Oxon: Routledge, 2023.
- Lim Il and Adam Zulawnik. *Interviews with North Korean Defectors: From Kim Shin-jo to Thae Yong-ho*. Oxon: Routledge, 2022.
- Oh, Kongdan and Ralph C. Hassig. *North Korea through the Looking Glass*. Washington D.C.: Brooking Institution Press, 2000.
- Partner In Peace And Prosperity: Republic of Korea President Chun Doo Hwan's Tour of ASEAN*. Seoul: Korean Overseas Information Service, 1981.
- Pitsuwan, Surin. "Perspectives on Korea's Roles in ASEAN." In *Korea's Changing Roles in Southeast Asia: Expanding Influence and Relations*, edited by David I. Steinberg, 24-30. Singapore: ISEAS Publishing, 2010.
- Raska, Michael. "North Korea's Evolving Cyber Strategies and Operations: Toward Weapons of Mass Effectiveness." In *North Korea's Foreign Policy: The*

Kim Jong-un Regime in a Hostile World, edited by Scott A. Snyder and Kyung-Ae Park, 173-199. Lanham: Rowman & Littlefield, 2023.

Savetsila, Siddhi. *Collection of Speeches 1987*. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, n.d.

Young, Benjamin R. *Guns, Guerillas, and the Great Leader: North Korea and the Third World*. Stanford: CA: Stanford University Press, 2021.

Memoir

Albright, Madeleine. *Madam Secretary*. London: Pan Books, 2004.

Journal Articles

Do, Khue Dieu. “Comrades at enmity: Pyongyang-Hanoi split after the fall of Saigon.” *Cold War History* 22, no. 2 (May 2022): 173-194.

Kim Sung-han. “The Role of the ARF and the Korean Peninsula.” *The Journal of East Asian Affairs* 12, no. 2 (Summer/Fall 1998): 506-528.

Kruarattikan, Sitthiphon. “Norodom Sihanouk’s Special Relationship with North Korea: A Preliminary Survey.” *Interdisciplinary Research Review* 14, no. 4 (July-August 2019): 51-54.

Kruarattikan, Sitthiphon. “North Korean Views on Vietnam: From Fraternal Friendship to Economic Development Model.” *Journal of Thai Interdisciplinary Research* 13, no. 1 (January-February 2018): 67-70.

Thesis

Kim Sung Eun. “The Thai Immigration’s Decriminalization Practices Towards North Korean Refugees.” Master’s thesis, Chulalongkorn University, 2010.

WikiLeaks

Department of State. “Ambassador Anan’s Interview with Dana Schmidt.” WikiLeaks Cable: 1975STATE032185_b, January 7, 1975.

Department of State. “North Korea-Thai Relations.” WikiLeaks Cable: 1975STATE100200_b, April 30, 1975.

Embassy Bangkok. "A/S Hill and Foreign Minister Noppadon Discuss Burma, Bilateral Ties, Multilateral Fora, Hmong Refugees." WikiLeaks Cable: 08BANGKOK714_a, March 7, 2008.

Embassy Bangkok. "A/S Hill and Prime Minister Samak Discuss Burma, Kosovo, Thaksin." WikiLeaks Cable: 08BANGKOK715_a, March 7, 2008.

Embassy Bangkok. "Ambassador Goldberg Delegation Meetings in Bangkok on UNSCR 1874 Implementation." WikiLeaks Cable: 09BANGKOK2182_a, August 28, 2009.

Embassy Bangkok. "Ambassador's Meeting with Foreign Minister." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO06858_b, April 26, 1974.

Embassy Bangkok. "Charoonphan on Thai Ambassadorial Appointments and Diplomatic Relations." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO03962_b, March 11, 1974.

Embassy Bangkok. "Chartchai on U.S. Withdrawals and Thai Relations with Communist Countries." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO02457_b, February 13, 1974.

Embassy Bangkok. "Charunphan on Thai/Korean Relations." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO13906_b, August 28, 1974.

Embassy Bangkok. "Charunphan on the North Korean Trade Delegation." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO07167_b, May 2, 1974.

Embassy Bangkok. "Departure of DPRK Ambassador." WikiLeaks Cable: 1978BANGKO24335_d, August 23, 1978.

Embassy Bangkok. "Excellent Thai-DPRK Relations Not So Useful in Abduction Case." WikiLeaks Cable: 05BANGKOK7184_a, November 18, 2005.

Embassy Bangkok. "Korean Question in UN." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO20957_b, October 3, 1975.

Embassy Bangkok. "North Korean Approaches to Thai on Philippines and South Korea." WikiLeaks Cable: 1978BANGKO19680_e, June 8, 1979.

Embassy Bangkok. "North Korean Delegation's Interview with UPI." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO08359_b, May 8, 1975.

- Embassy Bangkok. "North Korean Efforts to Establish Resident Embassy in Bangkok Ref Bangkok 30646." WikiLeaks Cable: 1979BANGKO33259_e, August 29, 1979.
- Embassy Bangkok. "North Korean Trade Delegation Visit to Thailand." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO07081_b, May 1, 1974.
- Embassy Bangkok. "Response on Opportunities in Thailand to Assist North Korean Asylum Seekers." WikiLeaks Cable: 05BANGKOK6097_a, September 23, 2005.
- Embassy Bangkok. "RGT Socialist Bloc Trade Developments." WikiLeaks Cable: 1978BANGKO26812_d, September 15, 1978.
- Embassy Bangkok. "Thai Cabinet Members Postpone Their Visits to the Middle East, Eastern Europe and North Korea." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO16477_b, October 15, 1974.
- Embassy Bangkok. "Thai Cabinet Members to Visit Middle East, Eastern Europe and North Korea." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO15150_b, September 20, 1974.
- Embassy Bangkok. "Thai Delegation to DPRK and PRC." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO00789_b, January 16, 1975.
- Embassy Bangkok. "Thai Foreign Minister on SEATO, Thai/US Relations, the USSR, and North Vietnam." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO03725_b, March 6, 1974.
- Embassy Bangkok. "Thai Foreign Minister States Thailand Will Withdraw Forces from South Korea." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO19514_b, September 16, 1975.
- Embassy Bangkok. "Thai MFA Official Gives Readout on Foreign Minister's Travel to Pyongyang." WikiLeaks Cable: 05BANGKOK5627_a, September 1, 2005.
- Embassy Bangkok. "Thai Parliamentary Visit to Pyongyang and Thai-Korean Relations." WikiLeaks Cable: 1979BANGKO41212_e, October 10, 1979.
- Embassy Bangkok. "Thai Public Opinion Swings in Favor of DPRK Weapons Interdiction." WikiLeaks Cable: 09BANGKOK3234_a, December 23, 2009.

Embassy Bangkok. "Thai Response on North Korean Refugees." WikiLeaks Cable: 06BANGKOK1340_a, March 3, 2006.

Embassy Bangkok. "Thai Statement on Possible DPRK Nuclear Test." WikiLeaks Cable: 06BANGKOK6096_a, October 5, 2006.

Embassy Bangkok. "Thai Trade Delegation to Pyongyang." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO00234_b, January 7, 1975.

Embassy Bangkok. "Thailand: FM Kasit Explains ASEAN and ARF Results, Including on North Korea and Burma." WikiLeaks Cable: 09BANGKOK1842_a, July 30, 2009.

Embassy Bangkok. "Thailand: Thai Authorities Seize Plane with North Korean Weapons in First UNSCR 1874 Interdiction." WikiLeaks Cable: 09BANGKOK3129_a, December 14, 2009.

Embassy Bangkok. "Thailand's Trade with North Korea: Doing Business with the Hermit Kingdom." WikiLeaks Cable: 06BANGKOK6702_a, November 6, 2006.

Embassy Bangkok. "Thailand-DPRK Relations: RTG See Itself as Credible "Mediator". " WikiLeaks Cable: 05BANGKOK3704_a, June 6, 2005.

Embassy Bangkok. "Thai-North Korean Draft Trade Agreement." WikiLeaks Cable: 1978BANGKO27545_d, September 22, 1978.

Embassy Bangkok. "Thai-North Korean Relations." WikiLeaks Cable: 1974BANGKO06768_b, April 25, 1974.

Embassy Bangkok. "Thai-North Korean Trade Pact Signed." WikiLeaks Cable: 1978BANGKO36384_d, December 12, 1978.

Embassy Bangkok. "Upcoming RTG Recognition of North Korea." WikiLeaks Cable: 1975BANGKO07971_b, May 2, 1975.

Secretary of State. "Urging ASEAN Implementation of UN Security Council Resolution(UNSCR) 1874 and Transparency in North Korea Transactions." WikiLeaks Cable: 09STATE64133_a, June 21, 2009.

Kim Il Sung Works

- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 25, January-December 1970*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 26, January-December 1971*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 27, January-December 1972*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1986.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 29, January-December 1974*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1987.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 30, January-December 1975*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1987.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 34, January-December 1979*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1988.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 42, July 1989 - December 1990*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1997.
- Kim Il Sung. *Kim Il Sung Works 43, January 1991 - October 1992*. Pyongyang: Foreign Languages Publishing House, 1998.

UN Resolutions

- General Assembly resolution. *The problem of the independence of Korea, A/RES/195(III)* (December 12, 1948). <https://digitallibrary.un.org/record/670974> (accessed December 4, 2023).
- General Assembly resolution. *Question of Korea, A/RES/3390(XXX)[B]* (November 18, 1975). <https://digitallibrary.un.org/record/639972> (accessed December 7, 2023).

Foreign Broadcast Information Service

- “Daily Report, Asia & Pacific.” Foreign Broadcast Information Service, No. 24, Vol. IV, February 4, 1974.
- “Korean Affairs Report.” Foreign Broadcast Information Service, JPRS-KAR-85-004, January 11, 1985.

- “Korean Affairs Report.” Foreign Broadcast Information Service, JPRS-KAR-85-072, November 26, 1985.
- “Korean Affairs Report No. 204.” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 80614, April 20, 1982.
- “Korean Affairs Report No. 222.” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 81135, June 25, 1982.
- “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part I).” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 84183-I, August 24, 1983.
- “Korean Affairs Report No. 304, North Korea: Biographic Dictionary (Part II).” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 84183-II, August 24, 1983.
- “Translations on North Korea No. 624.” Foreign Broadcast Information Service, JPRS 72091, October 23, 1978.

Printed Newspapers

- “N Korean coup bid report false: envoy.” *Business Times* (August 27, 1993): 4. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/biztimes19930827-1.1.4> (accessed May 8, 2024).
- “N. Korean team in Bangkok ‘to sell arms to Thai army’.” *Straits Times* (September 25, 1992): 16. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19920925-1.1.16> (accessed May 8, 2024).
- “North Korean PM meets Thai monarch.” *Straits Times* (February 1, 1991): 21. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19910201-1.1.21> (accessed May 7, 2024).
- “Thailand refuses North Korean Request.” *Straits Times* (December 12, 1983): 1. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19831212-1.1.1> (accessed May 7, 2024).
- “Thailand the third state to get landing rights in N. Korea.” *Straits Times* (March 20, 1993), 16. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19930320-1.1.16> (accessed May 8, 2024).
- “Thai princess ends N.Korean trip.” *Straits Times* (March 30, 1991): 13. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19910330-1.1.13> (accessed May 7, 2024).

“Thai Crown Prince in N. Korea for visit.” *Straits Times* (June 19, 1993): 22. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/page/straitstimes19930619-1.1.22> (accessed May 8, 2024).

Other Printed Materials

“Chronology: North Korea August 1987.” General CIA Records, CIA-RDP90 T00114R00020116500019, September 21, 1987.

Lintner, Bertil and Yoon Suh-kyung. “Coming in from the Cold?” *Far Eastern Economic Review* (October 25, 2001): 60-65.

Ministry of Foreign Affairs of the Democratic People’s Republic of Korea. “30-Year-Long Growth of Relations with ASEAN (January 26, 2022).” *Korea Bulletin* 2 (April-June 2022): 28.

Wertz, Daniel, JJ Oh, and Kim Insung. “DPRK Diplomatic Relations.” *Issue Brief* (August 2016), The National Committee on North Korea, <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/dprk-diplomatic-relations> (accessed November 17, 2023).

“Woodcarving A Chariot of the King.” *Korea Today*, 4 (2018): n.p.

Websites

“10 Questions for Kantathi Suphamongkhon on His Diplomatic Career and Lessons Learned from Nixon.” Asia Pacific Center, January 19, 2011. <https://www.international.ucla.edu/asia/article/119600> (accessed December 28, 2023).

“Albright hails historic step away from hostility with North Korea.” UPI Archives, July 28, 2000. <https://www.upi.com/Archives/2000/07/28/Albright-hails-historic-step-away-from-hostility-with-North-Korea/3040964756800/> (accessed December 25, 2023).

“ASEAN targets NKorea’s [sic] nukes.” *Sydney Morning Herald*, June 16, 2003. <https://www.smh.com.au/national/asean-targets-nkoreas-nukes-20030616-gdgxw7.html> (accessed December 29, 2023).

“Burma, N. Korea Move to Heal 12-Year-Old Terrorist Wounds.” *Nation*, January 22, 1996. <https://www.burmalibrary.org/reg.burma/archives/199601/msg00145.html> (accessed May 3, 2024).

- Byrne, Leo. "Country Profile: Thailand and North Korea." NK News, February 9, 2015, <https://www.nknews.org/2015/02/country-profile-thailand-and-north-korea/> (accessed January 3, 2024).
- "China's chief delegate on N. Korea nuke talks visits Pyongyang." Kuwait News Agency, August 27, 2005. <https://www.kuna.net.kw/ArticlePrintPage.aspx?id=1576731> (accessed December 28, 2023).
- "Congratulations to New Thai FM." KCNA Watch, September 12, 2023. <https://kcnawatch.org/newstream/1694607812-842794958/congratulations-to-new-thai-fm/> (accessed February 4, 2024).
- Ehrlich, Richard S. "Thailand-North Korea ties in the spotlight." Asia Times, June 22, 2017. <https://asiatimes.com/2017/06/thailand-north-korea-ties-spotlight/> (accessed January 4, 2024).
- "Greetings to PM of Thailand." KCNA Watch, August 27, 2023. <https://kcnawatch.org/newstream/1693127374-679221430/greetings-to-pm-of-thailand%E2%80%8B/> (accessed February 4, 2024).
- "Joint Statement Between the United States of America and the Kingdom of Thailand." The White House, June 11, 2003. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/06/20030611-1.html> (accessed December 29, 2023).
- "Juche Tower." DPRK 360, April 25 2020. <https://dprk360.com/inside-north-korea/juche-tower/1047/> (accessed April 24, 2024).
- Kaewjinda, Kawewit. "Thailand says it's willing to host Trump-Kim summit." Associated Press, April 24, 2018. <https://apnews.com/general-news-76b8ac94c1e24d59b2e595b81aebbe61> (accessed January 4, 2024).
- Lefevre, Amy Sawitta. "Tillerson in Thailand presses for more action on North Korea." Reuters, August 8, 2017. <https://www.reuters.com/article/us-tillerson-asia-thailand-idUSKBN1AO0CU/> (accessed January 4, 2024).
- Milton, Roger. "Keystone Kidnappers." *Asiaweek*, April 2, 1999. <http://edition.cnn.com/ASIANOW/asiaweek/99/0402/nat2.html> (accessed December 23, 2023).

- “N. Korea’s flag carrier terminates flights between Pyongyang, Bangkok: VOA.” Yonhap News Agency, May 4, 2016. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20160504004200315> (accessed January 4, 2024).
- “North Korea seeks large food grain imports.” UPI Archives, February 12, 1991. <https://www.upi.com/Archives/1991/02/12/North-Korea-seeks-large-food-grain-imports/1746666334800/> (accessed December 21, 2023).
- “North Korean envoy arrives in Thailand.” UPI Archives, March 17, 1999. <https://www.upi.com/Archives/1999/03/17/North-Korean-envoy-arrives-in-Thailand/1130921646800/> (accessed December 23, 2023).
- “North Korean envoy warns against U.S. pressure tactics.” UPI Archives, March 29, 1994. <https://www.upi.com/Archives/1994/03/29/North-Korean-envoy-warns-against-US-pressure-tactics/4335764917200/> (accessed May 3, 2024).
- “North Korean-Thailand to open diplomatic ties.” UPI Archives, January 29, 1991. <https://www.upi.com/Archives/1991/01/29/North-Korean-Thailand-to-open-diplomatic-ties/6714665125200/> (accessed December 21, 2023).
- Pitsuwan, Surin. “Challenges for ASEAN in the Changing Regional and Global Landscape.” ASEAN-Japan Centre, May 19, 2017. https://www.asean.or.jp/ja/wp-content/uploads/sites/2/2017/06/For-WEB-Symposium-on-the-50th-Anniversary-of-ASEAN-Verbatim-of-Keynote-Speech-by-Dr.-Surin_.pdf (accessed December 26, 2023).
- “Press Mobs North Korea Foreign Minister.” *Cambodia Daily*, July 28, 2000. <https://english.cambodiadaily.com/news/press-mobs-north-korea-foreign-minister-16907> (accessed November 11, 2023).
- “Rodong Sinmun on Friendly and Cooperative Ties between DPRK and Thailand.” KCNA Watch, May 9, 2020. <https://kcnawatch.org/newstream/1589031121-241620878/rodong-sinmun-on-friendly-and-cooperative-ties-between-dprk-and-thailand> (accessed November 10, 2023).
- “Southeast Asian Nations Show ‘Substantial Change’ Toward North Korea: US Envoy.” Benar News, December 15, 2017. <https://www.benarnews.org/english/news/thai/thailand-korea-12152017173048.html> (accessed January 4, 2024).

- “Statement by His Excellency Dr. Surin Pitsuwan, Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of Thailand at the 32nd ASEAN Ministerial Meeting Singapore.” ASEAN Secretariat, July 23, 1999. <https://asean.org/statement-by-his-excellency-dr-surin-pitsuwan-minister-of-foreign-affairs-of-the-kingdom-of-thailand-at-the-32nd-asean-ministerial-meeting-singapore-23-july-1999/> (accessed May 4, 2024).
- Sun Joun-yung. “Speech to the Second ARF Meeting of Heads of Defense Colleges and Institutions.” Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Korea, September 8, 1998. https://www.mofa.go.kr/eng/brd/m_5690/view.do?seq=298531 (accessed December 25, 2023).
- “Thai arrives in China for Cambodia peace talks.” UPI Archives, August 18, 1987. <https://www.upi.com/Archives/1987/08/18/Thai-arrives-in-China-for-Cambodia-peace-talks/3655556257600/> (accessed May 19, 2024).
- “Thai encouraged to invest in North Korea.” *Bangkok Post*, August 11, 2015. <https://www.bangkokpost.com/world/651000/thais-encouraged-to-invest-in-north-korea> (accessed January 3, 2024).
- “Thai prime minister gives banquet for Kim Yong Nam.” Korean Central News Agency, February 28, 2002. <http://www.kcna.co.jp/item/2002/200203/news03/01.htm> (accessed February 9, 2024).
- “Thailand offers help to resolve N Korea issue.” *Himalayan Times*, July 25, 2005. <https://thehimalayantimes.com/world/thailand-offers-help-to-resolve-n-korea-issue> (accessed December 28, 2023).
- “Thailand ready to play role in Kim-Trump summit.” *Nation*, January 11, 2019. <https://www.nationthailand.com/in-focus/30362069> (accessed January 4, 2024).

ภาษาจีน

หนังสือพิมพ์

- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “นายกรัฐมนตรีเยือนเชียงใหม่จะเยือนไทยปลายปีนี้.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (3 พฤษภาคม 1990): 42. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19900503-1.2.64.8> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “เกาหลีเหนือสนับสนุนจุดยืนของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาแกมพูชา.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (31 มกราคม 1991): 33. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910131-1.2.51.9> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมเกาหลีเหนือจะนำคณะเยือนไทยในเดือนหน้า.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (11 สิงหาคม 1992): 22. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19920811-1.2.39.4> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “รองประธานาธิบดีเกาหลีเหนือนำคณะเยือนไทย.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (28 สิงหาคม 1998): 17. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19980828-1.2.32.7> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “เกาหลีเหนือปรารถนาจะร่วมมือกับอาเซียน.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (23 มิถุนายน 1991): 26. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910623-1.2.42.3> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “คณะรัฐมนตรีไทยเห็นชอบให้เกาหลีเหนือตั้งสถานทูตที่กรุงเทพฯ.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (29 มกราคม 1991): 30. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19910129-1.2.46.1> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “ไทยไม่สนใจการคัดค้านของเกาหลีเหนือ เดินหน้าร่วมกับกองกำลังรักษาสันติภาพบนคาบสมุทรเกาหลีต่อไป.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (18 กรกฎาคม 1998): 27. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19980718-1.2.45.17> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).
- หลิวเจิ้นถิง (สงวน คุ่มรุ่งโรจน์). “ไทยบอกปิดคำขอตั้งสถานทูตของเกาหลีเหนือ.” *เหลียนเหอเจ้าเป๋า* (29 ตุลาคม 1988): 2. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19881029-1.2.11.3> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

หลิวเจินถึง (สงวน คัมรุ่งโรจน์). “อธิตกรรมเอเชียตะวันออกเฉียง กระทบการต่างประเทศของไทย เผย รองนายกรัฐมนตรีคิมยงนามของเกาหลีเหนือจะเยือนแต่ละประเทศในอาเซียน เร็วๆ นี้.” *เหลียนเหอเจ้าเป่า* (4 ตุลาคม 1994): 31. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/digitised/article/lhzb19941004-1.2.49.4> (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2024)

หลิวเจินถึง (สงวน คัมรุ่งโรจน์). “เอกอัครราชทูตเกาหลีเหนือประจำไทยระบุ เกาหลีเหนือจะพัฒนาความสัมพันธ์แบบร่วมมือกับเอเชีย-แปซิฟิก.” *เหลียนเหอเจ้าเป่า* (24 เมษายน 1996): 29. <https://eresources.nlb.gov.sg/newspapers/Digitised/Article/lhzb19960424-1.2.51.11> (สืบค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2024).

ภาษาเกาหลี

เว็บไซต์

“เกาหลีเหนือเชิญรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยให้ไปเยือนกรุงเปียงยาง.” Daily NK, 30 มกราคม 2009, <https://www.shorturl.asia/NSZ8d> (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2024).

“รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยเยือนเกาหลีเหนือ.” MBC News, 28 สิงหาคม 2005. https://imnews.imbc.com/replay/2005/nwdesk/article/1918159_30781.html (สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2024).

ประวัติผู้เขียน

สิทธิพล เครือรัฐติกาล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ ค.ศ. 2002 ต่อด้วย M.A. Pacific Asian Studies, School of Oriental and African Studies (SOAS), University of London เมื่อ ค.ศ. 2003 และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ ค.ศ. 2011 รวมทั้งเป็น Visiting Fellow ประจำ College of International Affairs, National Chengchi University ไต้หวันเมื่อ ค.ศ. 2017 และผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในช่วง ค.ศ. 2018-2021 ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยสหวิทยาการ และประธานสภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สิทธิพล เครือรัฐติกาล สนใจประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของจีนและไต้หวันสมัยใหม่ เคยได้รางวัลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยจากสภาวิจัยแห่งชาติรวม 3 ครั้ง รวมทั้งเคยตีพิมพ์เอกสารศึกษา (study paper) กับศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศมาแล้ว 2 เรื่อง ได้แก่ (1) ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยากในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. 1975 - 1978) และ (2) อาเซียนในมุมมองของไต้หวัน ผลงานล่าสุดคือบทความเรื่อง “Taiwan's Soft Power in the Perceptions of the Thai Elites: From the Cold War to COVID-19” ตีพิมพ์ในหนังสือ Taiwan and Southeast Asia: Soft Power and Hard Truths Facing China's Ascendancy โดยสำนักพิมพ์ Routledge เมื่อ ค.ศ. 2023

INTERNATIONAL STUDIES CENTER (ISC)
The Government Complex (Building B, 8th Floor),
Chaengwatthana Road, Bangkok 10210, Thailand

email: isc@mfa.go.th

website: isc.mfa.go.th